

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLÂM TARİHİ BİLİM DALI

HZ. PEYGAMBER (S.A.V)'İN UYGULADIĞI
ŞER'Î CEZALAR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ZÜBEYDE ŞEN
158110021003

DANIŞMAN:
PROF. DR. M. BAHAÜDDİN VAROL

KONYA-2019



 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
-------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

Bilimsel Etik Sayfası

Öğrencinin	Adı Soyadı	ZÜBEYDE ŞEN		
	Numarası	158110021003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI / İSLÂM TARİHİ		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
Tezin Adı	HZ. PEYGAMBER (S.A.V)'İN UYGULADIĞI ŞER'İ CEZALAR			

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin Adı Soyadı
İmzası
ZÜBEYDE ŞEN

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
--------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------	----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	ZÜBEYDE ŞEN
	Numarası	158110021003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI / İSLÂM TARİHİ
	Programı	Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	PROF. DR. M. BAHAÜDDİN VAROL
	Tezin Adı	HZ. PEYGAMBER (S.A.V)'İN UYGULADIĞI ŞER'İ CEZALAR

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “*Hz.Peygamber (s.a.v)'in Uyguladığı Şer’î Cezalar*” başlıklı bu çalışma 13/06./2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sıra No	Danışman ve Üyeler		
	Unvanı	Adı ve Soyadı	İmza
1	Prof.Dr.	M.Bahaüddin VAROL	
2	Prof.Dr.	İ.Hakkı ATÇEKEN	
3	Doç.Dr.	Mithat ESER	

ÖNSÖZ

Son peygamber Hz. Muhammed (s.a.v) ile birlikte kemâle eren, günümüze kadar ulaşmış ve kıyamete kadar da varlığını sürdürecektir, yegâne din İslâm'dır. İlk insan ve ilk peygamber, insanlığın atası Hz. Âdem (a.s) ile başlayıp daha sonra gönderilen peygamberlerle devam etmiş olan İslâm, Kur'ân-ı Kerîm'in indirilmesi ile birlikte evrensel bir boyuta ulaşarak tüm çağlarda yaşayan insanlık için bir kurtuluş olmuştur.

İnanç, ibadât, muâmelât gibi temel ilkelerle kişilerin ve toplumların iki dünyada da huzur ve mutluluğunu hedefleyen İslâm hayatın sınırlarını çizmiştir. Tevhit temeli üzerine kurulu olan son din şirkten uzak, yaratılış gayesine uygun, ahlaklı bireylerin yetişmesini amaçlamıştır. Hangi fiilleri yerine getireceğimiz hususunda yön veren Kur'ân nelerden uzak durmamız gerektiğini de bizlere bildirmiş bu yasaklarla bireyin ve toplumun huzurunu amaçlamıştır. Çizilen sınırların dışına çıkıldığı durumlarda çeşitli yaptırımlar uygulanacağı son ilâhî kitap Kur'ân'da belirtmiş İslâm Hukukunun da "Ukûbât" bahsini oluşturmuştur. İslâm Hukukunda ukûbât şeklinde isimlendirilen 'cezalar' bölümü sosyal düzenin korunması hususunda büyük önem arz etmiş gerek Kur'ân'ın ilk muhatabı Hz. Peygamber gerekse daha sonraki Râşid Halifeler başta olmak üzere muhtelif zamanlarda uygulanagelmıştır. Ukûbât bahsine konu olan bu cezalar müstakil başlıklarla özellikle İslâm hukuku araştırmacılarına konu olmuştur.

Yapmış olduğumuz araştırmamız, Hz. Peygamber (s.a.v)'in kendi döneminde uygulamış olduğu Kur'ân'a dayalı cezaları içermekle birlikte Kur'ân'ın açıklayıcısı, dinin temel kaynaklarından biri olan sünnette yer alan cezalar konusunu da kapsamıştır. Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v)'in döneminde bir benzeri olmadığı halde, gerçekleşmesi durumunda nasıl cezalandırılacağı konusunda verdiği emirleri de içine almıştır.

Giriş ve iki bölümden oluşan çalışmamızın giriş kısmında; lügat ve terim anlamlarıyla birlikte cezanın anlam ve kapsamına açıklık getirilmiştir. Ayrıca ceza çeşitleri, münferit başlıklar halinde verilip her birisi gerek sözlük anlamı gerek terim anlamları ile açıklığa kavuşturulmuş; cezaların hangi durumlarda ne kadar uygulanacağı hususu izah edilme cihetine gidilmiştir. Birinci bölümde Hz. Peygamber (s.a.v)'in kendi

döneminde Kur'ân'da bizzat emredilen cezaları ve bu cezaları uyguladığı kimseler üzerinde durulmuştur. Çalışmamızın ikinci bölümünde ise Hz. Peygamber'in döneminde gerçekleşen, ancak hükmü Kur'ân'da yer almayan, kendisi tarafından karar verdiği cezalar ve bu cezaların kimlere tatbik edildiği açıklanmıştır. Ayrıca çalışmamızın bu bölümünde Hz. Peygamber'in emrettiği ancak döneminde tatbik etmediği ve uygulanmadığı cezalar başlıkları üzerinde de durulmuştur.

Rahmetli Prof. Dr. Ahmet ÖNKAL hocamla başladığım ancak geçirdiği sağlık problemleri ve ardından gelen vefat haberi üzerine yarım kalan bu çalışmam vesilesiyle Ahmet ÖNKAL hocamıza Allah'tan rahmet diliyorum. Çalışmamın devamını hazırlamamda kıymetli vakitlerini ayırarak, beni yönlendiren, rehberlik eden saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. M. Bahaüddin VAROL'a şükranlarımı sunuyorum. Ayrıca gerek ders döneminde gerek ders dönemi sonrasında emeği geçen fakülte hocalarıma da sonsuz teşekkürlerimi arz ediyorum.

Zübeyde ŞEN
Konya-2019



ÖZET

Öğrencinin	Adı Soyadı	ZÜBEYDE ŞEN		
	Numarası	158110021003		
	Ana Bilim / Bilim Dalı	İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI / İSLÂM TARİHİ BİLİM DALI		
	Programı	Tezli Yüksek Lisans	X	
		Doktora		
	Tez Danışmanı	PROF. DR. M. BAHAÜDDİN VAROL		
Tezin Adı	HZ. PEYGAMBER (S.A.V)'İN UYGULADIĞI ŞER'İ CEZALAR			

Bu çalışma Hz. Peygamber'in uygulamış olduğu şer'î cezaları içermektedir. Hz. Peygamber yaklaşık yirmi üç yıllık tebliğ görevini gerçekleştirirken her zaman rahmet yolunu seçmiş, muhatabına yumuşak davranmıştır. Şahsî meselelerinde intikam duygusundan uzak durmuş affetme yolunu seçmiştir. Ancak toplumun düzeni için, hak ve hukuk adına Hz. Peygamber'in bazı cezalar uyguladığını görmekteyiz. Hz. Peygamber'in uygulamış olduğu bu cezalar Kur'an'da yer alan cezalar ve Allah rasûlünün dinin açıklayıcısı ve devlet yöneticisi vasfı ile uygulamış olduğu cezalardan oluşmaktadır. Cahiliye dönemi gibi sosyal adalet ve düzenin zayıf olduğu bir topluluğu, saadet asrına ulaştıran Hz. Peygamber'in uygulamaları günümüz toplumunda ahlaksızlıkların açıkça yaşandığı, cinayetlerin adam yaramalarının arttığı hak ve hukukun ihlalinin yaşandığı bir toplum için son derece önem taşımaktadır. Zira toplum düzenini bozan, kişi hak ve hürriyetlerini ihlal eden kimselere hak ettiği cezâ-i müeyyideleri uygulamadan, caydırıcı bir takım cezalar vermeden huzurlu bir toplumun olması mümkün değildir.



T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



ABSTRACT

Author's	Name and Surname	ZÜBEYDE ŞEN		
	Student Number	158110021003		
	Department	Department of Islamic History and Arts / Programme In IslamicHistory		
	Study Programme	Master's Degree (M.A.)	X	
		Doctoral Degree (Ph.D.)		
	Supervisor	PROF. DR. M. BAHAÜDDİN VAROL		
Title of the Thesis/Dissertation	The Religious Punishments Imposed by The Prophet Muhammad			

This study covers the religious punishments implemented by the Prophet Muhammad. While performing his twenty three years of practice of revelation, the Prophet Muhammad always followed the path of mercy, and acted kindly towards his interlocutor. For his personal affairs, he always avoided vengeance and chose to be merciful. However, we see that the Prophet used some religious punishments in order to preserve the social order. These punishments which were implemented by the Prophet are comprised of punishments stated in the Quran and punishments practiced by the Prophet as the interpreter of the religion and ruler of the state. His practices which carried his society from jahiliyyah to the era of bliss has so much to do with today's society, where immoral things are openly practiced; murders, assaults are highly common and social rights and laws are violated. Because, without punishing the offenders in a proper way and implementing deterring punishments; it is impossible to have a peaceful society.

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	I
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU.....	II
ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	V
ABSTRACT.....	VI
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ.....	2
1. ARAŞTIRMANIN KONUSU, ÖNEM VE SINIRLARI.....	2
2. ARAŞTIRMANIN KAYNAKLARI.....	3
3. CEZA KAVRAMI, ANLAM VE KAPSAMI.....	3
3.1. Ceza Çeşitleri.....	4
3.1.1. Hadd Cezaları	6
3.1.1.1 Hadd-i Zina.....	5
3.1.1.2. Hadd-i Kazf.....	6
3.1.1.3. Hadd-i Sirkât	7
3.1.1.4. Gasp, Yol Kesme, Bozgunculuk ve Eşkiyalık Gibi Suçların Cezası.....	7
3.1.2. Kisas ve Diyet Cezaları	8
3.1.2.1. Kisas Cezaları.....	8
3.1.2.2. Diyet Cezaları	9
3.1.3. Ta'zîr Cezaları.....	10
BİRİNCİ BÖLÜM	12
HZ. PEYGAMBER (S.A.V) DÖNEMİNDE UYGULANAN KUR'ÂN'A DAYALI CEZALAR.....	12
1. KISAS ve DİYETLER	13
1.1. Uraynîlere Uygulanan Kisas	13
1.2. Bir Yahûdîye Uygulanan Kisas	15
1.3. Hâris b. Süveyd b. Sâmit'e Uygulanan Kisas	16
1.4. Zeynep bnt. Hâris'e Uygulanan Kisas.....	16
1.5. Cenînin Diyeti.....	17
1.6. Katili Meçhul Kimsenin Yakınlarına Verilen Diyet.....	18
1.7. Mikyes b. Subâbe'ye Ödenen Diyet ve Ardından Uygulanan Kisas	20
2. HADDLER.....	21

2.1. Hadd-i Sirkât	21
2.2. Hadd-i Kazf.....	23
2.3. Hadd-i Zinâ ve İffetsizlik Cezaları	24
İKİNCİ BÖLÜM	27
HZ. PEYGAMBER (S.A.V)'İN KARAR VERDİĞİ ŞER'Î CEZALAR	27
1. İÇKİ İÇME CEZASI.....	27
2. RECM CEZASI	29
3. SÜRGÜN CEZASI.....	32
4. BOZGUNCULUK ÇIKARAN KİMSELERE VERİLEN CEZALAR	34
4.1. Nadr b. Hâris'in Öldürülmesi	35
4.2. Ukbe b. Ebû Muayt'ın Öldürülmesi.....	37
4.3. Ebû Azze'nin Öldürülmesi	39
4.4. Muâviye b. Muğîre'nin Öldürülmesi	40
4.5. Hâlid b. Süfyân el-Hüzelî'nin Öldürülmesi	41
4.6. Ebû Afek'in Öldürülmesi	41
4.7. Asmâ bnt. Mervân'ın Öldürülmesi.....	42
4.8. Ka'b b. Eşref'in Öldürülmesi	43
4.9. İbn Süneyne'nin Öldürülmesi	44
4.10. Ebû Râfi'nin Öldürülmesi	45
4.11. Kinâne b. Reb' b. Ebu'l-Hukayk'ın Öldürülmesi	46
4.12. Abdullah b. Hatal'ın Öldürülmesi.....	47
4.13. Huveyris b. Nukayz'ın Öldürülmesi.....	48
4.14. Hâris b. Tulâtıla'nın Öldürülmesi	48
4.15. Kuraybe / Ernebe'nin Öldürülmesi	49
4.16. Ümmü Sâre'nin Öldürülmesi	49
5. HZ. PEYGAMBER (SAV)'İN OLMASI MUHTEMEL SUÇLARA KARŞI EMRETTİĞİ CEZALAR	50
5.1. Zinâda İsrar Eden Cariyenin Cezası	50
5.2. Şarap İçmekte İsrar Eden Kimsenin Cezası	51
5.3. Hırsızlık Yapan Kölenin Cezası.....	52
5.4. Livâtanın (Lût Kavminin Ameli) Cezası	52
5.5. Hayvanlarla Cinsî Temasta Bulunanın Cezası.....	53
5.6. Sihirbazın Cezası.....	53
5.7. Ganimeti Çalan Kimsenin Cezası.....	54
5.8. Mahremi İle Zina Eden Kimsenin Cezası	55
SONUÇ	56
BİBLİYOGRAFYA	60
ÖZGEÇMİŞ	65

KISALTMALAR

as	: Aleyhisselâm
AÜİFD	: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
b.	: İbn
bnt.	: Binti
bs.	: Baskı
çev.	: Çeviren
DİA	: Diyanet İslâm Ansiklopedisi
Haz.	: Hazırlayan
Hz.	: Hazreti
md.	: Maddesi.
r.a.	: Radiyallâhü anh
s.	: Sayfa
sav	: Sallallahü aleyhi ve sellem
şrh.	: Şerh
ter.	: Tercüme
thk.	: Tahkîk
ty.	: Tarih yok
vb.	: Ve benzeri
vs	: Vesâire
Yay.	: Yayınları
yy.	: Yayınevi yok

GİRİŞ

1.ARAŞTIRMANIN KONUSU, ÖNEM VE SINIRLARI

İnsan, yaratılış gereği sosyal ve medeni bir varlık olması sebebiyle her zaman hem cinslerine ihtiyaç duymuş; bu ihtiyacın neticesinde de toplu şekilde yaşamıştır. Yaratılan her bireyin farklı özelliklerde olması toplumun bir arada intizamlı bir şekilde yaşamasını zaman zaman güçleştirebilmiştir. Bu durum, oluşan topluluklar arasında bir düzenin kurulmasını zorunlu kılmıştır. Toplumda oluşan gerek dinî gerek örfî kurallara uymayıp mevcut düzeni bozan kimseler ise bir takım ceza-i müeyyidelerle karşı karşıya kalmışlardır. Tarih boyunca muhtelif hukuk sistemleri oluşmuş, her toplum diğer toplumlarla zaman zaman benzer veya birebir aynısını uygularken zaman zaman da farklı yaptırımlarla genel düzeni bozan kimseler cezalandırılmıştır. Temelinde bir takım farklılıklar olsa da her bir cezanın amacı mevcut olan toplum düzenini korumak olmuştur. Dolayısıyla her bir uygulama düzenli bir toplumun inşasını hedeflemiştir.

İslâm dini de inanç, ibadet, muamelât alanlarında belirtilen temel ilkelerin uygulamasını sağlamak, Kur'ân ve sünnette belirtilen emir ve yasakların ihlalinin önlemek, her yönüyle hayatı ıslah edip iki dünyada da toplumları huzur ve mutluluğa ulaştırmak maksadıyla bir takım özendirici, caydırıcı tedbirler almıştır. Bu çalışmamızda Kur'ân'ın ilk muhatap ve açıklayıcısı olan Hz. Peygamber (s.a.v)'in Kur'ân ışığında emredilen cezaları tatbik edişi ve asr-ı saadette dinin diğer bir önemli kaynağı olan kendi uygulaması (sünnet) ile belirlediği cezaları kapsamaktadır. Mâlum konunun İslâm tarihi açısından sınırlı olarak ele alınmış olması bu araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Hz. Peygamber (s.a.v) hiç şüphesiz Kur'ân'ın belirttiği üzere insanlığa rahmet olarak gönderilmiş bir peygamberdir.¹ Ancak o yalnızca müşfik bir peygamber değil; aynı zamanda bir devlet yöneticisi, iyi bir komutan vs. gibi vasıfları ile asr-ı saadet gibi bir toplumun inşasını sağlamış bir şahsiyettir. Elbette bu saadet asrının oluşmasının bir menşei de Hz. Peygamberin gerek Kur'ân temelli uyguladığı cezalar, gerekse kendi uyguladığı cezalardır. Bu bağlamda uygulanan cezalar her dönemin kaçınılmaz bir ihtiyacı olduğu gibi günümüz toplumunun da olmazsa olmazı durumundadır. Cahiliye dönemi gibi sosyal adalet ve düzenin zayıf olduğu bir topluluğu, saadet asrına ulaştıran Hz. Peygamber (s.a.v)'in

¹ Enbiyâ, 21/107.

uygulamaları günümüz toplumunda ahlaksızlıkların açıkça yaşandığı, cinayetlerin, adam yaralamalarının arttığı hak ve hukukun ihlalinin yaşandığı bir toplum için de son derece önem taşımaktadır.

2. ARAŞTIRMANIN KAYNAKLARI

Çalışmanın hazırlanmasında konuya yeterli muhteva kazandırmak için kaynak olarak öncelikle yüce kitabımız Kur'ân-ı Kerim'den istifade etmeye çalıştık. Hz. Peygamber (s.a.v)'in Kur'ân'a dayalı uygulamış olduğu cezaları tesbit etmek için Kur'ân meallerinden faydalandık. Her konu başlangıcında izaha ihtiyacı olan kavramların sözlük anlamlarının tespit için belli başlı lügatler tercih edilmiştir. Râğıb el- İsfehânî'nin *Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân*, İbn Manzûr'un *Lisânu'l-Arab* ve Hüseyin Kazım Kadri'nin *Türk Lügatı* isimli eserleri yararlanılan lügatleri oluşturmaktadır. Ayrıca Ömer Nasuhi Bilmen'in *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istilahât-ı Fikhiyye Kâmusu* adlı eserinden Kur'ân'a dayanan cezaların veya suçların lügat ve terim anlamlarına bakılarak kavramlar açıklanma yoluna gidilmiştir.

Her konu hakkında derli toplu bilgiler nakleden *Diyânet İslâm Ansiklopedisi*, kavramların lügatteki izahlarından sonra yararlandığımız en temel kaynaklardan birini oluşturmuştur. Alanında uzman araştırmacılar tarafından hazırlanan bu maddeler, ilgili kavramlar hakkında belli başlı bilgileri nakletmesi sebebiyle en çok istifade ettiğimiz kaynakların başında gelmiştir. Konumuzun İslâm hukukunun ilgi alanına girmesi sebebiyle bu alandaki kaynaklardan da yeri geldikçe genel hatlarıyla faydalandık. Ancak olayları İslâm Tarihi açısından ele aldığımızdan İslâm hukukuna kaynak olan eserlerden teferruatlı faydalanmayı gerekli görmediğimizi ifade edebiliriz.

İslâm dininin ikinci kaynağı olan hadisler çalışmamızda sıklıkla kullandığımız kaynaklar arasında yerini almıştır. Buhârî ve Müslim başta olmak üzere Kütüb-i Sitte'nin tamamındaki kaynakların *Kitâbü'l-Hudûd* ve *Kitâbü'd-Diyât* bölümlerinden Hz. Peygamber (a.s)'in uyguladığı cezalar tespit etme yoluna gidilmiştir. Uygulanan cezaların tarihî süreci ve diğer dinlerdeki uygulama şekilleri hakkında bilgi edinmek, Rasûlullah (s.a.v)'in ehl-i kitaba verdiği hükümleri değerlendirmek için Tevrat ve İncil'den faydalanılmıştır.

İslâm Tarihi'nin temel kaynakları olan siyer, meğâzî ve tabakât kitapları çalışmamıza yön veren diğer temel kaynaklarımızı oluşturmuştur. İbn Hişâm'ın *Sîretü'n-Nebeviyye* isimli eseri başta olmak üzere temel İslâm Tarihi kaynaklarından faydalanılmış; çalışmamızı zenginleştirmesi açısından aynı konuyu farklı kaynaklardan yararlanarak

açıklama yoluna gidilmiştir. Taberî'nin *Tarîhu'l Ümem ve'l Mülûk* adlı eserinde müellifin ilgili rivayetlerin tamamını aktarması, konu ile ilgili tüm rivayetlere ulaştırma açısından kolaylık sağlamıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v)'in ceza uyguladığı kimseler hakkında İbn Sa'd'ın *inet-Tabakâtü'l-Kübrâ* isimli eseri başta olmak üzere Belâzûri'nin *Ensâbü'l-Eşraf*, İbnü'l-Esîr'in *Üsdü'l-Gâbefi Ma'rifeti's-Sahâbe*, İbn Hacer'ın *el-İsâbe fi Temyîzi's-Sahâbe* ve İbn Abdî'l-Berr'ın *el-İstîâb fi Ma'rifeti'l-Ashâb* isimli tabakat kitaplarından bilgi edinmiş olduk. Ziyadesiyle istifade edilen eserler arasında *Bütûn Yönleriyle Asr-ı Saadette İslâm* isimli eseri zikretmemiz yerinde olacaktır. Farklı yönlerle asr-ı saadeti ele alan bu çalışma ile Hz. Peygamber (s.a.v)'in uyguladığı cezalar hakkında kısmî bilgiler elde etme imkânı bulduk. Muhammed Hamidullah'ın *İslâm Peygamberi* adlı eseri ile rahmetli Ahmet Önkâl'in *Rasûlüllah'ın İslâm'a Davet Metodu* bu çalışmamızı hazırlamamızda bize ışık tutan diğer eserler arasında yerini almıştır.

Çeşitli tezler ve ilmî dergilerde yayınlanan makaleler, çalışmamızda istifade ettiğimiz diğer kaynakları oluşturmuştur. Allah rasûlünün ölüm cezasına çarptırıldığı şahısların isimlerini tespit noktasında yararlanılan Veysel Aktürk'ün *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmeleri Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri* ve Mithat Eser'in *Hz. Peygamber Döneminde Beşerî Yönleriyle Ashabın Konumu* isimli yüksek lisans tezi yararlandığımız çalışmalardandır. Ayrıca Mehmet Şimşir'in *Hz. Peygamber Döneminde Suikastler* ve İsmail Hakkı Atçeken'in *Hz. Peygamber'in Yahudilerle Münasebetleri* adlı çalışmaları faydalanılan diğer çalışmaları oluşturmuştur. Çalışmamızın İslam Hukuku ile yakından ilgili olması sebebiyle bu alanda hazırlanmış yüksek lisans tezleri de faydalanılan diğer kaynakları oluşturmuştur. Sami Ergin'in *İslâm Hukukunda Ta'zîr Suçları*, Mehmet Boynukalın'ın *İslâm Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, Mümine Arslan'ın *İslâm Hukukunda Kefferet Cezaları* isimli yüksek lisans tezleri bunlar arasında zikredilebilir.

3. CEZA KAVRAMI, ANLAM VE KAPSAMI

Arapça bir kelime olup lügatte yapılan bir davranışın karşılığını vermek, yetecek kadar vermek, yetinmek, yeterli olan, yeterli gelen,²mücazat, mükâfat, bir amele müsavisi ile karşılıklıta bulunmak, tâatin sevabı, ma'siyetin de azabı, ıkabı³iyilik ve kötülük

² Râğîb el-İsfahânî, Ebu'l-Kâsım el-Hüseyin b. Muhammed, *el-Müfredât fi-garibi'l-Kur'an*, Dâru'l-Kitâbi'l-Arabî, Kahire 1973, s.91.

³ Bilmen, Ömer Nasuhi, *Hukuk-ı İslâmiyye ve istilâhât-ı fikhîyye kâmusu*, Bilmen yay., İstanbul 1970, III, 12.

neticesinde verilen ivaz ve mükâfat, ecir⁴anlamlarına gelenceza kelimesi hem mükâfatlandırmak hem de yaptırım uygulamak anlamlarında kullanılmıştır.⁵

İstilahta fâilin fiiline göre mükâfat ve mücazat manasını içeren ceza kavramının İslâm literatüründe bir genel bir de özel olmak üzere iki manada kullanıldığı görülmektedir. Sözlük anlamıyla da ilişkili olan ceza, genel anlamda dünyevî veya uhrevî mahiyette özendirici veya caydırıcı müeyyide; özel anlamda ise dünyada hukuk düzeni tarafından suçluya uygulanacak maddi ve manevi müeyyideden ibarettir.⁶Mezheplerce de *suçluya tatbik edilecek müeyyide* olarak özel anlamına yakın bir tarif yapılmıştır. Bu manadaki cezayı Arap dilinde “*ukûbe*” kelimesi karşılamaktadır.⁷“Ukûbe” kavramı da sözlükte pek çok mânâ barındırmaktadır. Bu manalarından biri de cezadır. Bir farklı mânâsı ise bir şeyden sonra gelip önce geleni takip eden şey demektir. Cezanın bir anlamının da ukûbe olmasının sebebi işlenen bir suçu takiben suçluya uygulanması hasebiyledir.⁸“Ukûbe”, dünyada uygulanan ceza için kullanılırken, aynı kökten türeyen “ıkab” kelimesi ise ahirette verilecek cezalar için kullanılmıştır.⁹Kur’ân-ı Kerim’de de ceza kelimesi türevleriyle birlikte 100’ü aşkın ayette yer almakta¹⁰ çeşitli hadislerde de kullanılmaktadır.¹¹

3.1. Ceza Çeşitleri

İslâm hukukunda cezaî yaptırımlar muhtelif yönlerden bazı ayrımlarla sınıflandırılmıştır. Miktarları belirtilmiş cezalar, miktarları belirtilmemiş cezalar, cezanın uygulanacakları yerler açısından gruplandırıldığı gibi¹²; suçun ağırlığına göre cezalar gibi başlıklarla cezaî müeyyideler farklı yönlerden açıklanma cihetine gidilmiştir.¹³

Kur’ân-ı Kerim de ifade edilen ve Hz. Peygamberin uygulamaları doğrultusunda cezaları üç ana başlıkta incelememiz mümkün olacaktır: Hadd cezaları, kısas ve diyet cezaları, ta’zîr cezaları.

⁴ Kadri, Hüseyin Kazım, *Türk Lügati*, Devlet Matbaası, İstanbul 1928, II, s. 300.

⁵ İbn Manzûr, Ebu’l-Fadl Cemâluddîn Muhammed b. Celâlidîn Ebi’l-Azm, *Lisânu’l-arab*, thk. Amir Ahmed Haydar, Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, Beyrut 2009, I, 53.

⁶ Bebek, Adil, “Ceza”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, VII, 469.

⁷ Uslu, Rifat, “İslâm Hukukunda Suç ve Ceza Kavramı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, İstanbul, 8/37(2015):1049-1063.

⁸ Uslu, “İslâm Hukukunda Suç ve Ceza Kavramı”, s.1057.

⁹ Behnesî, Ahmet Fethî, *el-Mevsûatü’l-cinâiyye fi’l-fikhi’l-İslâmi*, Lübnan 1991, IV, 73.

¹⁰ Abdülbâkî, Muhammed Fuad, *el-Mu’cemü’l-müfehres li-elfâzi’l-Kur’âni’l-Kerim*, el-Mektebetü’l-İslâmiyye, İstanbul 1982, “czy” md.

¹¹ Wensinck, Arent Jean, *el-Mu’cemü’l-müfehres li-elfâzi’l-hadisi’n-nebevî*, “czy” md.

¹² Udeh, Abdülkadir, *et-Teşriü’l-cinâiyyü’l-İslâmi: mukarenen bi-kânûni’l-vaz’i*, Dâru’t-Türas, Kahire 1963, I,78.

¹³ Uslu, “İslâm Hukukunda Suç ve Ceza Kavramı”, s.1051.

3.1.1.Hadd Cezaları

Lügatte men etmek, engel olmak, iki şeyin arasını ayırmak anlamlarını taşıyan hadd kavramı¹⁴;genel olarak fıkhıta, Allah hakkı olarak yerine getirilmesi gerekli olan, miktar ve keyfiyeti nass ile belirlenmiş cezaî müeyyideleri ifade eder.¹⁵ İstılahta İslâm hukukçuları tarafından farklı şekillerde tanımlanmış olan hadd, Hanefilere göre “Allah hakkı olarak tatbik edilmesi gerekli ve miktarı belirlenmiş olan cezalar” şeklinde tarif edilmektedir.¹⁶Hanefilere göre yapılan bu tanımda kul hakkı ile ilgili olan kısas ve ta’zîr cezaları hadd cezalarının dışında kalmaktadır.Diğer mezhep âlimleri ise “hadd, ister Allah hakkı ister kul hakkı olsun tatbik edilmesi gerekli, miktarı da belli olan ceza”¹⁷ şeklinde tarif etmektedirler.

Kur’ân-ı Kerîm’de toplam da on dört yerde zikredilen “hudûd” kelimesi; on üç yerde Allah’a, bir yerde ise¹⁸Allah’ın rasûlüne indirdiği vahye izafe edilmiştir. Toplam on dört yerde zikredilen had¹⁹ kelimesinin çoğulu olan hudûd lafzına müteakiben Kur’ân’a göre bu grupta dört cezadan bahsedilmektedir:Hadd-i zina, hadd-i kazf, hadd-i sirkât ve gasp, yol kesme, bozgunculuk ve eşkıyalık gibi suçların cezası.

3.1.1.1 Hadd-i Zina

Bir erkeğin aralarında nikâh bağı bulunmayan bir kadınla önden cinsel birleşmesi,²⁰ şer’î bir akit olmadan kadınla yapılan cinsel ilişki²¹ anlamlarına gelen zinâ, had cezalarından birini oluşturmaktadır.

Tarih boyunca en ilkelinden gelişmiş toplumlara kadar evlilik dışı ilişkiler hoş karşılanmamış, bir suç olarak kabul edilmiş ve farklı yöntemlerle bu işi yapan kimseler cezalandırılmışlardır.²² Aynı şekilde ilâhî dinlerde de zina yasaklanmış, suçu işleyenlere bazı cezalar uygun görülmüştür. Tevrat’ta yer alan on emirden birisini de “zina etmeyeceksin”²³ ilkesi oluşturmuştur. Zina eden Yahudilerin taşlanarak öldürülmesi emredilmiştir.²⁴ Hristiyanlıkta da zina vb. cinsel suçlar toplu halde kötülenmiş ve onlara

¹⁴ Bilmen, *Kâmus*, III, 14.

¹⁵ Bardakoğlu, Ali, “Had”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, XIV, 547.

¹⁶ Merğınani, Ebü'l-Hasen Ali b. Ebu Bekr, *el-Hidâye şerhu bidâyeti'l-mübtedi*, İdaratı'l-Kur’âni ve'l-Ulûm, Pakistan 1996, IV, 78.

¹⁷ Zuhayli, Vehbe, *el-Fıkhu'l-İslâmi ve edilletüh*, Dâru'l-Fikr, Dımeşk 1985, VI, 12.

¹⁸ Tevbe, 9/97.

¹⁹ Abdülbâkî, *el-Mu'cemü'l-müfehres li-elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, “hdd” md.

²⁰ Cürçânî, *Ta'rifât*, 184.

²¹ Isfehânî, *Müfredât*, 540.

²² Hasanov, Eldar, “Zinâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2013, XLIV, 444.

²³ Kitâb-ı Mukaddes, Çıkış 20:14.

²⁴ Kitâb-ı Mukaddes, Tesniye 22:24.

yasak getirilmiştir.²⁵Kavram ve hüküm olarak Yahudi şeriatı devam ettirilmiş ancak bazı ayrıntılar getirilmiş, kapsamı genişletilmiştir. İnsanın karşı cinse bakışı dahi kalbin zinası olarak düşünülmüştür.²⁶

Her devirdeki dinlerde ve topluluklarda olduğu gibi İslâm dininde de büyük günah ve suç olarak kabul edilmiştir. Neslin korunmasını ilke edinen İslâm, zina vb. cinsel suçları yasaklamış bunları yapan kimseleri medenî durumlarına göre had uygulanmasını emretmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de zina kelimesi beş ayette yer almış; ayrıca zina kelimesine yakın manalar içeren “açık hayâsızlık” anlamındaki fahşâ (fuhuş) / fâhişe kelimeleri de farklı ayetlerde yer almıştır. Yalnızca zina etmeyi yasaklamayan İslâm, kişileri zinaya sevk edecek davranışlara karşı da uyarılmış, “*Zinaya yaklaşmayın*” emri ile bunu açıkça ifade etmiş, zinanın, hayâsızlık ve kötü bir yol olduğunu belirtmiştir.²⁷ Kur'ân-ı Kerîm'de iki yerde ise zina; Allah'ın en sevmediği işlerden biri olan şirk, adam öldürme,²⁸hırsızlık, iftira²⁹gibi suçlarla birlikte zikredilmiş böylece büyük günahlardan biri olarak belirtilmiştir. Bu üç ayette zinanın çirkin bir amel, kötü bir yol olduğu belirtilip, ondan uzak durulması istenmiş, muhatap bilgilendirilmiştir. İki yerde ise zina suçunu işleyenlere uygulanacak had cezası ve zina edenlerin kimlerle evlenebileceği belirlenmiştir. Buna göre Kur'ân-ı Kerîm zina eden kimselerin cezasını kadın ve erkeğin her birine yüz sopa vurulmak suretiyle cezalandırılmasını emretmiştir.³⁰

3.1.1.2.Hadd-i Kazf

Had gerektiren suçlardan biri olan ve lügatte bir şeyi atmak mânâsına gelen kazf, ıstılahta bir kimseyi ayıplamak ve kötölemek amacıyla zina isnadında bulunmak şeklinde tanımlanmıştır.³¹

İslâm dini, insanın kişilik hakları kapsamında onur, şeref, iffet, haysiyet dokunulmazlığına ayrı bir önem vermiştir. Bu bağlamda iffet sahibi, namuslu kadınlara zina atfetmek suç kabul edilmiş; bu cürümü işleyen kimselere de dört şahit getiremedikleri takdirde seksen sopa vurmak suretiyle cezalandırılması ve sonraki yaşamlarında da şahitliklerinin kabul edilmemesi emredilmiştir.³²

²⁵Kitâb-ı Mukaddes, Markos 10:19.

²⁶Kitâb-ı Mukaddes, Matta 5:27-28.

²⁷ İsrâ 17/32.

²⁸ Furkân 25/68.

²⁹ Mümtelâhine 60/12.

³⁰ Nûr, 24/2-3.

³¹ Bilmen, *Kâmus*, III, 18.

³² Nûr, 24/4.

3.1.1.3. Hadd-i Sirkât

Had cezalarından birini teşkil eden ve “s-r-k” kökünden türeyen sirkât, lügatte; uğruluk, çalma, hırsızlık, başkasının malını gizlice alma anlamlarına gelmektedir.³³ İslâm ceza hukukunda kullanılan anlamı ise; birinin, hakkı olmayan bir şeyi gizli olarak alması; belli bir yerden belli bir meblağın alınması şeklinde tanımlanmıştır.³⁴ Şartları mevcut ve usulü dairesinde sabit olan bir sirkatten dolayı hırsız hakkında kat’ı uzuv suretiyle uygulanacak olan cezaya ise *hadd-i sirkât* denilmiştir.³⁵

İnsanlık tarihi kadar uzun bir geçmişi olan sirkât suçunun ilk zamanlarda yaşayan insanlar arasında nasıl karşılandığı veya bu suçu işleyenlere ne şekilde bir ceza uygulandığı hakkında yeterli ve sağlam bilgiler bulunmamaktadır. Önceleri ferdi boyutta bir suç iken yerleşik yaşama geçilip, toplum arasında mülkiyet düzeninin kurulmasıyla beraber kamu düzenini ihlâl eden bir suç kabul edilerek bu yanlış yapan kişiler cezalandırılmaya başlanmıştır. Bütün toplumlarda hırsızlık suç kabul edilmiş ancak hangi fiillerin bu kapsamda olduğu veya nasıl bir ceza-i yaptırım uygulanacağı toplumlara ve dönemlere göre değişiklik göstermiştir.³⁶

İlâhî dinlerden biri olan Yahudilikte de on emirden biri “Çalmayacaksın” buyruğu olmuştur.³⁷ Bu emre uymayıp hırsızlık suçunu işleyenlere ise çaldığı malın misliyle ödetilmesi öngörülmüştür.³⁸ Hristiyanlıkta ise hırsızlıkla ilgili açık bir ceza belirtilmemiş; hırsızlığın yasak olduğu ifade edilip, bu işi yapanların terk etmesi istenerek ahlâkî öğütler verilmiştir.

Kur’ân-ı Kerîm’de: “*Hırsızlık eden erkek ve kadının yaptıklarına karşılık bir ceza, Allah’tan bir ibret olarak ellerini kesin. Allah güçlüdür, hikmet sahibidir.*”³⁹ buyurarak hırsızlık suçunu işleyenlerin ellerinin kesilmesi emredilmiştir.

3.1.1.4. Gasp, Yol kesme, Bozgunculuk ve Eşkivalık Gibi Suçların Cezası

Lügatte bir kimseye üstün gelmek, bir şeyi zorla almak anlamına gelen gasb; bir malı sahibinin veya yetkili kişilerin izni dışında zor kullanarak alma anlamına gelmektedir.⁴⁰

³³ Bilmen, *Kâmus*, III, 22.

³⁴ Isfehânî, “*Müfredât*”, 578.

³⁵ Bilmen, *Kâmus*, III, 14.

³⁶ Bardakoğlu, Ali, “Hırsızlık”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1998, XVII, 384.

³⁷ Kitâb-ı Mukaddes, Çıkış 20:15.

³⁸ Kitâb-ı Mukaddes, Çıkış 22:1-5

³⁹ Mâide, 5/38.

Kişi hak ve hürriyetlerini güvence altına alan İslâm, toplumda huzur ve refahı amaçlamıştır. Bu bağlamda canı, aklı, malı, dini ve nesli koruma konusunda zorunlu tedbirler almıştır. Toplum huzurunu ciddi anlamda tehdit eden eşkıyalık, gasp, yol kesme gibi suçlar da İslâm dini tarafından yasaklanmış, gerçekleştirenlerin ise cezalandırılması emredilmiştir. Kişi hakkını gözetmeyip, toplum düzenini sarsan bu neviden suçlar aynı zamanda mevcut devlet otoritesine de bir başkaldırı kabul edilmiştir. Pek çok hususta kişi hak ve hukukunu tehlikeye sokan, mevcut düzeni bozan bu kavilden suçlar Allah tarafından da şu ayetle yasaklanmıştır. *“Allah’a ve peygamberine karşı savaşanların ve yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya çalışanların cezası ancak ya öldürülmeleri veya asılmaları yahut el ve ayaklarının çapraz olarak kesilmesi ya da buldukları yerden sürgün edilmeleridir. Bu, onların dünyada uğradıkları aşağılayıcı cezadır. Ahirette ise onlar için büyük bir azap vardır. Ancak onları yenip ele geçirmenizden önce tövbe edenler müstesna. Biliniz ki Allah çok bağışlayıcı, çok esirgeyendir.”*⁴¹

3.1.2.Kıyas ve Diyet Cezaları

3.1.2.1.Kıyas Cezaları

Sözlükte bir şeyin izine tâbi olmak, onun mislini vermek, misilleme, eşitlemek (müsâvat), yaptığı işte birinin yolunu takip etmek⁴² anlamlarını ifade eden kıyas; Hukukta kasıtlı olarak adam öldürmeye veya yaralama suçunun (müessir fiil) failinin işlediği fiilin cinsinden ve ona denk olan bir ceza ile cezalandırılmasını ifade eder. İslâm hukukunda ise kasten öldürdüğü kişiye karşılık failin öldürülmesini, kasten işlediği müessir fiil sonucu mağdurda bedenî-fizikî zarar veren kimsenin benzeri şekilde cezalandırılmasını şeklinde tarif edilmiştir.⁴³

Kapsamı, çerçevesi, uygulama şekli toplumlar arasında farklılık göstermekle birlikte şahsın kendisine, yaşamına karşı işlenen kasıtlı suçların cezasının kıyas olarak günümüze kadar ulaştığını ve en eski hukuk metinleri olduğunu söylemek mümkündür. İlkçağ medeniyetlerine kadar uzanan bir maziye sahip olan kıyas cezaları, “cana can, göze göz, dişe diş” şeklinde formüle edilmiş ve bu tarihsel süreçte kabileler arası sorumluluk bu cezalarla şahsileştirilmiştir.⁴⁴

⁴⁰ Aydın, M. Âkif, “Gasp”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1996, XIII, 387.

⁴¹ Mâide, 5/33, 34.

⁴² Bilmen, *Kâmus*, III, 18.

⁴³ Dağcı, Şamil, “Kıyas”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2002, XXV, 488.

⁴⁴ Dağcı, “Kıyas”, *DİA*, XXV, 488.

Farklı toplumlarda tezahür eden kısas cezası, ilahî dinlerin de ortak noktalarından birini oluşturmuştur. Tevrat'ta adam öldürmenin ve müessir fiil denilen adam yaralama suçlarının“Cana can, göze göz, dişe diş, ele el, ayağa ayak, yanığa yanık, yaraya yara” şeklinde kısas cezası ortaya konulmuştur.⁴⁵ Hıristiyanlıkta ise Hz. İsa'nın Tevrat'ta yeralan “Göze göz, dişe diş” ilkesine dikkat çektikten sonra affetmeyi öğütlemesi⁴⁶ kısas cezasının Hristiyanlıkta da devam ettiğini göstermektedir.

Kur'ân-ı Kerîm'de dört yerde yer alan kısas kelimesi bir yerde “denklik”⁴⁷ diğer yerlerde ise İslâm ceza hukukundaki terim anlamıyla kullanılmıştır⁴⁸. Haksız yere adam öldürme, Allah'ın dokunulmaz kıydığı cana kıyma büyük günahlar arasında zikredilerek yasaklanmış ve cezasının içinde devamlı kalacakları cehennem olduğu belirtilmiştir. Dünyada ise haksızlıkla öldürülen kimselerin velisine yetki verilmesi gerektiği açıkça belirtilmiştir.⁴⁹ Öldürülenler hususunda kısasın gerekliliğinden⁵⁰ bahseden ve kısasta hayat olduğunu⁵¹ vurgulayan Allah kısasa bir alternatif, bir bağışlanma hükmünde diyeti ödemenin gerekliliğinden bahsederek tarafların anlaşması durumunda bir kolaylık sağlamıştır.⁵²

3.1.2.2. Diyet Cezaları

Arapça'da ödemek, vermek anlamındaki“vedy” kökünden türemiş bir kelime olan diyet,İslâm hukukunda işlenen bir cinayet suretiyle vuku bulan, cinayette maktulün nefesine bedel ödeme, uzuvlarda yapılan cinayette yaralanan veya kesilen uzva bedel olarak suçlu kimsenin ödemekle sorumlu olduğu mal olarak tanımlanmıştır.⁵³

İslâm ceza hukukunun bir bölümünü oluşturan kısas ve diyet cezaları, şahıs hak ve hukukunu gözeten, koruma altına alan yaptırımlar olarak belirlenmiş; Allah hakkı olarak yerine getirilmesi gereken had cezalarından da bu yönüyle ayrılmıştır. İslâm hukukunda adam öldürme ve yaralamalarda mağdur olan tarafa ceza ve kan bedeli olarak ödenen malı temsil eden diyetin, insanlık tarihi uygulamasında uzun bir geçmişi olmuştur. Kısas ile birlikte anılgelmiş olan diyet; kısasın hafifletilmiş ve maddî şekli olarak yerini almıştır.

⁴⁵ Kitâb-ı Mukaddes, Çıkış 21:23.

⁴⁶Kitâb-ı Mukaddes, Matta 5:17.

⁴⁷ Bakara, 2/194.

⁴⁸ Bakara, 2/178, 179; Mâide, 5/45.

⁴⁹ Nisâ, 4/93; İsrâ, 17/33.

⁵⁰ Bakara, 2/178.

⁵¹ Bakara, 2/179.

⁵² Mâide, 5/45; Bakara, 2/178.

⁵³ Bilmen, *Kâmus*, III, 13.

Şahsî intikam hakkı ve kısas İbranilerde, eski Yunan, Mezopotamya, Roma ve Germen hukuklarında yaygın şekilde görülmüş; bazı farklılıklarla da diyet uygulanmıştır. Tarihî seyir içerisinde toplumun şartlarına bağlı olarak zirâi alet, ehl-i hayvan veya para olarak ödendiği bilinmektedir. Toplumların şahsî intikamdan ihtiyârî diyete, daha sonra da cebrî kısas ve diyete geçmeleri Doğu ve Batı toplumlarında benzeri bir seyir ile hayli bir zaman almıştır. Öldürmelerde şahsî intikamdan bir bedel karşılığı cayma usulü yerleşmeye başlamış, bu ödenen bedel ise öldürülenin sosyal statü ve vasfına göre farklılık göstermiştir. VII. yüzyıldan itibaren Alman hukukunda öldürülen kimse için bir kan bedeli ödenmesi ve bu husustaki esasların kanunlaştırılmasına karar verilmiştir.

İslâm ceza hukukunun önemli bir kısmını oluşturan kısas ve diyet cezalarında Kur'ân-ı Kerîm, bir önceki bölümde de belirttiğimiz üzere öldürülenler üzerinde kısası gerekli görmüş;⁵⁴ ancak tarafların anlaşıp, kısas hakkında vaz geçmesini tavsiye buyurup böyle yapıldığı takdirde diyetlerin ödenmesi emredilmiştir. Diyet cezaları İslâm hukukunda öldürmede diyet ve yaralama-sakat bırakma da diyet şeklinde iki grupta ele alınmıştır. Nasıl ki maktulün yakınları kısas cezasını affedip bir alternatif, Allah'ın bir hafifletmesi olarak diyet cezasına dönüştürebiliyorsa aynı şekilde diyet hukukundan da isteğe bağlı olarak vazgeçebilir. Zira kısas ve diyet cezaları, had cezalarında olduğu gibi Allah'ın hakkı olan cezalar olmayıp tamamen şahısları ilgilendiren bir ceza-i müeyyidedir.⁵⁵

3.1.3. Ta'zîr Cezaları

Lügatte kınamak, azarlamak, paylamak, bir şeyi yapmayı reddetmek, men etmek, çevirmek, alıkoymak, edeplendirmek, tahkir etmek anlamlarına gelen ta'zîr, tef'îl babındaki “azzera” kökünden türemiş bir mastardır. İslâm hukukunda ise hakkında muayyen bir ceza, bir hadd-i şer'î bulunmayan, cürümlerden dolayı tatbik edilen ceza anlamında kullanılan bir kavramdır.⁵⁶ Arapça'daki ezdâd (zıt anlamlı) grubundaki kelimelerdendir.⁵⁷ Bu bağlamda bazı yerlerde azarlamak, kınamak anlamlarında kullanılırken; bazen de edeplendirmek, çevirmek gibi anlamlarda kullanılabilir. Böylece kullanıldığı yere göre farklı durumda karşıt anlam yüklenebilir.

Terim anlamı ise hakkında had ve keffâret cezaları bulunmayan ve herhangi bir ceza belirlenmemiş, cezası hâkimin veya devlet yöneticisinin yetkisine bırakılmış,

⁵⁴ Bakara, 2/178.

⁵⁵ Bardakoğlu, “Diyet”, *DİA*, IX, 478.

⁵⁶ Cürcânî, Ebû'l-Hasan Seyyid Şerif Ali b. Muhammed b. Ali, *Kitâbü't-ta'rifât*, Dâru'n-Nefâis, Beyrut 2003, 125; Bilmen, *Kâmus*, III, 24.

⁵⁷ Bilmen, *Kâmus*, III, 24.

hatalardan dolayı verilen cezalar olarak tarif edilmiştir.⁵⁸ Dolayısıyla ta'zîr Allah tarafından bir sınır çizilmemiş, Kur'ân'da açık bir hükmü olmadığı halde, toplumun düzeni, ıslahı için, yeryüzündeki fesada engel olmak amacıyla yöneticilerin veya hâkimlerin vermiş olduğu cezâ-i yaptırımlardır. Bu tür cezaların miktarı da yargının takdirine bırakılmıştır.

Ta'zîr cezası gerektiren suçların sayısı; had, kısas ve diyet cezası gerektiren suçlarda olduğu gibi sınırlı değildir. Zira bu nev'iden suçların sınırlandırılması pek mümkün gözükmemektedir. İçinde yaşanan toplumun şartları zamana göre değişiklik arz edeceğinden bugün topluma zarar vermeyen fiiller, ilerleyen zaman diliminde toplum için ciddî sorunlar teşkil edebilir. Bu sebeple İslâm hukukunda ta'zîr cezasını gerektiren suçların bir kısmı belirtilirken, büyük çoğunluğunun tespit ve takdiri devlet yöneticisine bırakılmıştır. Devlet başkanları, bu suçları ve bu suçlara uygulanacak cezaları tespit ve tayin ederken, İslâm'ın genel ilkelerine, hükümlerine uygun hareket etmelidir. Çünkü İslâm hukukunda bu tür suçların belirlenmesi ve bu suçlara uygulanacak olan cezaların tayini devlet başkanına bırakılırken, toplumun çıkarlarının gözetilmesi, toplumun düzene sokulması, toplum fertlerinin doğruya yöneltilip, ıslahı için gerekli önlemlerin alınması amaçlanmıştır.⁵⁹

Ta'zîr cezalarını gruplama cihetine gidilecek olursa dört kısımda incelenebilir: Ölüm ve sopa vurma gibi cezalardan oluşan *bedenî cezalar*, hapis ve sürgün cezaları türünden oluşan *hürriyeti kısıtlayıcı cezalar*, duruma, cezaya göre uygulanan *malî cezalar* ve kamu veya özel kurumlarda çalışan kimselere uygulanan *kınama ve mahrumiyet cezaları* bu tür cezaları oluşturmaktadır.⁶⁰

⁵⁸Ergin, Sami, *İslâm Hukukunda Ta'zîr Suçlar*, Yüksek Lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2007, s. 4.

⁵⁹ Başoğlu, Tuncay, "Ta'zîr", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2011, XL, 198; Çalışkan, İbrahim, "İslâm Hukukunda Ceza Kavramı ve Hadd Cezaları", *AÜİFD*, Ankara, XXXI, 367-397.

⁶⁰ Başoğlu, "Ta'zîr", *DİA*, XL, 200.

BİRİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER (S.A.V) DÖNEMİNDE UYGULANAN KUR'ÂN'A DAYALI CEZALAR

İnsanı en güzel şekilde yaratan Allah hiç şüphesiz yarattıklarını başıboş bırakmamış ve her yönü ile şahısları muhafaza altına almıştır. Tüm ilâhî dinlerin gayesi fertleri can, mal din, akıl ve nesil yönünden korumak olmuş; bu maslahatlara uygun davranmayanlar bazı yaptırımlarla cezalandırılmıştır. Bu yaptırımlardan birini kısas ve diyet cezaları oluşturmuştur.

İnsanın can güvenliğini koruyan, toplumda refah ortamını uygulama noktasında önemli bir yer teşkil eden kısas ve diyet cezaları Allah'ın belirlediği cezalar olmakla birlikte zarara uğrayanın kendisi veya yakınları tarafından affedilmesi sonucunda geçerliliğinin kalktığı cezalar olmuştur. Farklı toplumlarda görülen kısas ve diyet uygulaması, Arap yarımadasında da sıkça yapıla gelmiştir. Herhangi bir siyasi birlik ve merkezi gücün olmayıp, toplumsal düzeni sağlamada asabiye unsurunun yer aldığı cahiliye döneminde mevcut olan düzeni korumada kabile büyüklerinin ve şehir eşrafının önemli roller üstlendiği görülmüştür. Asabiye duygusunun zirve yaptığı bu dönemde iki ayrı kabileye müntesip kişiler arasında vuku bulan cinayetlerde kısas ve diyet söz konusu olmuştur. Öldürülen kimsenin intikamını almak her iki kabilenin müşterek ve kutsal bir görevi kabul edilmiş; bundan kaçınmak ise hem ar hem de uğursuzluk olarak telakki edilmiştir. Böylesi durumlarda kabileler arasındaki kan davaları ve bitmek bilmeyen savaşlar kısas ve diyet cezaları ile son bulmuş, cahiliye döneminin mevcut düzeni bu şekilde muhafaza edilmiştir.⁶¹ Ayrıca cahiliye döneminde savaşta esir düşenler, kaçırılan kadın ve çocuklar için de bir bedel ödenmiş bu bedel de fidye ismiyle anılmıştır.⁶² Bu dönemde Araplar arasında cinayetlerde kasıt veya hata ayrımı yapılmamakla birlikte diyet

⁶¹ Bardakoğlu, Ali, "Diyet", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1994, IX, 473.

⁶² Öğüt, Salim, "Fidye", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1996, XIII, 55.

genelde kasti cinayetlerde kendini göstermiş ve bedeli deve olarak ödenmiştir. Araplar arasında önemli bir yer edinmiş olan deve, ortak bir değer ölçüsü kabul edilmiş ve mal tabiriyle deveyi kastetmişlerdir. Ancak o dönemdeki toplumsal yapı ve sınıf farklılıklarının doğal bir sonucu olarak diyet miktarında da değişiklikler yaşanmıştır.⁶³İslâmiyet'in doğuşuna yakın dönemlerde Araplar arasında diyet miktarı 100 deve idi. Bu geleneği başlatan Abdülmuttalib olmuştur. Hâris'ten başka oğlu olmayan Abdülmuttalib, Kureyş'in ileri gelenleri tarafından rahatsız edilmekteydi. Bu duruma üzülen Abdülmuttalib on oğlu olduğu takdirde birisini kurban edeceğine dair adakta bulunmuştur. On oğlu dünyaya geldiği zaman hangisini kurban edeceğini belirlemek için kur'aya başvurmuştur. Kur'a Abdullah çıkınca on deve sayısı bedel konularak tekrar kur'aya başvurulmuştur. Neticede deve sayısı artırılarak çekilen kur'a sonucunda Abdullah'ın yerine yüz deve kurban edilmiştir. Böylece bir insanın canına bedel olarak yüz deve diyeti Abdülmuttalib ortaya koymuştur.⁶⁴Şahıs aleyhine işlenip, ölümle sonuçlanmamış yaralama ve sakat bırakmalarda mağdura ödenecek mali karşılığı ifade eden *erş*, Cahiliye döneminde de kullanılmış bir kavram olmuştur.⁶⁵

Kur'ân-ı Kerîm, pek çok konuda Arap toplumunun mevcut uygulamalarında köklü değişiklikler yapma cihetine gitmemiş, bunun yerine var olan uygulamalardan yanlış aksaklıkları kaldırıp ıslahat etme yolunu tercih etmiştir. İslâm ceza hukukunun önemli bir kısmını oluşturan kısas ve diyet cezalarında da Kur'ân-ı Kerîm, Araplarda mevcut olan bu sistemi sürdürmüştür. Kur'ân'ın en iyi açıklayıcısı olan Hz. Peygamberin sünnetine bakıldığında diyet hususunda bir hayli ayrıntının mevcut olduğu görülür. Hadis kitaplarında "Kitâbu'd-diyât" başlıklı müstakil bölümlerde Hz. Peygamberin ve sahabenin uygulamalarından bahsedilmiştir:

1.KISAS ve DİYETLER

1.1. Uraynîlere Uygulanan Kısas

Hız. Peygamber (s.a.v), hiç şüphesiz insanlık için en güzel örnek, Kur'ân'ın ilk muhatabı ve açıklayıcısı, Allah'ın emirlerini tatbik etme noktasında emsalsiz bir şahsiyet olmuştur. O, hiçbir vakit kendi hevâsından hüküm vermemiş; her zaman ilâhî emirleri uygulayarak yaşadığı vakti, saadet asr-ı olarak bırakmıştır. Yüce Allah'ın toplumdaki

⁶³ Bardakoğlu, "Diyet", *DİA*, IX, 474.

⁶⁴İbn Hişâm, Ebû Muhammed Abdülmelik, *es-Sîratü'n-nebeviyye*, Beyrut 1971, I, 164; İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zührî, *et-Tabakâtu'l-kübrâ*, Beyrut 1978, I, 89.

⁶⁵ Şafak, Ali, "Erş", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1995, XI, 307.

huzur ve sekîneti sağlamak üzere koymuş olduğu cezalardan biri olan kısas ve diyeti de Allah resûlü (s.a.v), yeri ve zamanı geldiğinde uygulamaktan geri durmamıştır.

Hadis kaynakları başta olmak üzere İslâm tarihi kaynaklarımızın da yer verdiği Rasûlüllah'ın Kur'ân'a dayalı uyguladığı cezalardan birisi Ukl ve Urayn kabilelerine uyguladığı cezadır. Hz. Peygamber (s.a.v)'in yanında uzun yıllar kalmış, onun hizmetinde bulunmuş olan Enes b. Mâlik (r.a) kanalıyla gelen hadis rivayetine göreolay şu şekilde cereyan etmiştir: Bahsi geçen bu kabilelerden sekiz kişi⁶⁶Rasûlüllah'ın huzuruna gelerek Müslüman olmuşlardır.⁶⁷ İbn Hişâm ise gelen bu grubun Müslüman olup olmadıklarına dair herhangi bir bilgi vermemiştir.⁶⁸Medine'nin havası ağır gelince rahatsızlanmışlardır. Hastalıklarının humma hastalığı olduğu hususunda Vâkıdî 'de geçen bir bilgi bize yardımcı olmaktadır.⁶⁹İbn Hişâm ise adları geçen bu kabilelerin veba ve dalak hastalığına tutuldukları, Rasûlüllah'ın huzuruna böyle geldiklerini zikretmektedir.⁷⁰ Ayrıca gelen bu kabile üyeleri mide rahatsızlığından ötürü Medine'de kalmak istememişlerdir.⁷¹Bu durumu Hz. Peygamber'e arz etmeleri üzere Rasûlüllah aleyhisselam onları on beş adet sağmal zekât develerinin bulunduğu Kubâ civarındaki Zü'l-Cedr denilen yere göndermiştir.⁷² Hz. Peygamberin tavsiyesi ile buradaki hayvanların süt ve idrarlarından içerek sağlıklarına kavuşmuşlardır. Ancak daha sonra bu grup azgınlık ederek develerden birini boğazlamışlardır. Çobanlardan biri aynı zamanda Rasûlüllah'ın mevlâsı olan Yesâr'ın⁷³ elini ve ayağını kesmişler; diline ve gözlerine diken batırarak ölünceye kadar kızgın güneşin altında bırakmışlar, develeri de sürüp götürmüşlerdir. Sağ kalan çoban hâdiseyi haber verince Rasûlüllah (s.a.v) yirmi kişilik bir süvâri müfrezesinin bunları takip üzere göndermiştir. Müfrezeye Kürz b. Câbir el-Fihri'yi görevlendirmiştir.⁷⁴ Bu birlik bir müddet sonra suçluları yakalayıp Rasûlüllah'ın huzuruna getirmişler ve işledikleri suçtan dolayı onlara da kısas yapılarak cezalandırılmıştır.⁷⁵Ardından da Harre denilen yere terk edilmişlerdir.

⁶⁶ Buhârî, “*Kitâbü’l-diyât*”, 21(38); Müslim, “*el-Kasâme ve’l-muhâribîn ve’l-kisâs ve’l-diyât*”, 2 (1671); Ebû Dâvud, “*Hudûd*”, 3 (4364); İbn Mâce, “*Hudûd*”, 20 (2578); İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 93.

⁶⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 93.

⁶⁸ İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 236.

⁶⁹ Vâkıdî, Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer b. Vâkıdî el-Eslemî, *Kitâbü’l-meğâzî*, thk.Marsden Jones, *Âlemü’l-Kitâb*, Beyrut 1984, II, 569.

⁷⁰ İbn Hişâm, *Es-Sîre*, IV, 236.

⁷¹ Zehebî, *Târîhu’l-İslâm*, II, 357.

⁷² İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 93.

⁷³ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, II, 569.

⁷⁴ İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 237; Halebî, Alî b. Burhâneddîn, *es-Siretü’l-Halebiyye, İnsânü’l-Uyûn fî Sireti’l-Emîni’l-Me’mûn*, Beyrut, el-Mektebetü’l-İslâmiyye, ty, II, 157.

⁷⁵ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 92.

Meşhur Emevî valilerinden Haccac b. Yusuf es-Sekafî, Enes b. Mâlik'e bir mektup yazarak Rasûlüllah'ın verdiği en büyük cezayı sormuş, Enes (r.a) ise, bu hâdiseyi haber vermiştir.⁷⁶

Rivayetlerde hicretin 6. yılı Şevval ayında gerçekleşen; azgınlık, gasp, adam öldürme, işkence gibi olumsuz muhtelif suçları işleyen bu grup, Hz. Peygamber (s.a.v) tarafından bu şekilde kısas ile cezalandırılmıştır.⁷⁷ Giriş kısmında "Had Cezaları" bölümünde de yer verdiğimiz Mâide Suresi 33. âyet-i kerime bu olay neticesinde nâzil olmuştur.⁷⁸ Bu âyet-i kerimeye göre Hz. Peygamber (s.a.v), Allah'a ve rasûlüne karşı gelen, bozgunculuk edip, taşkınlık çıkararak bu gruba nâzil olan ayete göre had uyguladığı gibi sahabelere yapılanların aynısını uygulayarak kısası da yerine getirmiştir.

1.2. Bir Yahûdîye Uygulanan Kısas

Enes b. Mâlik kanalı ile bize ulaşan, Buhârî ve Müslîm başta olmak üzere Kütübü's-Sitte'nin tamamında mevcut olan rivayetlere göre Hz. Peygamber'in (s.a.v), bir Yahudi'ye kısas cezası tatbik etmiştir. İsmi kaynaklarda yer almamakla birlikte Yahudi olduğu belirtilmiştir. Cârîyenin de aynı şekilde ismi zikrolunmamakla birlikte Ensârdan olduğu ifade edilmiştir.⁷⁹ Bu cariye'nin değerli eşyalarına göz koyan bir Yahudi, kadının eşyalarını alabilmek için cârîyenin canına da kast ederek başına taşla vurmıştır. Cârîye kadın, can çekişirken Hz. Peygamber (s.a.v)'in huzuruna getirilmiştir. Allah rasûlü kadına: "*bunu yapan filan kişi midir?*" sorusunu yöneltmiştir. Katilin kim olduğunu tespit etmek isteyen Hz. Peygamber (s.a.v), kadından hayır cevabını almasına rağmen bu sorusunu üç kez tekrarlamıştır. Üçüncüde kadından evet cevabının gelmesi üzerine Hz. Peygamber, bu Yahudi'nin başını taşla ezilerek öldürülmesini emretmiştir.⁸⁰ Farklı bir tarikle gelen rivayette Hz. Peygamber'in kadına üç defa farklı şahıslara işaret ettiği anlaşılıyor. İlk verdiği iki kişi, kendisine zarar verenler olmadığı için kadın ilk iki soruda Hz. Peygamber (s.a.v)'e hayır cevabını vermiştir. Üçüncüde Allah rasûlünün katile işaret etmesi üzerine kadın, kendisine vuran kişinin işaret edilen şahıs olduğunu belirtmiştir.⁸¹

⁷⁶ Ebû Dâvud, "*Hudûd*", 3 (4369).

⁷⁷ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 93; Zehebî, *Târihü'l-İslâm*, II, 356.

⁷⁸ Vâkîdî, *el-Meğâzî*, II, 570; İbn Kesîr, Ebû'l Fîdâ' İsmâil b. Ömer, *Tefsîru'l-Kur'an'il-Azîm*, Dâru'l-Endelüs, Beyrut 1966, II, 555.

⁷⁹ Müslim, "*Kasâme*", 15 (1672).

⁸⁰ Buhârî, "*Kitâbü'd-diyât*", 6 (18); Müslim, "*Kasâme*", 15 (1672); Tirmizî, "*Diyât*", 6 (1394); Dârimî, "*Diyât*", 4 (2360); Ebû Dâvud, "*Diyât*", 10 (4529); İbn Mâce, "*Diyât*", 24 (2666); Nesâî, "*Kasâme*", 11 (4661).

⁸¹ Müslim, "*Kasâme*", 16.

Zaten yaralı olarak Hz. Peygamber (s.a.v)'e getirilen kadın bir müddet sonra öldüğü için katili olan Yahudi'ye kısas uygulanmıştır.

1.3. Hâris b. Süveyd b. Sâmit'e Uygulanan Kısas

Sahabeden Cülâs b. Süveyd'in kardeşi olan Hâris b. Süveyd, Evs kabilesine mensuptur.⁸²Hicret ile birlikte Müslüman olmuş, ancak İslâm'ın getirilerinden biri olan İslâm kardeşliğini uygulamada sıkıntı çekmiştir. İbn Hişâm yaptıklarından ötürü olsa gerek ki Hâris'i "Münafık bir kimse" olarak vasıflandırmıştır.⁸³

Evs ve Hazrec İslâm ile şereflenmeden önce birbiri ile sürekli çekişme halinde olan iki kabile idi. Bu iki kabile arasında bitmek bilmeyen savaşların en şiddetlisi ise Buâs savaşı idi.⁸⁴Rasûlullah (s.a.v)'in Medine'ye hicretinden sonra bu düşmanca ilişkiler yerini barışa bırakmıştı.⁸⁵ Evs kabilesine mensup olan Hâris de hicrete müteakip İslâm'a girmiş, ancak İslâm öncesinden kalma bir kan davası intikamını kalbinden bir türlü atamamıştır. Babası Süveyd b. Sâmit'in katili Hazrecli Müzeccer b. Ziyâd'ı Müslüman olmasına rağmen bir türlü affedememiştir. Uhud savaşında hazır bulunarak bir fırsatını bulup Müzeccer b. Ziyâd'ı öldürmüştür.⁸⁶ Ardından irtidat ederek Mekke'ye kaçan ve yaptığından pişmanlık duyan Hâris b. Süveyd gelen ilahi emirler⁸⁷üzerine affedilmiştir.⁸⁸ Hâris b. Süveyd, İslâm'dan rücû etmesi üzerine pişmanlık duymuş, tekrar Müslüman olmuştur. Ancak onun işlediği sabit bir suç vardır ki o da cahiliye döneminden kalma kan davasını sürdürüp Müzeccer b. Ziyâd'ı öldürmesidir. Bunun cezası ise kısastır. Hz. Peygamber (s.a.v) kısas gereği Hâris b. Süveyd'i emir vererek öldürtmüştür.⁸⁹

1.4.Zeynep bnt. Hâris'e Uygulanan Kısas

Benî Nadîr Yahudilerinden olan Zeynep bnt. Hâris'e, Hayber Gazvesinde öldürülen Sellâm b. Mişkem'in karısı⁹⁰, Yahudilerin ünlü savaşçısı Merhab'ın yeğenidir. Hayber'in Müslümanlar tarafından fethedilmesi üzerine Hz. Peygamber (s.a.v)Yahudiler tarafından öldürülmek istenmiştir.⁹¹ Görevi üstlenen ise Zeynep bnt. Hârise olmuştur. Bu kadın Hz.

⁸² Uğur, Mücteba, "Cülâs b. Süveyd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, VIII, 107.

⁸³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 125.

⁸⁴ Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 39.

⁸⁵ Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 145, 149.

⁸⁶ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 125.

⁸⁷ Âl-i İmrân, 3/86-89.

⁸⁸ İbn Kesîr, *Tefsîr*, IV, 1295.

⁸⁹ Aktürk, Veysel, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmeleri Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2009, s. 46.

⁹⁰ İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ' İsmâil b. Ömer, *el-Bidâye ve'n-Nihâye*, Mektebetü'n-Nasr, Beyrut 1966, IV, 454.

⁹¹ Uyar, Gülgün, "Zeyneb bint Hâris", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2013, XLIV, 360.

Peygamber (s.a.v)'e zehirli bir koyun hediye etmiştir. Hediye olarak takdim ettiği bu koyunun en fazla but ve paçasına zehir katmıştır. Bunun sebebi ise daha önce yaptığı araştırma neticesinde Hz. Peygamber (a.s)'in etin en fazla bu kısmını sevdiğini öğrenmiş olmasıdır. Hz. Peygamber kendisine sunulan bu etin paçasını alıp bir parça kopararak yemiştir. Ardından Bişr b. Berâ isimli sahâbî de bir et parçası alarak sıyırmaya başlamıştır. Bunun üzerine Hz. Peygamber elini yemekten çekmiş, ashabına da bunu emretmiştir. Bişr b. Berâ, yediği ette bulunan zehrin etkisi ile yerinden kalkamamış, rengi bembeyaz olmuştur. Sancuları devam edip yerinden kalkamaz hâle gelen Bişr, yediği o lokmadan dolayı ölmüştür. Hz. Peygamber, kendisine düzenlenen bu suikast başarısız olduğu için kadını bundan ötürü cezalandırmamıştır.⁹²Ancak ortada vefat eden bir sahabinin olması neticesinde Allah resûlü bu kadına kısas uygulayarak öldürtmüştür. Kısacası bu kadın Hz. Peygamber'e suikast düzenlediği için değil Bişr b. Berâ'nın öldürülmesi neticesinde kısas uygulanarak cezalandırılmıştır.⁹³

1.5. Cenînin Diyeti

“Örtmek, örtünmek, gizlenmek” anlamındaki cenn kökünden türeyen cenin; sözlükte “gizli olan şey, anne karnındaki çocuk” gibi anlamlara gelmektedir. Dünyaya gelmemiş çocuklar doğum vakti gelene kadar anne karnında korunup, saklandığı için cenin denmiş⁹⁴, kelime âyet⁹⁵ve hadislerde⁹⁶de bu anlamda kullanılmıştır.

Hız. Peygamber (s.a.v)'in uygulamış olduğu bir yaptırım da cenin için diyet istemesidir. Hadis kaynaklarımızda diyetler bahsinde, Müslim'in ise Kasâme içerisinde açıkları müstakil bab başlığı olarak zikredilen “Cenînin Diyeti” meselesinde Ebû Hureyre ve Muğîre b. Şu'be kanalıyla rivayet edilen hadislerde Hız. Peygamberin uygulamış olduğu bir diyet cezasını görmekteyiz:Huzeyl kabilesinin Lihyan kolundan Hamel b. Mâlik b. Nabiga el-Hüzelî isimli bir şahsın iki nikâhlısı⁹⁷arasında tartışma yaşanmıştır. Rivayetlerin genelinde Huzeyl kabilesi ifadesi yer alırken birkaç rivayette Lihyan kabilesinin geçtiğini görmekteyiz. Bunlar farklı iki kabile olmayıp Lihyan, Hüzeyl'in bir koludur.⁹⁸Bu kadınların isimleri Müleyke ve Ümmü Gafîf'tir.⁹⁹Bu iki kadın arasında çıkan tartışma

⁹² İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IV, 350-355.

⁹³ Şimşir, Mehmet, *Hız. Peygamber Döneminde Suikastler*, I. bs. Kitap Dünyası Yayınları, İstanbul 2018, 77.

⁹⁴ Uzunpostalcı, Mustafa, “Cenin”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, VII, 369.

⁹⁵ Necm, 53/32.

⁹⁶ Buhârî, “*Ferâiz*”, 10 (17); Müslim, “*Kasâme*”, 11 (1681).

⁹⁷ Tirmizî, “*Diyât*”, 15 (1411).

⁹⁸ Müslim, Haccâc Ebu'l-Hüseyn el-Kuşeyrî, *Sahîh-i Müslim Tercemesi ve Şerhi*, ter. ve şrh. Ahmed Davudoğlu, Sönmez yay., İstanbul 1977, VIII, 328.

⁹⁹ Nesâî, “*Kasâme*”, 39 (4746); Ebû Davud, “*Diyât*”, 19 (4574).

neticesinde biri diğerine taş atarak kadını ve karnındaki cenini öldürmesi üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) ceninin diyetini bir gurre olarak belirlemiştir.¹⁰⁰ Hadislerin büyük bir çoğunluğunda diyetin bir gurre olduğu belirtilmekte bir rivayette ise beş yüz koyun¹⁰¹ lafzı geçmektedir. Beş yüz koyun lafzından sonra Rasûlüllah (s.a.v)'ın taş atmayı yasakladığı belirtilmiştir. İslâm hukukçuları, ceninin diyetinin annenin diyetinin onda biri (tam diyetin yirmide biri), yani beş deve, 50 dinar veya 600 dirhem (Hanefilere'e göre 500 dirhem) olduğunu ifade etmişlerdir. Bu miktar bir bakıma Rasûl-i Ekrem'in cenin için takdir ettiği gurrenin deve, altın veya gümüş cinsinden değeridir.¹⁰² Dolayısıyla Hz. Peygamber ölen cenin için bir gurre diyet istemiştir dememiz doğru olacaktır. Farklı rivayette ise gurre miktarının istenilenle aynı olduğunu ifade etmemiz mümkündür. Hz. Peygamber ölen kadının diyetini de (suçlunun) asabesine hükmetmiştir. Cenînin diyetine Hamel b. Mâlik itiraz da bulunmuş ceninin henüz yememiş, içmemiş bir canlı olduğunu dile getirerek bu diyeti gereksiz görmüştür. Bunun üzerine Hz. Peygamber Hamel b. Mâlik'in itirazını, nesir içerisinde yer alan kafiyeyle söz anlamında sec'îye benzeterek bu itirazına olumlu cevap vermemiş ve diyeti ödemesini emir buyurmuştur.¹⁰³

1.6. Katili Meçhul Kimsenin Yakınlarına Verilen Diyet

Sözlükte “yemin etmek, yemin eden topluluk” gibi anlamlara gelen “kasâme” İslâm hukukunda, suçlunun kesin delille belirlenemediği bir cinayet işlendiği vakit, suç ortamından sınırlı sayıda bir topluluğun kendilerine isnad edilen suçu yapmadıklarını ifade etmek ya da ölen kimsenin yakınlarının suç isnadında bulunmak amacıyla mahkeme huzurunda yaptığı özel yeminin adıdır.¹⁰⁴

Ceza hukukunun birçok kurumunda olduğu gibi kasâme de İslâm öncesi dönem Arap toplumundan alınarak iyileştirilen bir usul olup kökü Sâmi geleneğine kadar uzanan bir sistemdir.¹⁰⁵ Tevrat'ta da fâili meçhul cinayetlerde, katilin bulunabilmesi amacıyla daha önce boyunduruk altına girmemiş bir ineğin boğazlanıp, maktulün bulunduğu en yakın şehirde yaşayan ihtiyarların inek üzerinde elini yıkayarak ellerinin kan dökmediğine dair yemin etmesi usulünden bahsedilmesi, Yahudi hukukunda da kasâmenin bir benzerinin

¹⁰⁰Gurre; düşürülen cenin sebebiyle verilmesi gereken malî tazminattır.(Koçak, Muhsin, “Gurre”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1996, XIV, 211.)

¹⁰¹ Ebû Davud, “*Diyât*”, 19 (4578).

¹⁰² Koçak, “Gurre”, *DİA*, XIV, 211.

¹⁰³ Buhârî, “*Kitâbü'd-diyât*”, 25 (48); Müslim, “*Kasâme*”, 36 (1681); İbn Kayyim, Şemsuddîn Ebû Abdillâh Muhammed el-Cevziyye, *Zâdu'l-Me'âd*, Mektebü'l-İslâmî, Beyrut 1981, III, 200.

¹⁰⁴ Bardakoğlu, Ali, “Kasâme”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2001, XXIV, 528.

¹⁰⁵ Bardakoğlu, “Kasâme”, *DİA*, XXIV, 528.

olduğunugöstermektedir.¹⁰⁶ Câhiliye Arapları tarafından uygulanan kasâmeye Kur'ân-ı Kerîm'de yer verilmez. Ancak İsrâiloğulları arasında gerçekleşmiş bir cinayette suçlunun bulunabilmesi için Yahudi hukukundaki kasâmeye benzer bir şekilde ineğin kurban edilmesinden, yemine yer verilmeksizin bahsedilir.¹⁰⁷

Câhiliye döneminde ilk olarak kasâme uygulamasını başlatan Ebû Tâlib olmuştur. Hadis ve İslâm tarihi kaynaklarında İbn Abbas'tan gelen rivayette Ebû Tâlib, Hâşimoğullarından bir işçinin katledilmesi üzerine şüpheli şahsın mensup olduğu kabileden üç husustan birini tercih etmelerini istemiştir: Yüz deve diyet ödeme, kavminden elli kişinin bu cinayeti işlemediğine dair yemin etmesi ya da kısas yapılarak katilin öldürülmesi. Bu seçeneklerden kabileden elli kişiye yemine edilmesi hususu tercih edilmiştir. İşte bu olay câhiliye döneminde ki ilk kasâme uygulamasıdır.¹⁰⁸

Hz. Peygamber (s.a.v)'in uygulaması ile câhiliye döneminde uygulanan usul aynıdır. Sehl b. Ebî Hasme'den rivayet edilen hadiste Rasûlullah (s.a.v)'in kasâme konusunda hüküm verdiği olay şöyledir: Abdullah b. Sehl b. Zeyd, Abdurrahmân b. Sehl b. Zeyd, Huveyyisa b. Mes'ûd b. Zeyd ve Muhayyisa b. Mes'ûd b. Zeyd olarak isimleri zikredilen bu ensar topluluğu Hayber'e akrabalarının yanına gitmiştir. İsimlerinin tam olarak zikredilmesinin sebebi bu dört kişiden Abdullah ve Abdurrâhman kardeş, diğer iki şahıs ise bunların amca çocuklarıdır.¹⁰⁹ Bu topluluk bir süre sonra şahsî işlerini halletmek üzere birbirlerinden ayrılmışlardır. Bir süre sonra Muhayyisa, ansızın Abdullah b. Sehl'i ölü olarak bulmuş ve defnetmişlerdir. Katillerin Hayber Yahudilerinin olabileceğini düşünerek Rasûlullah (s.a.v)'a durumu arz ettiler. Abdurrahmân b. Sehl'in konuşmaya başlaması üzerine Hz. Peygamber, yaşça büyük olanın durumu izah etmesini istemiştir. Topluluktan Huveyyisa olanları anlatmıştır. Allah Rasûlü ise onlara bu işi Yahudilerin yaptığına dair elli yemin vermelerini istemiş, ancak onlar hâdiseye şahit olmadıklarını, bu sebeple yemin veremeyeceklerini söylemişlerdir. Uygulama gereği Hz. Peygamber karşı taraftan yani Yahudilerden elli yemin vermelerini istemiş, onlar ise kâfir bir topluluğun yeminlerini kabul etmeyi uygun görmemişlerdir. Mevcut başka hadis rivayetlerinde Hz. Peygamber (s.a.v)'in Yahudilere bir mektup yazdığı bu mektupta ölen kişinin diyet bedelini istediği, şayet diyet ödemezlerse harbe hazır olduklarını ifade etmiştir. Ancak Yahudiler 'vallahi onu biz öldürmedik' demeleri üzerine Hz. Peygamber ölen Abdullah b.

¹⁰⁶ Kitâb-ı Mukaddes, Tesniye 21:1-9.

¹⁰⁷ Bakara, 2/72-73.

¹⁰⁸ Buhârî, "Menâkıbü'l-ensâr" 26 (65); İbn Habîb, Ebû Ca'fer Muhammed b. Habîb b. Ümeyye, *Kitâbü'l-muhabber*, thk. Ilse Lichtenstadter, Dârü'l-Âfâki'l-Cedîde, Beyrut ty, s.335.

¹⁰⁹ Ebû Dâvûd "Diyât", 4520.

Sehl'in diyetini kendinden yüz dişi deve olarak ödemiştir.¹¹⁰ Yine bazı farklı rivayetlerde Hz. Peygamber'in ödediği diyet bedelini beytülmalde toplanan zekât develerinden karşıladığı ifadesi vardır.¹¹¹ Ancak bu ibareler hadis şerhlerinde râvînin hatası ya da Allah Rasûlünün zekât mallarından develeri ödünç aldığı daha sonra tekrar Beytülmal'e koyduğu şeklinde ifade edilmiştir.¹¹² Zira Kur'ân-ı Kerîm'de kendilerine zekât verilecek kimseler zikrolunurken katili meçhul olanın yakınlarına verilecek diyet söz konusu değildir.¹¹³

1.7. Mikyes b. Subâbe'ye Ödenen Diyet ve Ardından Uygulanan Kıyas

Mikyes b. Subâbe, Mekke fethi günü görüldüğü yerde öldürülmesi emredilenlerden şâir¹¹⁴ bir kimsedir.¹¹⁵ Kardeşi Hişâm b. Subâbe Müslüman olmuş, ancak Benî Mustalik Gazvesi sırasında düşman birliklerinden sanılarak Ensâr'dan bir Müslüman hataen öldürülmüştür.¹¹⁶ Başka bir rivayete göre de Mikyes kardeşi Hişâm'ı Benî Neccar yurdunda ölü bulmuş, Hz. Peygamber (s.a.v)'e gelerek Müslüman olduğunu ifade etmiş ve kardeşinin diyetini talep etmiştir.¹¹⁷ Allah Resûlü (s.a.v), kardeşinin yanlışlıkla öldürüldüğünü beyan etmiş, diyetin ödenmesi için de öldüren kişinin ailesinden ya katili teslim etmeleri ya da yüz deve diyet ödemeleri hususunda muhayyer bırakmıştır. Neccâr oğulları da diyet vermeyi kabul etmişlerdir.¹¹⁸ Kendisine yüz deve diyet ödenen Mikyes, buna rağmen kardeşinin katilini öldürmüş, ardından irtidâd ederek Mekke'ye kaçmıştır.¹¹⁹ İlk irtidâd eden kişinin de kendisi olduğunu ifade etmiş, bundan övgü ile söz etmiştir.¹²⁰ Öldürülen kişinin diyeti Benî Neccâr'dan tahsil etmek için görevlendirilen Züheyr b. İyâd el-Fıhrî, olduğu da geçmektedir.¹²¹

Mikyes b. Subâbe, hata ile öldürülen kardeşinin diyetinin yüz deve olarak ödenmesi ile yetinmemiş, kendisi de diyeti almış olduğu halde cinayet işlemiştir. Bunlarla da yetinmeyerek irtidâd eden Mikyes hakkında Hz. Peygamber Mekke fethi günü

¹¹⁰ Müslim, "Kasâme", 1 (1699).

¹¹¹ Ebû Dâvûd, "Diyât", 9 (4523); Nesâî, "Diyât", 4 (4640).

¹¹² Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as es-Sicistânî, *Sünen-i Ebû Dâvûd Terceme ve Şerhi*, haz. Necati Yeniel, Hüseyin Kayapınar, Şamil Yay., İstanbul 2003, XV, 256.

¹¹³ Tevbe, 9/60.

¹¹⁴ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, II, 259.

¹¹⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 136.

¹¹⁶ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, II, 284.

¹¹⁷ Şimşir, *Hz. Peygamber Döneminde Suikastler*, 135.

¹¹⁸ Aktürk, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmeleri Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, 185.

¹¹⁹ Belâzürî, Ahmed b. Yahyâ b. Câbir, *Ensâbü'l-eşraf*, Dâru'l-Ma'rife, thk. Muhammed Hamidullah, Kahire 1959, I, 455.

¹²⁰ Şimşir, *Hz. Peygamber Döneminde Suikastler*, 135.

¹²¹ İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, II, 122.

öldürülmesini emir buyurmuş, Numeyle b. Abdullah tarafından da öldürülmüştür.¹²² Böylece kendisine önce diyet tahsis edilmiş, ancak o diyeti aldıktan sonra cinayet işlediği için kısasa tabi tutularak Hz. Peygamber (s.a.v)'in emriyle öldürülmüştür.

2. HADLER

2.1. Hadd-i Sirkât

Tarihteki tüm toplumlarda suç kabul edilmiş olan hırsızlık, İslâm öncesi Arap toplumunda da, kişinin kendi kabilesine karşı bir suç ve ayıp olarak görülmüş; diğer kabilelerden alınan mallar ise ganimet sayılmış, bu işleri gerçekleştiren kişiler de cesur olarak nitelendirilmişlerdir. Hırsızlık kural olarak ayıp ve çirkin görülse de merkezî bir otoritenin bulunmaması hasebiyle, bu suçu işleyen kişiler düzenli bir ceza ile cezalandırılmamıştır. Hapis, el kesme, kabile himayesinden çıkarma, dayak gibi muhtelif yaptırımlar uygulansa da hırsızın elinin kesilmesi mevzusunun uzun bir geçmişi olmamıştır. El kesme cezasını ilk koyanın Abdülmuttalib veya Velîd b. Muğîre olduğuna dair rivâyetler mevcuttur.¹²³

Medine'de İslâm devletinin temellerinin atıldığı ve İslâm tarihinde büyük öneme sahip olan Akabe biatlarında Hz. Peygamber Medinelilerden bazı hususlar konusunda söz almış, böylece yeni kurulacak İslâm toplumunun sekînet içerisinde olmasını hedeflemiştir. Medine şehir devletinin oluşmasına zemin hazırlayan bu ensâr topluluğunun Hz. Peygamber (s.a.v)'e vermiş oldukları sözlerden birisi de hırsızlık etmemek olmuştur.¹²⁴ Bu bağlamda bu fiili gerçekleştiren kimseler Kur'ân-ı Kerîm'in de emriyle Rasûlüllah (s.a.v) tarafından cezalandırılmıştır.

Hız. Peygamber (s.a.v)'in en belirgin özelliklerinden birisi de hiç şüphesiz adaleti her dâim gözetmesi, insanlar arasında hüküm verirken adil davranmasıdır. “*Eğer hüküm verirsen aralarında adaletle hükmet. Çünkü Allah adil davrananları sever*”¹²⁵ ilâhi emrini kendisine ilke edinerek hiç kimseye ayrıcalık göstermemiş, makam, mevki, zenginlik, fakirlik, akrabalık bağı gibi durumlar onun verdiği kararları etkilememiştir. Hız. Peygamberin, risâletten önceki yaşamında da Hilfu'l-Fudûl'e üye olması onun adalet konusundaki titizliğinin açık bir delilidir.¹²⁶ Sirkât cezasını uygularken de adaletin gereğini

¹²² Vâkıdî, *el-Meğâzî*, II, 283; Belâzürî, *Ensâb*, I, 455.

¹²³ Bardakoğlu, “Hırsızlık”, *DİA*, XVII, 384.

¹²⁴ İbn Kesir, *el-Bidâye*, III, 166.

¹²⁵ Mâide, 5/42.

¹²⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 129.

en güzel şekilde yerine getirerek hükmü uygulamıştır:Hz. Âişe kanalıyla gelen rivayette, Mahzûm kabilesinden Fâtıma bint Esved isimli kadın muhtelif zamanlarda kendisi tanınmadığı halde halk arasında tanınan bazı insanların adına ödünç eşya alır ve o eşyayı satardı. Hz. Peygamber birkaç kez bu kadını uyarmasına rağmen, kadın bu işe son vermemiş;¹²⁷ Mekke Fethi günü¹²⁸ yaptığı hırsızlık üzere Hz. Peygamber'in emri ile kadının eli Bilâl-i Habeşî tarafından¹²⁹had cezası uygulanarak kesilmiştir. Daha sonra bu kadın tövbe etmiş; Hz. Âişe bu tövbesinin makbul bir tövbe olduğunu, bu kadının evlendiğini ifade etmiştir.¹³⁰

Hz. Peygamber (s.a.v)'in hırsızlık ile ilgili uyguladığı hadlerden birisi de Safvân b. Ümeyye (r.a)'in şikâyeti üzerine gerçekleştirdiği el kesme cezasıdır. Safvân b. Ümeyye, Mescid-i Nebî içerisinde iken değeri 30 dirhem¹³¹olan ridâsını çıkarıp, başına yastık yapmış ve ardından uykuya dalmıştır. Mescid içerisine gelen hırsız Safvân'ın ridasını çalmak üzereyken Safvân tarafından yakalanmış ve Rasûlüllah (s.a.v)'in huzuruna getirmiştir. Hz. Peygamber, değeri 30 dirhem olarak had nisâbına ulaşan ve suçu da sabit olan bu hırsızın elinin kesilmesini emretmiştir. Ancak Safvân elinin kesilmesini istememiş ve sadaka olarak bağışladığını söylese de Hz. Peygamber bunun için geç kaldığını, huzuruna getirmeden önce bunu yapması gerektiğini ifade ederek had cezasını uygulamış ve hırsızın eli kesilmiştir.¹³²

Hz. Peygamber (s.a.v) döneminde gerçekleşen bir başka sirkât olayı da Amr b. Semûra'nın bir deve çalmasıdır. Yaptığı işten pişmanlık duyan Amr b. Semûra, Hz. Peygamber (s.a.v)'e gelerek suçunu itiraf etmiş kendisini temizlemesini istemiştir. Amr b. Semûra'nın işlediği suçu itirafı üzerine kendisine had uygulanarak eli kesilmiştir. Olay sırasında orada bulunan ravi olayı şöyle anlatmıştır: “Eli yere düşerken ben oradaydım. O (Amr b. Semûre), şöyle diyordu: Bedenimin ateşe girmesini isteyen senden (elini kastederek) beni temizleyen Allah'a hamdolsun.” sözleriyle yaptığı hırsızlıktan duyduğu pişmanlığı ifade etmiştir.¹³³

Hırsızlık yaptığını itiraf eden bir başka kimseye de Hz. Peygamber had uygulamıştır. Allah Rasûlü bunu teyit etmek amacıyla birkaç def bu işi yapıp yapmadığını sormuştur. Adamın her seferindeki itirafı üzerine Hz. Peygamber bu kişiye had

¹²⁷ Nesâî, “*Kat'î Sârik*”, 4806.

¹²⁸ Müslim, “*Hudûd*”, 2 (1689).

¹²⁹ Nesâî, “*Kat'î Sârik*”, 4806.

¹³⁰ Buhârî, “*Şehâdât*”, 8 (13).

¹³¹ Ebû Dâvûd, “*Hudûd*”, 15 (4394).

¹³² İbn Mâce, “*Hudûd*”, 28 (2595); Muvatta', “*Hudûd*”, 9 (28).

¹³³ Eser, Mithat, *Hz. Peygamber Döneminde Beşeri Yönleriyle Ashabın Konumu*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2001, s.83.

uygulayarak cezalandırmıştır. Adama tevbe istiğfar etmesini tavsiye eden Hz. Peygamber, kendisi de bu adamın bağışlanması için dua etmiştir.¹³⁴

Hulefâ-i Râşidîn döneminde de bazı hırsızlık olayları vuku bulmuş, suçun sabitliği ve cezalandırmadaki diğer şartlar mevcut olunca el kesme cezası uygulanmıştır. Hz. Ebû Bekir döneminde değeri beş dirhem olan bir kalkanın çalınması üzerine hırsızlık yapan kişinin eli kesilmiştir.¹³⁵ Hz. Osman zamanında ise turunç çalan bir hırsızın çaldığı ürüne fiat biçilip değeri üç dirhem olması üzerine hırsızın eli kesilmiştir.¹³⁶ Ayrıca Dâbi' b. Hâris adlı kişinin hırsızlık yapması üzerine Hz. Osman bu kişiyi müebbet hapis cezasına çarptırmış; bu kişi hapisanede vefat etmiştir.¹³⁷

2.2. Hadd-i Kazf

İnsanı ahsen-i takvim olarak yaratan yüce Allah her hususta bireylerin onur ve şerefini koruyarak iffet ve haysiyet dokunulmazlığına ayrı bir ehemmiyet göstermiştir. Namuslu kadınlara zina iftirasında bulunup bunu şahitlerle ispatlayamayan kimseleri seksen sopa vurmaya suretiyle cezalandırma yoluna gitmiştir. Bu iftirayı atanların aynı şekilde farklı kimseleri mağdur etmemesi için şahitliklerinin de kabul edilmemesini öğütlemiştir.¹³⁸ Mü'minlerin annesi Hz. Âişe (r.a)'nin iffetine, onuruna zarar veren ve İfk hâdisesi olarak bilinen olumsuz ve çirkin söylentiler sebebiyle Hz. Âişe başta olmak üzere, Allah Rasûlü ve Ebû Bekir ailesini zor duruma sokan bu olay üzerine Nûr suresinin muhtelif ayetleri indirilmiş; kazf haddi de bu vaka neticesinde emredilmiştir. Hz. Âişe'nin bir iftiraya mâruz kaldığı ifade edilmiş; diğer taraftan da böyle iftiralara uğrayanların haysiyetlerinin koruma altına alınması amacıyla bir hukuk ilkesi getirilmiştir.¹³⁹ Hz. Peygamber (s.a.v) de insanın helâk olmasına sebep olacak suçları zikrederken bunlardan birinin de iffetli bir kadına zina yakıştırmasını yapan kimselerin olduğunu belirtmiştir.¹⁴⁰ Masum bir kimseye zina isnadında bulunanlar şayet bunu dört şahit ile ispat edemezse böyle kimselere seksen sopa vurulması emredilmiş ve böyle kimselerin şahitliklerinin kabul edilmesi yasaklanmıştır. Hz. Peygamber Hz. Âişe annemize atılan iftiradan sonra bu işle ilgisi olan bir kadın ve üç erkeğe kazf haddi uygulamıştır.¹⁴¹

¹³⁴ Eser, Hz. Peygamber Döneminde Beşeri Yönleriyle Ashabın Konumu, 84.

¹³⁵ Nesâî, "Kat'î Sârik", 8 (4828.)

¹³⁶ Muvatta, "Hudûd", 7(23).

¹³⁷ Bardakoğlu, "Hırsızlık", DİA, XVII, 393.

¹³⁸ Nûr, 24/4.

¹³⁹ Aktan, Hamza, "Kazf", Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul 2002, XXV, 148.

¹⁴⁰ Buhârî, "Vesâye", 24 (29).

¹⁴¹ Tirmizî, "Tefsîr", 25 (3181).

Hiz. ÂiŖe annemiz olayın ilk muhatap kiŖisi olması hasebiyle bu konu ile ilgili gelen hadis rivayetleri bizzat kendi ifadeleri ile bize ulaŖmıŖtır. Hadis kaynakları baŖta olmak üzere İslâm tarihi kaynaklarında da olay teferruatlı olarak nakledilmiŖtir. Hicretin beŖinci yıl olayları arasında yer alan İfk hadisesi, Hiz. Peygamberin Ben-î Müstalik gazvesi için sefere çıktığında vuku bulan bir olaydır. Allah rasûlü (s.a.v) sefere çıkacağında hanımları arasında kura çekmiŖ ve neticede Hiz. ÂiŖe annemize kura çıkmıŖtır. Bu bağlamda Hiz. ÂiŖe de bu yolculuğa katılmıŖ, dönüŖte kendisine ait olan gerdanlığını yitirmesi ve aramaya baŖlaması üzerine, Hiz. ÂiŖe'nin yokluğu fark edilmemiŖ, kervanın gerisinde kalmıŖtır. Hiz. Peygamber tarafından ordunun gerisinden gelerek askerlerin bıraktıklarını toplama ve konaklama yerine götürüp sahiplerine vermekle görevli olan sahabelen Safvân b. Muattal¹⁴², Hiz. ÂiŖe'yi uyur vaziyette bulup, yanına vardığı zaman onun uyanması üzerine müminlerin annesiniorduya yetiŖirmiŖtir. Bu hâdis akabinde Hiz. Peygamber'in hanımlarından Zeynep bint CahŖ'ın kız kardeŖi olan Hamne bint CahŖ dedikoduların çıkmasına zemin hazırlayarak, iftirayı atmakta büyük payı almıŖtır.¹⁴³ Ayrıca Hiz. Ebû Bekir'in teyzesinin kızı Ümmü Mistah'ın oğlu Mistah b. Üsâse (Avf), Hassân b. Sabit ve münafıkların baŖını çeken Abdullah b. Übey b. Selûl olaya ismi karıŖan, bu iftirada parmağı olan diğer isimlerdir. Bu olaydan sonra Nûr suresinden birbiri ardınca on âyet inerek¹⁴⁴Hiz. ÂiŖe annemizin suçsuz oluŖu ilahî emirle ortaya çıkmıŖtır.¹⁴⁵ Nûr suresinin dördüncü ayetini Hiz. Peygamber (s.a.v) minbere çıkararak okumuŖ; iffetli bir kadına zina isnadında bulunanın cezasını bu Ŗekilde tebliğ etmiŖtir. Ayette belirtilen had gereği dört kiŖiye seksen sopa vurulmuŖ; ayrıca bu tür iftiraya sebebiyet vermiŖ dört kiŖinin Ŗahitlikleri bu olaydan sonra kabul edilmemiŖtir.¹⁴⁶

2.3. Hadd-i Zinâ ve İffetsizlik Cezaları

Neslin devamını temin, neseplerin karıŖmasını önleme, toplumların temelini oluŖturan sağlıklı aileler kurma vb. hususlar üzerinde titizlikle duran İslâm, iki dünya saadetini oluŖturma noktasında nikâh akdine büyük ehemmiyet vermiŖtir.¹⁴⁷ Nikâh akdi olmaksızın birliktelik oluŖturan, bir baŖka deyiŖle zina suçunu gerçekteŖtiren erkek ve

¹⁴² Taberî, Ebû Ca'fer Muhammed b. Cerîr b. Yezid, *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk*, Matbaatü'l-İslâmiyye, Kahire 1939, II, 612.

¹⁴³ Zehebî, Ebû Abdullah Muhammed Ŗemsüddîn, *Tarihu'l-İslâm*, Dâr'ul-Kitâbi'l-Arabî, Beyrut 1999, II, 279.

¹⁴⁴ Nûr, 24/11-20.

¹⁴⁵ Buhârî, "*Ŗehâdât*", 15 (26); Müslim, "*Tövbe*", 10 (2770); Taberî, *Târîh*, II, 617.

¹⁴⁶ Tirmizî, "*Tefsîr*", 25 (3180).

¹⁴⁷ Köse, Saffet, *Genetiğiyle OynanmıŖ Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu*, Mehir Vakfı Yay. Konya 2016,115.

kadından her birine yüz sopa vurmak¹⁴⁸ suretiyle cezalandırılmasını emrederek toplumda meydana gelebilecek ahlaki çöküntülerin önüne geçmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v) döneminde zina eden kimseler bu emir ile cezalandırılmış, bazı kimselere ise recm uygulanmıştır. Konu başlığına uygunluk açısından recm, ikinci bölümde teferruatlı ele alınacaktır. Hz. Peygamber (s.a.v)'in Nûr suresinde yer alan bu emre göre zina haddini ustasının karısı ile gayr-i meşru ilişkiye giren kimseye uygulamıştır. Bedevîler arasından gelen bir zat Hz. Peygamber (s.a.v)'in huzuruna çıkarak, beraberinde getirdiği kimseye işaret etmiş, Ey Allah'ın Rasûlü aramızda Allah'ın kitabı ile hüküm ver! diyerek izin istemiştir. Yanında getirdiği şahsın, oğlunun ustası olduğunu; oğlunu, ustasının karısı ile zina ettiğini ifade etmiştir. Oğlu adına hükmün recm olduğunu düşünen bu şahıs, recme karşılık yüz koyun ve bir cariye fidye verdiğini ancak daha sonra yaptığı bu uygulamada yanıldığını, bu işin bedeli olarak yüz sopa ve bir yıl sürgün geleceğini ifade etmiştir. Gelişen bu durum karşısında Hz. Peygamber, cariye ile koyunları muhatap kişiye geri vermiş, oğluna da yüz sopa vurdurup bir yıl sürgün cezası vermiştir. Bu cezayı tatbik eden Allah rasûlü erkeğe bekâr olması hasebiyle yüz sopa vurdurmuş, kadın ise evli olduğundan, aynı zamanda da suçunu itiraf ettiğinden onun için de recm uygulanmasını emretmiştir.¹⁴⁹

Hz. Peygamber (s.a.v)'in uyguladığı had cezalarından birisi de zina itirafında bulunan bir adama uygulanan yüz celde (sopa) olmuştur. Bir adam Rasûlüllah (s.a.v)' e gelerek bir kadınla zina ettiğini itiraf etmiştir. Hz. Peygamber o kadına haber göndermiş bu durumun gerçekleşip gerçekleşmediğini kadına sorarak teyit etmek istemiştir. Kadının bunu inkâr etmesi üzerine Hz. Peygamber adama had olarak yüz sopa vurup, kadını bırakmıştır.¹⁵⁰ Bu hadîs-i şerifin farklı rivayetlerinde had uygulanan bu adamın evli olduğu Hz. Peygamber'e bildirilince bu adama recm cezası uygulanmıştır.¹⁵¹

Hz. Peygamber (s.a.v)'in uyguladığı bir başka had ise yaşlı bir sahabeye tatbik ettiği cezadır. Ensar'dan olan bu şahıs, hastalığı hasebiyle zayıflayıp bitkin düşmüştür. Odaya giren cariyesi ile zina ederek haddi aşan bu kimsenin yanına gelen ziyaretçilere işlediği suçunu anlatmış ve Hz. Peygamber (s.a.v)'den hüküm istemiştir. Neticeyi Rasûlüllah (s.a.v)'e bildiren topluluk adamın zayıflığını, hastalık sebebiyle bitkin düştüğünü, hadde dayanamayacak durumda olduğunu belirtince Hz. Peygamber (s.a.v) yüz tane hurma

¹⁴⁸ Nûr, 24/2.

¹⁴⁹ Buhârî, "Hudûd", 86 (30); Müslim, "Hudûd", 25 (1697); Tirmizî, "Hudûd", 15 (1433).

¹⁵⁰ Ebû Dâvûd, "Hudûd", 37 (4437).

¹⁵¹ Ebû Dâvûd, "Hudûd", 37 (4438).

salkımı sapı almalarını ve ona bir defa vurmalarını emretmiştir. Bu şekilde kuvvetten düşüp, zinâ işleyen kimseye gücü dâhilinde bir ceza uygulamıştır.¹⁵²

Basra b. Üksüm adlı Ensardan bir adam, bekâr zannederek evlendiği kadının düğün günü hamile olduğunu öğrenince durumu Hz. Peygamber (s.a.v)'e bildirmiştir. Gerekli tahkikatı yapan Allah Rasûlü kadına had uygulanmasını emretmiştir.¹⁵³

Kur'ân-ı Kerîm'de yer alan hadd-i zinâ ve Hz. Peygamber (s.a.v)'in uygulamalarından şu sonuca varabiliriz: Zinâ eden bekâr erkek ve kadına yüz sopa vurulması emredilmiş olupbu husus âyet ile sabittir. Hz. Peygamber ise buna bir yıl sürgün cezasını eklemiştir. Evli olanların zinâ etmesi durumunda ise yüz sopa vurulup recm edilmesini emretmiştir.¹⁵⁴

¹⁵² Ebû Dâvûd, "Hudûd", 33 (4472).

¹⁵³ Eser, *Hz. Peygamber Döneminde Beşerî Yönleriyle Ashabın Konumu*, 77.

¹⁵⁴ Dârimî, "Hudûd", 19 (2332); Ebû Dâvûd, "Hudûd", 37 (4413).

İKİNCİ BÖLÜM

HZ. PEYGAMBER (S.A.V)'İN KARAR VERDİĞİ ŞER'Î CEZALAR

Hz. Peygamber (s.a.v)'in Kur'ân-ı Kerîm'de sabit olan had cezalarının yanı sıra uygulamış olduğu bazı muhtelif cezalar olmuştur. Birinci bölümde Kur'ân'a dayalı olan cezaların hangi durumlarda, nasıl ve kimlere uygulandığı hususu üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde ise Rasûlüllah (s.a.v)'in çeşitli durumlarda hüküm verdiği şer'î cezalar izah edilmiştir.

1. İÇKİ İÇME CEZASI

Kendi kendine, pişirilmeksizin kaynayıp kabaran, kuvvetlenip sarhoşluk hissi veren bir hâl alan yaş üzüm suyu anlamına gelen hamrın¹ ilk devirlerden itibaren bilindiği düşünülmektedir. Hz. Âdem'in yasak meyveden Havva'nın verdiği içkinin etkisiyle yediği rivayetleri içkinin varlığını insanlığın doğuşuna kadar götürmektedir.² Tevrat'ta Hz. Nuh'un çiftçi olup ilk bağı onun diktiği, üzümden içki yaptığı, şarap içip sarhoş olduğu bilgileri de içkinin varlığını çok eskiye dayandırmaktadır.³

Arapça'da hamr; genellikle üzümden yapılan şarap için kullanılmış olup eskilik, tazelik, yapıldığı malzeme, renk gibi özelliklere bağlı olarak farklı isimlerle anılagelmiştir. Kur'ân da cennet ehli için hazırlanan içecekler anlamında kullanılan "rahîk", Arapların da çok değerli buldukları, kaliteli şaraba verdikleri isim haline gelmiştir.⁴ İslamiyet'in gelişi ile birlikte Arap toplumunun yapısı dikkate alınarak tedricî yasaklanmış olan içkinin⁵ her türlü haram kabul edilmiştir. Bu yasağa riayet etmeyen kimseler ise Hz. Peygamber (s.a.v) tarafından had uygulanarak cezalandırılmıştır.

¹ Bilmen, *Kâmus*, III, 15.

² Taberî, *Târîh*, I, 74.

³ Kitâb-ı Mukaddes, Tekvin 9:20-21.

⁴ Bozkurt, Nebi, "İçki", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXI, 456.

⁵ Bakara 2/219; Nisa 4/43; Máide 5/90-91.

Hadis ve İslâm tarihi kaynaklarında yer alan bilgilere göre Nuaymân b. Amr isimli bir sahâbî, şakacı özelliği ve yaptığı davranışları ile Rasûlullah (s.a.v)'e tebessüm ettiren bir kimse olarak tanınmış; "Hımâr" (Eşek) lakabı ile lakaplandırılmıştı.⁶ Şarap içtiği için kendisine Hz. Peygamber tarafından dövme emri verilerek, diğer sahâbîler tarafından soyulmuş hurma değneği ve ayakkabılarla had uygulanmıştır.⁷Müslim'in Sahih'inde geçen farklı rivayetlerde ise Hz. Peygamber bu cezayı tatbik ederken iki hurma dalı ile kırk değnek uyguladığı şeklinde yer almıştır.⁸

Hadis kaynaklarında yer alan "Kitâbü'l-Hudûd" bahislerinde hadd-i şürib ile ilgili muhtelif rivayetlerde içki içmeyi sürekli alışkanlık haline getiren, bu alışkanlığından ötürü huzura getirilen kişinin üç kez ayrı ayrı getirildiğinde dövülmesi; dördüncüde ise öldürülmesi Hz. Peygamber tarafından emredilmiştir.⁹Had cezası uygulanan Nuaymân'a sahâbîler tarafından 'Allah seni hor ve zelim kilsin.' şeklindeki olumsuz konuşmaları rahmet ve şefkat Peygamberi tarafından doğru bulunmamış; 'Ona lanet etmeyiniz. Bu adam aleyhine şeytana yardım etmeyiniz. Vallahi kesin olarak bilmişimdir ki bu zat Allah ve Rasûlünü sevmektedir.' buyurarak bu durumu hoş karşılamamıştır.¹⁰

Hz. Peygamber döneminde kırk değnek olarak uygulanan hadd-i şürib, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer döneminde de kırk değnek vurma olarak devam etmiştir. Hz. Ömer zamanında fetihlerin artıp, sınırların genişlemesi üzerine halkın bağ ve bahçeleri çoğalmış, şarap içenlerin sayısı artmıştır. Bu durum üzerine Hz. Ömer önce bu vurma işini elli değneğe, ardından da sahâbî ile yaptığı istişareler neticesinde seksen değneğe çıkarmıştır.¹¹

Hz. Osman döneminde Kûfe valisi Velid b. Ukbe b. Ebî Muayt şarap içmiş Hz. Osman tarafından ceza uygulamak istemiştir. Had cezasını uygulayan Hz. Ali, Rasûlullah (s.a.v)'in uyguladığı âdet üzerine kırk değnek vurdurmuş, kırkinci değneğe geldiği zaman bunun Hz. Peygamber (s.a.v)'in ve Hz. Ebû Bekir'in uygulaması olduğunu belirtmiştir. Hz. Ömer'in ise bu uygulamayı ziyadeleştirdiğini ve seksene çıkardığını ifade etmiş, hepsi de sünnettir demiştir.¹² Hz. Ali (r.a) 'içki içen kimse hakkında Rasûlullah (s.a.v) bize sabit bir âdet bırakmadı'¹³demesi uygulamalardaki farklılıklarda bir beis olmadığını göstergesidir.

⁶ Buhârî, "Hudûd", 5 (9).

⁷ Buhârî, "Hudûd", 3 (2).

⁸ Müslim, "Hudûd", 35 (1706).

⁹ Dârimî, "Hudûd", 10 (2318).

¹⁰ Buhârî, "Hudûd", 6 (9-10); İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 494.

¹¹ Müslim, "Hudûd", 5 (5).

¹² Müslim, "Hudûd", 38 (1707); Tirmizî, "Hudûd", 14 (1443).

¹³ Buhârî, "Hudûd", 5 (7).

2. RECM CEZASI

Lügatte katl, terk mânâlarına gelen recm; ıstılahta muhsan olan kimselerin yapmış olduğu zina suçuna karşılık taşlanarak öldürülmesi anlamına gelmektedir. Atılan taş da recm kelimesi ile ifade edilmiştir. Çoğulu ise rücûmdur.¹⁴

Zinâ eden erkek ve kadına uygulanacak ceza, Kur'ân-ı Kerîm'de yüz sopa olarak belirlenmişken; Hz. Peygamber (s.a.v)'in hadis ve uygulamalarında zinâ eden kimselerin evli olup olmamalarına göre verilecek cezalar da ayrılmıştır. Bu bağlamda Hz. Peygamber (s.a.v) '*zinâ eden kimse şayet bekârsa yüz dayak ve bir sene sürgün; evli ile evli kimseler zinâ ederse yüz dayak ve recim vardır*'.¹⁵ buyurarak bu suçu işleyenleri medenî durumlarına göre cezalandırma yoluna gitmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'de recm ayetinin var olup olmadığı bir başka ifade ile nesh edildiği sürekli tartışma konusu olmuştur. Neshin vârid olduğunu söyleyenler, recm ayetinin metninin mensuh, hükmünün bâkî olduğunu ifade etmişlerdir.¹⁶Bu görüşü Müslim'in Sahih'inde yer alan bir rivayet de desteklemektedir:

"... Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe, Abdullah b. Abbas'ı şöyle derken işittim demiştir. Ömer b. Hattâb, Rasûlüllah (s.a.v), minber üzerinde otururken şöyle dedi: 'Hiç şüphe yok ki Allah, Muhammed (s.a.v)'i hak din ile göndermiş ve kendisine kitabı indirmiştir. Ona indirilenlerden biri de recm ayetidir. Biz bu ayeti okuduk, belledik ve anladık. Rasûlüllah (s.a.v) recmetti, ondan sonra biz de recmettik. Ama insanların üzerinden uzun zaman geçerse korkarım biri': 'Biz Allah'ın kitabında recmi bulamıyoruz' der de Allah'ın indirdiği bir farizayı terk etmekle dalalete düşerler. Gerçekten erkek ve kadınlardan zina eden kimse üzerinde muhsan, beyyine, gebelik yahut da itiraf bulunmak şartı ile recim Allah'ın kitabında haktır."¹⁷ Müslim'in Sahih'inde yer alan bu rivayete göre recm konusu, metni nesh edilmiş, hükmü bâkî kalmış bir cezadır. Hz. Peygamber (s.a.v) uygulamaları ile recm evli kimselere verilen bir cezâ-i müeyyidedir.

Hz. Peygamber (s.a.v)'in emriyle İslâmî dönemdeki ilk recm, Yahudilere uygulanmıştır.¹⁸ Abdullah b. Ömer (r.a) kanalıyla gelen bir rivayette Rasûlüllah (s.a.v)'e zinâ eden bir erkek ve zinâ eden bir kadın getirilmiş, bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v), kalkarak Yahudilere: 'Zinâ eden bir kimseye siz Tevrat'ta ne ceza uyguluyorsunuz?' diye sormuştur. Yahudiler: 'Yüzlerini karaya boyar, kendilerini yük üzerine bindirir, yüzlerini

¹⁴ Bilmen, *Kâmus*, III, 21.

¹⁵ Müslim, "*Hudûd*", 12 (1690).

¹⁶ Çetin, Abdurrahman, "Nesih", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2006, XXXII, 580.

¹⁷ Müslim, "*Hudûd*", 15 (1691).

¹⁸ Esen, Hüseyin, "Zinâ", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2013, XLIV, 443.

birbirlerine ters döndürerek sokaklarda dolaştırınız.’ cevabını vermişlerdir. Hz. Peygamber bunun üzerine: ‘Doğru söylüyorsanız o halde Tevrat’ı getirin’ buyurmuştur. Yahudiler hemen Tevrat’ı getirerek okumuşlar, recm ayetine gelince okuyan genç elini recm ayetinin üzerine koymuş ve onun evvelindeki ve sonrasındaki ayetleri okumuştur. Hz. Peygamber (s.a.v)’in yanında bulunan Abdullah b. Selâm: ‘Buna emir buyur da elini kaldırsın!’ demesi üzerine Yahudi elini kaldırmış, elinin altında gizlediği recm âyeti ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) her ikisinin de recm edilmesini emretmiştir.” Abdullah b. Ömer: ‘Ben de onları recm edenlerdendim. Yemin olsun ki Yahudi kadının kendi vücudunu eli ile koruduğunu gördüm’ demiştir.¹⁹ Hz. Peygamber (s.a.v)’in ilk uyguladığı recm bu bağlamda ehl-i kitaba olmuştur.

Eslem kabilesinden Mâ’iz b. Mâlik isimli bir sahâbî, Müslüman olduktan sonra Hz. Peygamber (s.a.v)’in huzuruna gelerek zinâ yaptığına dair itirafta bulunmuştur. İlk huzura çıkışında Rasûlüllah (s.a.v), bu sahâbîden yüz çevirmiş; ancak Mâ’izbu itirafından geri durmamış ve ısrarla zinâ ettiğini tekrarlamıştır. Bunu dört defa dile getirmesi üzerine Hz. Peygamber (s.a.v): ‘sende delilik var mı?’ diye sorması üzerine adam: ‘Hayır ya Rasûlüllah’ demiştir. Hz. Peygamber(s.a.v): ‘Peki hiç evlendin mi?’ şeklinde soru yönelmiş; bunun üzerine Mâ’iz b. Mâlik ‘evet’ cevabını vermiştir. Hz. Peygamber ‘bunu götürün de recm edin’ buyurunca sahâbîler bu emri uygulamak üzere Mâ’iz ‘i götürerek, herhangi bir bağlama veya kuyu kazma işlemi yapmadan ellerine geçen kemik, tuğla, topaç parçaları ile recm işine başlamışlardır. Canı acıyan Mâ’iz, koşup kaçmak istemiş ancak diğer sahâbîlerde ardından giderek Harre denilen mevkiye geldiklerinde taş atma işine devam ederek Mâ’iz b. Mâlik’i recm etmişlerdir.²⁰ Hz. Peygamber (s.a.v), recm uygulanan bu kimse hakkında: ‘Mâ’iz öyle bir tövbe etti ki, eğer ümmetinden büyük bir topluluk bu tövbeyi etseydi, ben ancak o zaman kâfi görebilirdim, Mâ’iz için dua edin!’ buyurarak kendisine recm uygulanan bu sahâbînin pişmanlık duyarak güzel bir tövbe ettiğini haber vermiştir.²¹

Rasûlüllah (s.a.v)’in recm cezası uyguladığı kişilerden birisi de Ğamid kabilesinden zinâ eden bir kadındır. Bu kadın bir gün Allah Rasûlü (s.a.v)’in huzuruna gelerek: ‘Ya Rasûlüllah! Ben zinâ ettim, beni temizle’ demiştir. Hz. Peygamber (a.s) ise onu geri göndermiştir. Ertesi gün olunca kadın, ‘Ya Rasûlüllah beni niye geri gönderiyorsun. Herhalde sen beni de Mâ’iz’i geri çevirdiğin gibi çevirmek istiyorsun. Vallahi ben zinâdan

¹⁹ Müslim, “Hudûd”, 26 (1699).

²⁰ Müslim, “Hudûd”, 20 (1694); Dârimî, “Hudûd”, 12 (2320); İbn Sa’d, *et-Tabakât*, IV, 324.

²¹ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, IV, 324.

gebe kaldım' dedi. Efendimiz (s.a.v)'de 'Şimdi git doğurunca gel' demiştir. Kadın çocuğunu doğurunca bir bez parçasına sararak Rasûlullah (s.a.v)'a getirdi ve 'işte onu doğurdum' dedi. 'Git çocuğu süttten kesene kadar emzir' buyuran Hz. Peygamber (s.a.v), kadının çocuğu süttten kesip getirdiğini ve artık onun elinde ekmek parçası tutabildiğini söyleyerek tekrar huzura geldiğinde Rasûlullah (s.a.v) çocuğu Ensâr'dan birine vererek kadının recm edilmesine hüküm vermiştir. Göğsüne kadar bir çukur kazılıp, insanlara emrederek kadının recmi gerçekleştirilmiştir. Recmi uygulayanlardan biri de Hâlid b. Velîd idi. O attığı taşlardan birinden kendisinin yüzüne kan sıçradığını görünce kadına kötü sözler söylemiş, ancak Hz. Peygamber (s.a.v) tıpkı uyguladığı diğer cezalarda olduğu gibi bu recmde de kadına olumsuz sözler söylenmesine müsaade etmemiştir. 'Yavaş ol ey Hâlid! Nefsim elinde olan Allah'a yemin olsun ki, kadın öyle bir tövbe etti ki, başka bir günahkâr tövbe etseydi elbette af edilirdi' buyurmuş²² ve bu kadının cenaze namazını da kılmıştır.²³

Böylece Hz. Peygamber (s.a.v) anne karnındaki çocuğun nikâhtan mı yoksa zinâdan mı olduğuna bakmaksızın hamile kadının recm edilmesi ertelemiş; doğumu, hatta çocuğun belli bir yaşa gelmesini beklemiştir.

Efendimiz (s.a.v)'in uyguladığı bir başka recm cezası ise birinci bölümde de kısmen bahsettiğimiz bir bekâr erkek ile evli kadının zina etmesi üzerine kadına uygulanan cezadır:

Bedevîlerden bir zât Rasûlullah (a.s)'a gelerek ' Ya Rasûlullah! Senden Allah aşkına benim için ancak kitabullah ile hüküm vermeni dilerim.' Dedi. Yanındaki diğer adam ise: 'Evet Ya Rasûlullah! Aramızda Allah'ın kitabı ile hükmet! Bana da müsaade buyur!' dedi. Hz. Peygamber (s.a.v): 'Söyle!' dedi. O zât: 'Benim oğlum bu adamın çırağı idi. Derken karısı ile zinâ etti. Hemen onun adına yüz koyunla bir cârîye fidyeye verdim. Bir de sordum ki benim oğluma yüz sopa vurulup, bir yıl sürgün cezası; bunun karısına da recm gerektiğini söylediler' dedi. Hz. Peygamber (s.a.v) : 'Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki aranızda Allah'ın kitabıyla hükmedeceğim. Yüz koyunla hizmetçi sana geri verilecek. Oğluna da yüz sopa ve bir yıl sürgün vardır. Ey Üneys! Şu adamın hanımına gidip de bunu sor. Eğer itiraf ederse recm et! buyurdu. Kadının itirafı üzerine recm uygulandı.'²⁴

Asr-ı saadet döneminde recm uygulanan bir başka şahıs da namaza giden bir kadına saldıran, ona tecavüz eden bir adamdır. İsmi kaynaklarda zikredilmeyen bu şahıs,

²² Müslim, "Hudûd", 5 (1695); Dârimî, "Hudûd", 17 (2329); İbn Mâce "Hudûd", 9 (2555).

²³ Müslim, "Hudûd", 5 (1695).

²⁴ Buhârî, "Şehâdât", 52 (8); Tirmizî, "Hudûd", 8 (1433).

namaz kılmak üzere yola çıkmış olan bir kadını görmüş ve ona tecavüz etmiştir. Kadın çılgılık atarak, oradan kaçmayı başarmış ve bir muhacir topluluğuna rast gelmiştir. Başından geçenleri anlatan kadının dediklerini dinleyen topluluk oraya giderek kadının kendisine tecavüz ettiğini sandıkları adamı alıp kadına getirmişlerdir. Kadın “Evet bu o adam.” Deyince adamı Hz. Peygamber (s.a.v)’e getirmişler. Hz. Peygamber (s.a.v)’de adamın recm edilmesini emretmiştir. Olayı asıl yapan kişi “Ya Rasûlullah onu yapan benim demesi üzerine Hz. Peygamber kadına “Git seni Allah affetsin!” demiştir. Masum olan diğer adama da güzel sözler söyleyerek gönlünü almıştır. Tecavüzü yapan adam için de “Onu recmedin!” buyurmuştur. Recm edilen kişinin de samimi bir kalp ile tevbe ettiğini bildirmiştir.²⁵

3. SÜRGÜN CEZASI

Bir kimse veya topluluğun kendi isteği dışında, ceza amaçlı ya da güvenlik tedbiri çerçevesinde yaşadığı yerden uzaklaştırılıp, başka bir yere bir müddet veya ömür boyu olmak üzere gönderilmesi, belli bir bölgede yaşamaya mecbur bırakılması anlamında kullanılan sürgün; ceza uygulanan kişi ve gönderilen yer anlamlarına da gelmektedir.²⁶

Sürgün cezası, diğer pek çok cezalarda olduğu gibi köken olarak ilkel ceza hukuku dönemlerine kadar uzanmaktadır. Hammurabi kanunlarında yer aldığı; Sümerler, Asurlular, Hititler, Persler, Yunanlılar Romalılar ve Bizanslılar tarafından uygulandığı bilinmektedir. Eski Yunan’da adam öldüren kimselere on yıl süre ile sürgün cezası uygulanmış; Roma İmparatorluğu’nda belli adalar sürgün yeri olarak kullanılırken ölüm cezasına çarptırılanlar sürgün edilmeye razı olursa bu cezadan kurtulabilmişlerdir.²⁷

Câhiliye Araplarında kabileye, kabile geleneklerine bağlılık son derece önem arz etmiş, kabile büyükleri tarafından belirlenen örf ve âdetlere aykırı davranan kimseler sürgüne gönderilmiştir.²⁸

Kur’ân-ı Kerîm’de ve hadislerde peygamberlerin, bir ülke veya belde halkının topluca bir yerden çıkarılması anlamında sürgünle ilgili atıflar yer almaktadır. İnsanları yurtlarından çıkarma fiilinden sıkça bahsedilmekte, topluluğun sürgün edilmesi anlamında “celâ”²⁹; “nefy” kelimesinden türeyen sürgün cezalarından³⁰ bahsedilmektedir. Kur’ân-ı

²⁵ Eser, *Hz. Peygamber Döneminde Beşeri Yönleriyle Ashabın Konumu*, 78.

²⁶ Türcan, Talip, “Sürgün”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2010, XXXVIII, 164.

²⁷ Türcan, “Sürgün”, *DİA*, XXXVIII, 164.

²⁸ Ali, Cevâd, *el-Mufasssal fî tarihi 'l-Arab kable 'l-İslâm*, II. bs. yy. 1993, V, 591.

²⁹ Haşr 59/3

³⁰ Mâide 5/33.

Kerîm’de bir topluluğun, topluca bir yerden çıkarılması anlamlarında kullanımının yanı sıra hukukî yaptırım niteliğinde gerçekleşen sürgünden de bahsedilir. Hz. Lût (a.s)’un kavmini uyarmasına karşılık “Kavmin cevabı, onları (Lût ve arkadaşlarını) memleketinizden çıkarın!”³¹ olmuştur. Firavun kavminden ileri gelen kimselerin Firavun’un huzuruna gelerek Hz. Musa ve kardeşi Hz. Harun’un Firavun’u yurdundan çıkarmak istemesini söylemesi³² sürgünün geçmiş toplumlarda da ciddi bir yaptırım olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

Hadis-i şeriflerde de sürgünle ilgili pek çok rivayet yer almaktadır. Hz. Peygamber (s.a.v)’e ilk vahiy geldiğinde Hz. Hatice (r.a)’nin Hz. Muhammed (s.a.v)’i Varaka b. Nevfel’e götürmesi sonucunda Rasûlullah (s.a.v)’e görülen kişinin Cebrâil olduğunu, dolayısıyla Hz. Muhammed (s.a.v)’in bir peygamber olduğunu söyleyip daha önce gönderilen peygamberler gibi yurdundan çıkarılacağını tahmin etmesi sürgüne verilebilecek bir örnektir.³³

İslâm tarihindeki ilk ferdî sürgün, Hz. Peygamber (s.a.v)’in Hakem b. Ebü’l-Âs’ı, Medine’den sürgünüdür. Mekke fethedildikten sonra Medine’ye gelen Hakem, Hz. Peygamber(s.a.v)’in yürüyüşü, hâl ve hareketleri ile alaya eder, Rasûlullah’ın arkasında durarak burnunu gözünü oynatır, O’nutaklit ederdi. Bu tür davranışlarından dolayı kendisine yüz felci isabet etmişti.³⁴ Ayrıca Hz. Peygamber (s.a.v)’in özel yaşamına müdâhil olmak isteyip kapısını dinlemesi, müşrikler hakkındaki özel bilgileri etrafa deşifre etmesi gibi olumsuz tavırlar sergilemiştir. Bu gibi sebeplerden ötürü Medine’den Taif’e sürgün edilmiştir.³⁵ İbn Teymiyye’ye göre Hakem sürgün edilmemiştir Taif’e kendi isteği ile gitmiştir. İbnü’l-Arabî’de Hakem’in sürgün edilişi ile ilgili rivayetlerin sahih olmadığını ifade etmiştir. Hakemb. Ebü’l-Âs, ister kendi isteği ile olsun, ister Hz. Peygamber (s.a.v)’in emri ile olsun Taif’e gitmiştir ve orada kalmıştır.³⁶

Hz. Peygamber (s.a.v)’in uyguladığı sürgün cezalarından birisi de muhsan (evli) olmayanların işlediği zina suçuna müteakip Kur’ân-ı Kerîm’in emri olan yüz celdenin yanı sıra verdiği sürgün olmuştur. Ubâde b. Sâmit (r.a)’den gelen bir rivayette; “Rasûlullah (s.a.v) şöyle buyurmuş: ‘Benden öğrenin! Benden öğrenin! Allah o kadınlara bir çıkar yol halk etti. Bekârla bekâr zinâ ederse yüz dayakla bir sene sürgün; evli ile evli zinâ ederse

³¹ A’râf 7/82; Neml 27/54.

³² A’râf 7/110; Tâhâ 20/63; Şuarâ 26/35.

³³ Buhârî, “*Bedul-Vahy*”, 1 (3).

³⁴ Atçeken, İ.Hakkı, “Hz. Osman Dönemi İç Olaylarında Mervân b. Hakem’in Rolü”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Konya 9/9 (1999):315-348.

³⁵ İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 345.

³⁶ Atçeken, “Hz. Osman Dönemi İç Olaylarında Mervân b. Hakem’in Rolü”, s. 317.

yüz dayak ve recm var.’ buyurdular.”³⁷ Demiştir. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi ustasının hanımı ile zinâ eden bekâr gence yüz celde ve sürgün cezası verilmiştir.³⁸

Hz. Peygamber (s.a.v) Medine’ye hicretten sonra bazı Yahudi kabileleri ile antlaşma yapmış; ancak çok geçmeden Yahudiler bu antlaşmalara riayet etmeyerek bozmuşlardır. Yapılan antlaşmayı bozan ilk Yahudi kabilesi Hazreclilerin müttefiki Kaynukâ oğulları olmuştur.³⁹ Taşkınlıkta sınır tanımayan Kaynukâ oğulları bir Müslüman kadınının şahsiyetine yaptıkları taciz ve alay üzerine Hz. Peygamber (s.a.v) bu kabileyi son kez uyararak İslâm’a davet etmiş; çabalar sonuçsuz kalınca Medine şehrinde 2 Şevval 624 tarihinde sürgün edilmişlerdir. Bu sürgün neticesinde Kaynukâ Yahudileri Suriye taraflarında yer alan Ezriat şehrine yerleşmişlerdir.⁴⁰ Aradan bir yıl sonra 625 yılında diğer bir Yahudi kabilesi olan Nadîroğulları da Suriye taraflarına sürgün edilmiştir.⁴¹ Medine şehir devletinin huzur ve sekînetini bozan, İslâm için tehlike arz eden bu kabileler Rasûlüllah (s.a.v) tarafından sürgün edilerek huzur devamlı hale getirilmiştir.

4. BOZGUNCULUK ÇIKARAN KİMSELERE VERİLEN CEZALAR

Rasûlüllah (s.a.v) kendisine açıktan tebliğ görevi verildiği andan itibaren ilâhî emri layıkıyla yerine getirme noktasında çaba göstermiş, bu çabasının bir sonucu olarak da tebliğ vazifesini Allah’ın emrettiği şekilde yerine getirmiştir. Putperest Mekke toplumunda insanları tevhit inancına davet ederken, taptıklarının boş ve yararsız olduğunu ifade ederek putları kötölemiş, bu noktadan sonra karşısında bir düşman güruhu bulmuştur. Nübüvvet görevinden önce Cahiliye toplumunda “*Emin*” sıfatıyla bilinen Hz. Peygamber, davet görevi ile kendisine her fırsatta karşı gelen, düşmanca davranışlar sergileyen bir zümre ile karşı karşıya kalmıştır.⁴² Yirmi üç yıllık risâlet görevi süresince pek çok menfi durumlarla karşılaşan Hz. Peygamber, ilâhî emrin bir neticesi olarak muhataplarına yumuşak davranmıştır.⁴³ Gözlerini küfür perdeleyen müşrikler, İslâm’ın ilk yıllarından itibaren Hz. Peygamber (s.a.v)’in şahsına ve tebliğ ettiği dine saldırmaktan bir an olsun geri durmamışlar, engellemek için çeşitli yollara başvurmuşlardır. Boykot, işkence, sözlü taciz, alay, hakaret vb. olumsuz durumları her fırsatta Müslümanlara uygulama yoluna giden

³⁷ Müslim, “*Hudûd*”, 3 (1690); Tirmizî, “*Hudûd*”, 8 (1434).

³⁸ Müslim, “*Hudûd*”, 3 (1697-1698); Dârimî, “*Hudûd*”, 12 (2322); Tirmizî, “*Hudûd*”, 8 (1433).

³⁹ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 47.

⁴⁰ Belâzürî, *Ensâb*, I, 308.

⁴¹ Buhârî, “*Meğâzi*”, 14 (73); İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 190.

⁴² Belâzürî, *Ensâb*, I, 116; İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 199.

⁴³ Âl-i İmrân, 3/159.

müşrikler, ilk hedefe zayıf ve güçsüz köleleri koymuşlardır.⁴⁴ Bu İslâm düşmanlarının başında Ebû Leheb, Ebû Cehil, Velîd b. Muğîre, Nadr b. Hâris, Ukbe b. Ebû Muayt, Utbe b. Rebîa, Şeybe b. Rebîa gibi isimler başı çekmiştir.⁴⁵

İslâm sancağı zamanla güçlenip, geniş kitlelere yayılması ile birlikte Hz. Peygamber'in, İslâm'ın ve Müslümanların düşmanları da artmıştır. Peygamberliğin Mekke döneminde müşrik gruplarla uğraşan Hz. Peygamber özellikle hicret ile birlikte Yahudiler, münafıklar gibi gruplarla da tevhit mücadelesini sürdürmüştür. Ka'b b. Eşref, Abdullah b. Hatal, Ebû Afek, Hâlid b. Süfyân gibi şahıslar bunlar arasında zikredilebilir. Peygamberliğin Mekke döneminde daha çok fiili eziyetler yer edinmişken, Medine döneminde ise bu eziyetler; bahsi geçen müşrik, Yahudi ve münafık gruplar tarafından sözlü şekle dönüşmüştür. Araplarda sözlü edebiyatın en iyi örneğini şiir oluşturmuş; şiire ilgi duymayan, şiir söylemeyen bir fert neredeyse yok kabul edilmiştir. Şairler toplumda el üstünde tutulmuş; hiyerarşide kabile reislerinden sonra yer almıştır. Savaşlarda düşmana adeta kılıçlardan daha etkili hiciv okları fırlatıp, barışta da övünç cümleleri ile etkisini göstermişlerdir.⁴⁶Şiir ve şairlerin böylesi güçlü oluşu bir dönemde risâlet görevini yürüten Hz. Peygamber ve Müslümanlarda İslâm düşmanlarının hicivlerine, sözlü saldırılarına maruz kalmışlardır. Tebliğinde yumuşak huyluluğu, merhameti benimseyen Allah rasûlü yeri geldiğinde de bu tür İslâm düşmanlarının faaliyetlerini durdurmak adına bunların öldürülmesini emretmiştir. Allah ve Rasûlüne savaş açan, İslâm'a ve Müslümanlara her fırsatta saldıran, yeryüzünde fesat çıkarıp, bozgunculuk yapan kimseleri Hz. Peygamber ilahî emir gereği⁴⁷cezalandırmıştır.

4.1. Nadr b. Hâris'in Öldürülmesi

Kureyş'in liderlerinden olan Nadr, Hz. Peygamber (s.a.v)'e risâlet yaşamı boyunca eziyetlerde bulunmuş; İslâm'a ve Müslümanlara zararı olmuş azılı müşriklerden biridir.⁴⁸ Hz. Peygamber (s.a.v)'in risâlet görevinin ilk başladığı belde olan Mekke'de düşmanca faaliyetlerini başlatmış, Medine döneminde de bunu sürdürmüştür. Ticaret ile uğraşan Nadr, tüccarlık gereği başka yerlere seyahatlerde bulunmuş; sık sık Fars bölgesine ziyaretler yapmıştır. Bu seyahatleri esnasında Fars kültüründen de etkilenen Nadr; ud çalma, şarkı söyleme, şarkıcı cariyeleri Mekke'ye getirme gibi bazı faaliyetler de

⁴⁴ Belâzürî, *Ensâb*, I, 156-198.

⁴⁵ Belâzürî, *Ensâb*, I, 125.

⁴⁶Durmuş, İsmâil, "Şiir", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2010, XXXIX, 159.

⁴⁷ Mâide, 5/33.

⁴⁸ İbnü'l-Esîr, Ali b. Muhammed b. Muhammed el-Cezerî, *el-Kâmil fi't-Târîh*, Beyrut 1987, I, 594.

bulunmuştur. Etkilendiği bu kültürlerle Hz. Peygamber ile adeta yarışa giren Nadr, dili ile her zaman Rasûlullah'ın davetini engellemek için uğraşmıştır.⁴⁹ Tebliğ görevini yerine getirmek üzere meclislere katılan Hz. Peygamber (s.a.v)'i adım adım takipte bulunup, kendi öğrendiği Fars hikâyeleri ile ilâhi emirleri kapatmaya çalışan azılı bir düşman olmuştur.⁵⁰ Bu işte kendisine yardımcı olmaları için seyahate çıktığı yerlerden getirdiği şarkıcıları kullanmıştır. Böylece insanları Allah yolundan alıkoyarak, Allah ve rasûlüne savaş açmış, Hz. Peygamberi engellemek adına bu asılsız konuşmalarını sürdürmüştür. Kur'ân-Kerîm ise Nadr b. Hâris'in yaptıklarının karşılığını ahirette göreceği alçaltıcı azap olarak nitelendirmiştir.⁵¹ Böylesi bir İslâm düşmanı hakkında birçok ayeti kerîme nâzil olmuştur. İbn Kesîr, Nadr b. Hâris hakkında on küsur ayet indirildiğini ifade etmiştir. Ayrıca Kur'ân-ı Kerîm'de “geçmiş ümmetlerin masalları” anlamında yer alan “esâtîru'l-evvelîn” ifadesinin yer aldığı ayetlerin Nadr b. Hâris hakkında indirildiği ifade edilmektedir.⁵²

Peygamberliğin Mekke döneminde İslâm düşmanlığı güderek, pek çok çalışmalarda bulunan Mekke müşrikleri bunu yalnızca kendi aralarında yapmakla sınırlı tutmamışlar; Yahudilerle de işbirliği içerisinde olmuşlardır. Bunlardan birisi de hiç şüphesiz Nadr b. Hâris olmuştur. Medine'de bulunan Yahudi bilginlerine Hz. Muhammed (s.a.v) hakkında akıl danışmak üzere zaman zaman bir araya gelmişlerdir. İnsanların zihinlerini bulandıracak sorular sormaları konusunda Nadr b. Hâris'e telkinlerde bulunmuşlar; Ashâb-ı kehf, Zülkârneyn ve ruh hakkında soru yöneltmelerini ifade etmişlerdir.⁵³ İslâm'ın ilerlemesini engellemek adına sürdürdüğü faaliyetlerini Müslümanların Medine'ye hicretinden sonra da devam ettiren İbn Hâris, Müslümanlar için büyük önem arz eden Bedir savaşında da müşriklerin galibiyeti için büyük gayretler sarf etmiştir. Müşrikleri galeyana getirerek savaşa asker toplamak⁵⁴, müşriklerin bayraktarlığını yapmak, ekonomik katkılarda bulunmak gibi işleri Müslümanlar aleyhine yapmıştır.⁵⁵ Ancak Allah'ın dini galip gelmiş, Bedir gibi önemli bir muharebe Müslümanların lehine sonuçlanmış. Bedir savaşında müşrikler safından esir edilen kişiler hakkında farklı hükümler uygulanmıştır. İstişareye önem veren Hz. Peygamber (s.a.v), bu esirlerin âkıbeti konusunda ashabıyla görüşmüş buna göre bir yol izlenmiştir. Ashaptan bazı ileri gelenler bütün esirlerin

⁴⁹ Aycan, İrfan, “Nadr b. Hâris”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2006, XXXII, 280.

⁵⁰ İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 230; İbn Kesîr, *Tefsîr*, VII, 3287.

⁵¹ Lokman, 31/6.

⁵² İbn Kesîr, *Tefsîr*, VII, 3287.

⁵³ Sarıçam, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara 2004, 221.

⁵⁴ Vâkıdî, *el-Meğâzi*, I, 51.

⁵⁵ Hamidullah, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, Çev. Mehmet Yazgan, Beyan Yay., İstanbul 2008, 843.

boyunlarının vurulmasında ısrarcı olmuşlardır. Rasûlüllah (s.a.v), bu öneriyi geri çevirmiş, belli bir fidye ödendikten sonra serbest bırakılmasını öneren Hz. Ebû Bekir'in görüşünü desteklemiştir. Okuma yazma bilen esirlere ise her bir esir için on Müslümana okuma yazma öğretme karşılığında serbest bırakma talep edilmiştir. Esirlerden fidyeyi ödeyecek mali durumu olmayan ya da kendisine yardım edecek bir yakını bulunmayanlar için hiç fidye ödmeden salıverilmesi kararlaştırılmıştır. Esirlerden iki tanesinin öldürülmeleri Rasûlüllah tarafından emredilmiştir.⁵⁶ Nadr b. Hâris de bu esirlerden birisi olmuştur. Böylece İslâm beldesinde bozgunculuk çıkararak, İslâm'a, Müslümanlara zarar veren Nadr, ölüm cezasına çarptırılmıştır.⁵⁷ Hz. Peygamber (s.a.v)'in tavsiyesi üzerine sahabilerin esirlere muamelesi son derece iyi olmuştur. Müslümanlar yanlarında bulunan sınırlı miktardaki ekmeceklerini esirlere yedirmişler, kendileri hurma ile yetinmişlerdir. Yaralı ve yürümekte zorlanacak esirler binitlere bindirilmiş, kendileri ise yaya yola devam etmişlerdir.⁵⁸ Hz. Peygamber (s.a.v) esirlere son derece merhametli davranmıştır. Ancak gerek Mekke gerek Medine döneminde eline geçen her fırsatta İslâm aleyhine propaganda yapan, haddi aşır, huzuru bozan, mevcut yapıya başkaldıran bu İslâm düşmanını Hz. Peygamber canı ile cezalandırmıştır.

4.2. Ukbe b. Ebû Muayt'ın Öldürülmesi

Hz. Peygamber (s.a.v)'e düşmanlıkta sınır tanımayan bir diğer müşrik ise Ümeyye oğullarına mensup olan Ukbe b. Ebû Muayt'tır. Tam ismi Ukbe b. Ebû Muayt b. Ebû Amr b. Ümeyye b. Abdi Şems b. Abdi Menâf b. Kusayy el-Kuraşî el-Ümevî'dir.⁵⁹ Kureyş'in ileri gelenlerinden olan Ukbe, Hz. Peygamber başta olmak üzere Müslümanlara en fazla düşmanlık eden müşriklerden birisidir. Hz. Peygamber (s.a.v)'i davetten vazgeçirip, İslâm'a yeni giren Müslümanları dinlerinden döndürmeye çalışan en tehlikeli, en şiddetli liderlerden biri olduğu için eşka'l-kavm diye anılmıştır.⁶⁰ Rasûlüllah (s.a.v)'a komşu olduğu halde Ebu Leheb ile birlikte sürekli Hz. Peygamberi rahatsız edici işlerde bulunurdu. Öyle ki Allah rasûlünün evinin önüne diken ve hayvan pisliği bırakarak eziyet verirdi.⁶¹ Nadr b. Hâris hakkında olduğu gibi Ukbe b. Ebû Muayt hakkında da bir takım âyetler nazil olmuştur. Ukbe b. Ebû Muayt, başka bir İslâm düşmanı olan Übeyy b. Halef

⁵⁶Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, 193.

⁵⁷ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, I, 149; İbn Hişâm, *es-Sire*, II, 223; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 305; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, 663.

⁵⁸ Taberî, *Târih*, I, 461.

⁵⁹İbnü'l-Esîr, Ali b. Muhammed b. Muhammed el-Cezerî, *Üsdü'l-Ğabefî Ma'rîfeti's-Sahâbe*, Dâru'l-Fikr, Beyrut2003, IV, 650.

⁶⁰ Yiğit, İsmail, "Ukbe b. Ebû Muayt", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2012, XLII, 63.

⁶¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 177; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, I, 595.

ile iyi bir dostluk hukuku oluşturmuştu. Ancak Übeyy b. Halef'te Rasûlüllah'a eziyet hususunda Ukbe'den geri kalmamıştır. Dostu Übeyy'in Hz. Peygamber'e tükürmesini istemesi üzerine, onunla muhabbetini yitirmemekadına Übeyy b. Halef'in bu isteğini geri çevirmemiştir. Bunun üzerine "O gün, (dünyada iken) haktan sapmış kişi ellerini ısıtarak şöyle diyecek: 'Keşke peygamberle birlikte aynı yolda olsaydım! Eyvah! Keşke falancayı kendime dost edinmeseydim!'"⁶²ayetleri indirilmiştir.⁶³ Böylece Hz. Peygamber (s.a.v)'e hakarete bulunarak, kinlerini kusmuşlardır.

İnsan onurunu çiğneyip, ayaklar altına almakta sınır tanımayan Mekke müşrikleri Hz. Peygamber (s.a.v)'in erkek çocukları vefat ettiği zamanı bile kendilerine bir fırsat bilmişler; hemen bundan faydalanarak Hz. Peygamber'e sözlü saldırılarla, onu yıldırma istemişlerdir. Böylece Allah'ın elçisini zayıf düşürmeyi hedeflemişlerdir. Soyu kesik anlamına gelen "Ebter" ifadesini Rasûlüllah'a yakıştırmışlardır. Bunun üzerine Ukbe b. Ebû Muayt başta olmak üzere bu sıfatı Hz. Peygambere veren müşrikler hakkında Kevser sûresi nazil olmuştur.⁶⁴ O yalnızca Mekke müşrikleri ile değil Yahudilerle de işbirliği içinde olmuştur. Hz. Peygamber'i küçük düşürme adına Nadr b. Hâris ile birlikte Yahudi bilginlerinden fikir alarak bazı soruları Rasûlüllah'a yöneltmişlerdir. Yukarıda yer verdiğimiz Nadr b. Hâris'in öldürülmesinde de izah ettiğimiz üzerine Ashâb-ı kehf, Zülkarneyn ve ruh hakkında bir takım sorular sormuşlardır. Böylece hedef kitlenin zihinlerini bulandırmak, Hz. Peygamber'i zor duruma sokmak gibi düşünceler amaçlamışlardır.⁶⁵

Düşmanlıkta sınır tanımayan Ukbe, sözlü tacizlerin yanında fiilen de Hz. Peygamber'e saldırılarda bulunmuştur. Harem-i şerifte namaz kılan Rasûlüllah (s.a.v)'a secde esnasında sırtına deve işkembesi koyarak elem vermiştir. Öyle ki Hz. Peygamber başını doğrultamamış, kızı Fatıma (r.a)'nın yardımı üzerine bu menfur saldırıdan kurtulabilmiştir.⁶⁶İslâm'a düşmanca tavırlarını sürdüren Ukbe b. Ebû Muayt farklı bir zamanda Rasûlüllah'ın canına yine kast etmiştir. Yine Hz. Peygamber namaz kılarken onu, üzerindeki atkısıyla boğmak istemiştir. Bu durum Hz. Ebû Bekir (r.a)'in gelip duruma müdahale etmesiyle son bulmuştur.⁶⁷Bu saldırılardan sonra Hz. Peygamber Ukbe b. Ebû Muayt ve onun gibi İslâm'a, Müslümanlara zarar veren kimseleri Allah'a havale etmiştir.⁶⁸

⁶² Furkân, 25/27-28.

⁶³ İbn Kesîr, *Tefsîr*, XI, 6004.

⁶⁴ İbn Kesîr, *Tefsîr*, XV, 8700.

⁶⁵ Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, 221.

⁶⁶ Buhârî, "*Kitâbü's-salât*", 109 (155).

⁶⁷ Taberî, *Târih*, II, 333; Hamidullah, *İslâm Peygamberi*, 93.

⁶⁸ Buhârî, "*Kitâbü's-salât*", 109 (155); Vâkıdî, *el-Meğâzî*, I, 88.

Tüm bu teşebbüslerinde başarısız olan Ukbe, Bedir savaşında, gerçekleştiremediklerini yapabilmek adına diğer müşriklerle birlikte hazır bulunmuştur. İnsanların duygularını tahrik ederek savaşa ordu toplamak adına çaba göstermiş bunda da başarı sağlamıştır.⁶⁹ Savaş, aleyhlerine sonuçlanmış, pek çok kişi esir edilmiştir. Sonunun geldiğini anlayan Ukbe b. Ebû Muayt kaçarken Abdullah b. Seleme tarafından esir edilmiştir.⁷⁰ Hz. Peygamber (s.a.v)'in emri ile de Âsım b. Sâbit tarafından boynu vurulmuştur.⁷¹ Ayrıca Hz. Ali (r.a) tarafından da öldürüldüğüne dair rivayetler mevcuttur.⁷² İslâm beldesinde bozgunculuk çıkaran, İslâm'a zarar veren bu azılı müşrik Bedir esirlerinden öldürülmesi Rasûlullah tarafından emredilen iki kişiden birisi olmuştur. Böylece o, yaptığı suçların karşılığını Nadr b. Hâris gibi canı ile ödemiştir.

4.3. Ebû Azze'nin Öldürülmesi

Câhiliye Arapları arasında son derece önem arz eden şiir, pek çok hususta bize bu dönem insanları ve toplumu hakkında ışık tutmuştur. Şiir bu denli önemli iken elbette bu şiirlerin sahibi şairlerde toplum nazarında önemli bir yer edinmişlerdir. Öyle ki şair, mensubu bulunduğu kabilenin kâhini, rehberi, hatibi, sözcüsü ve bilgini olmuşlardır. Şiirleriyle bir şahsın veya bir kabilenin itibarını artırabildikleri gibi, istedikleri kişileri hicv ederek topluma karşı küçük düşürebilmekteydiler. Böylece şairler, kabilesini şiirleriyle bir süvarinin kılıçla savunmasından daha iyi savunabilirdi.⁷³ Ebû Azze decâhiliye dönemi müşrik şairlerinden birisi idi. Kendisinin ekonomik durumunun kötü olması, fakir ve kalabalık bir ailenin babası olması sebebiyle olsa gerek müşriklere güçlü bir silahı olan şiirleriyle yardım etmiştir. Ebû Azze, bu yeteneğini özellikle Uhud savaşı öncesi Kureyş'e asker toplamak üzere değerlendirmiştir.⁷⁴ Bedir savaşında müşrikler safından esir düşen kişilerden birisi olmuştur. Maddi durumunun yetersizliği sebebiyle fidye ödemedi Hz. Peygamber tarafından salıverilmiştir. Ancak sahip olduğu şairlik yeteneğini İslâm ve Müslümanlar aleyhine kullanmayacağına ve Müslümanlarla bir daha savaşmayacağına dair Allah rasûlü Ebû Azze'den söz almıştır.⁷⁵ Bedir savaşının üzerinden bir yıl geçmeden Bedir'in intikamını almak isteyen Kureyşliler yeniden saldırmak için hazırlıklara başlamıştı. Bunlar arasında Rasûlullah'a verdiği sözde durmayıp, şiirleri ile kabileleri

⁶⁹ Vâkîdî, *el-Meğâzi*, I, 50.

⁷⁰ İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 223.

⁷¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, III, 305.

⁷² İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 223.

⁷³ Sarıçam, "Hz. Muhammed ve Eyvensel Mesajı", 43.

⁷⁴ Aktürk, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmeleri Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, 46.

⁷⁵ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 58.

galeyana getiren Ebû Azze de yerini almıştır. İnsanları Müslümanlar aleyhine tahrik edip, onları Mekkeli müşriklere yardım etmeye çağırmıştır. Böylece hiçbir karşılık ödemedi Hz. Peygamber tarafından özgür bırakılan Ebû Azze, verdiği sözü de çiğneyerek, ihanet etmiştir. Kureyş'in sağlayacağı maddî karşılıklara hayır diyemeyen bu müşrik, içinde bulunduğu maddî durumun kötülüğünü bahane ederek İslâm aleyhine dilini kullanmıştır. Uhud savaşı sonrasında müşriklerin Medine'ye saldırmaları endişesiyle Hz. Peygamber'in takip amaçlı çıktığı Hamrâu'l-Esed mevkiinde tekrar Müslümanların eline geçmiştir. Rasûlüllah'tan af dileyen Ebû Azze, bu isteğine olumlu cevap alamamıştır. Bunun üzerine Hz. Peygamber, onu ihaneti sebebiyle bir rivayete göre Zübeyr b. Avvam, başka bir rivayete göre de Asım b. Sâbit'e emir buyurarak Ebû Azze'nin boynunun vurulmasını emretmiştir.⁷⁶

4.4. Muâviye b. Mugîre'nin Öldürülmesi

Ümeyye oğullarına mensup olan Muâviye b. Mugîre Emevî halifelerinden Abdülmelik b. Mervân'ın dedesidir. Müslümanlarla mücadele edip, katıldığı savaşlarda Müslüman askerlere müslu yapan Muâviye b. Mugîre,⁷⁷ aynı zamanda müşrikler adına Müslümanlardan haber taşıyan bir casustu.⁷⁸

Uhud Savaşı'nda büyük kahramanlık örneği gösteren, İslâm uğruna canını feda eden şehitlerin pîri (seyyidüşşüheda) Hz. Hamza'nın⁷⁹ şehit olması üzerine müslu yapan müşriklerden biri de Muâviye b. Mugîre olmuştur.⁸⁰ Tüm bu olumsuz faaliyetlerde parmağı olan İbn Mugîre, Hz. Peygamber (s.av)'in kendisini öldürteceği endişesiyle Hz. Osman'a sığınmıştır. Yumuşak huylu, hilm sahibi ve akrabalarını koruyup gözetten bir sahâbî olan Hz. Osman, Muâviye b. Mugîre'nin bu isteği üzerine onun adına Rasûlüllah'tan bağışlanma istemiştir. Gerek malı gerek canı ile İslâm'a pek çok hizmetleri olan Hz. Osman'ın bu talebi üzerine âlemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamber bütün bu kabahatlerine rağmen affetme yolunu tutmuştur. Ancak üç gün içerisinde Medine'yi terk etmesini aksi durumda öldürüleceğini kendisine bildirdi. Muâviye b. Mugîre tüm bu uyarıları dikkate almayarak Müslümanların faaliyetlerini gözlemlemek adına Medine'de kalmaya devam etti. Yaptığı onca olumsuz işlere rağmen affedilip, kendisine fırsat verilen İbn Mugîre, bu tutumu üzerine Hz. Peygamber (s.a.v)'in emri ile Zeyd b. Hârise ve Ammâr

⁷⁶ Aktürk, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmeleri Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, s. 49-50.

⁷⁷ Aktürk, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmesi Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, s. 51.

⁷⁸ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 58.

⁷⁹ Algül, Hüseyin, "Hamza", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1997, XV, 500.

⁸⁰ İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, VI, 295.

b. Yâsir tarafından yakalanıp Hamrâu'l-Esed dönüşü öldürülmüştür.⁸¹Pek çok vukuatı olan bu müşrik, olumsuz faaliyetlerinde ısrar etmiş, affedilmesine rağmen hatalarında ısrarcı olmuştur. Bu sebeple İslâm topraklarında Müslümanlara zarar veren, bozgunculuk yapan bu müşriğin cezası da ölüm olmuştur.

4.5. Hâlid b. Süfyân el-Hüzelî'nin Öldürülmesi

Hz. Peygamber (s.a.v) Kureyş dışında bazı kabilelerden, Yahûdilerden veya münafıklardan bazı kimseleri de ölüm cezasına çarptırmıştır. Bunlardan birisi de Hüzeyl kabilesine mensup olan Hâlid b. Süfyân'dır. Hâlid b. Süfyân'ın kabilesi olan Benî Hüzeyl, Kureyşliler'le Rasûlüllah arasında yaşanan mücadelelerde daima müşrik olan akrabalarının yanında yer almıştır.⁸²

Hz. Peygamber (s.a.v)hicretin dördüncü yılında Uhud Savaşı'ndan sonra müşriklerle ilişkilerin en şiddetli olduğu bu zamanlarda Hâlid b. Süfyân'ın savaşmak için asker topladığı haberini almıştır.Başarılı bir komutan ve devlet yöneticisi olan Allah rasûlü, Müslümanlara yapılacak olan saldırıyı henüz hazırlık aşamasında iken önlemiştir. Medine üzerine yürümek için adam toplamakla meşgul olan Hâlid b. Süfyân el-Hüzelî'nin faaliyetlerine dur demek için Abdullah b. Üneys isimli sahâbîyi tek başına görevlendirmiştir. Hazırlıkları tamamlayan Abdullah b. Üneys, Hâlid b. Süfyân'a kendisini Hz. Muhammed (s.a.v)'e karşı savaşmak isteyen Huzâalı bir Arap olarak tanıtmıştır. Hâlid'in güvenini kazanan Abdullah b. Üneys, Hz. Peygamber'in emrettiği üzere gece vakti Hâlid b. Süfyân'ı öldürmüştür.⁸³Hz. Peygamber'in talimatı ile vuku bulan bu olay, olası bir saldırıya engel olduğu gibi bundan sonra bu tür olaylara teşebbüs etmek isteyecek şahıs ya da gruplara bir ders niteliği taşımıştır. Böylece şehrin ve Müslümanların huzur ve güvenliği korunmaya devam edilmiştir.

4.6. Ebû Afek'in Öldürülmesi

Amr b. Avf oğulları Yahudilerinden olan Ebû Afek, Hz. Peygamber (s.a.v) Medine'ye hicret ettiğinde yaşı oldukça ilerlemiş 120 yaşına girmişti.⁸⁴İlerleyen yaşına rağmen şairliğini konuşturup, insanları Hz. Peygamber'e karşı kışkırtan, ayıplayan bir kimseydi. Onun bu tür faaliyetleri Rasûlüllah'ı ve Müslümanları üzmüştür.⁸⁵ Ebû Afek'in

⁸¹ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 58.

⁸²Karaarslan, Nasuhi Ünal, "Hüzeyl", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1999,XIX, 71.

⁸³ Sarıçam, *Hz. Muhammed ve Eyvensel Mesajı*, 366; Karaarslan, "Hüzeyl", *DİA*, XIX, 71.

⁸⁴ Zehabî, *Târîhu'l-İslâm*, II, 138.

⁸⁵ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 28.

şiiirleri ile olan bu düşmanca saldırıları Bedir gazvesinden sonra Müslümanların zafer elde etmesiyle daha da şiddetlenmiştir. Böylesi bir kimsenin varlığı Müslümanları da üzmüştür. Ebû Afek'in katli ile ilgili kaynaklarda iki görüş mevcuttur. Bunlardan birincisi sahabeden Neccaroğullarına mensup olan Sâlim b. Umeyr, Ebû Afek'in şiiirlerinden duyduğu elem ile onu öldüreceğine yemin etmesidir. Bu yemininin bir neticesi olarak da fırsatını bulup uyku esnasında onu öldürüp, oradan ayrılmıştır.⁸⁶

Ebû Afek'in öldürülmesi ile ilgili ikinci rivayet ise Hz. Peygamber (s.a.v)'in bu Yahudi şairinin söylediği şiiirini iştmesi üzerine "Bu habisi benim için kim öldürecektir?" sorusu üzerine bu işi Sâlim b. Umeyr üstlenmiştir.⁸⁷ Neticede Rasûlullah'ın emri ile bu İslâm düşmanı Yahudi şairi öldürülmüştür. İslâm devletine, devlet başkanına ve toplumuna karşı hakaret, tahkir, tahrik ve suç kabul edilen fiilleri işlemek, düşmanla işbirliği yapmak, insan onurunu şiiirleriyle ayaklar altına almak, toplumda fitne ve fesat çıkarmak gibi suçlar işleyen Ebû Afek'in cezası ölüm olmuştur.⁸⁸Bu olay Bedir gazvesi dönüşünde hicretin yirminci ayı olan Şevval ayında meydana gelmiştir. (h. 2/623)⁸⁹

Bu iki rivayet hususunda ikinci rivayet daha tutarlı gibi görünmektedir. Zira canlarını din uğrunda feda etmekten çekinmeyen, Rasûlullah'ın emrinden dışarı çıkmayan ashabın, İslâm uğruna da olsa başına buyruk hareket etmesi düşünülemez. Dolayısıyla Sâlim b. Umeyr'in bu isteği şahsi değil Hz. Peygamber (s.a.v)'in emri olmalıdır. Böylesi önemli bir hususun Rasûlullah'ın bilgisi dâhilinde olmaması söz konusu değildir.⁹⁰

4.7. Asmâ bnt. Mervân'ın Öldürülmesi

Asmâ bnt. Mervân, Benî Ümeyye b. Zeyd Yahudilerinden şair bir kadındır. Hatme oğullarından da Yezîd b. Zeyd'in karısıdır. Söylemiş olduğu şiiirleri ile İslâm'a, Müslümanlara zarar veren, Ebû Afek'in işlediği hataların aynısını yapıp, onun yolundan gitmiş azılı bir İslâm düşmanıdır.⁹¹ Söylediği şiiirlere İslâm şairi Hassân b. Sâbit, defalarca reddiye yazarak Müslümanları onurlandırmıştır.⁹²Bu kadının yaptığı faaliyetlere kızan Benî Hatme'den Umeyr b. Adiy, bu kadına öldüreceğine dair ant içmiştir.⁹³Başka bir rivayette ise tıpkı Ebû Afek örneğinde olduğu gibi Hz. Peygamber'in "Benim için Asmâ bnt.

⁸⁶ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 28; Zehebî, *Târîhü 'l-İslâm*, II, 138.

⁸⁷ Vâkıdî, *el-Meğâzi*, I, 163.

⁸⁸ Şimşir, *H. Peygamber Döneminde Suikastler*, 145.

⁸⁹ Atçeken, İsmâil Hakkı, *H. Peygamber'in Yahudilerle Münasebetleri*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1992, s. 98.

⁹⁰ Aktürk, *H. Peygamber Döneminde Öldürülmesi Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, s. 109.

⁹¹ Vâkıdî, *el-Meğâzi*, I, 161.

⁹² Şimşir, *H. Peygamber Döneminde Suikastler*, 146.

⁹³ Vâkıdî, *el-Meğâzi*, I, 161.

Mervân'ın canını kim alacak?" sorusu üzerine Umeyr b. Adiyy bunu işitmiş ve bu görevi üstlenmiştir.⁹⁴ Bedir harbi dönüşü 5 Ramazan 623'te bu kadını öldürmüştür.⁹⁵ Umeyr'in yaptığı bu işe "Ey Umeyr! Sen Allah'a ve Rasûlüne yardım ettin." demek suretiyle Hz. Peygamber sevincini ifade etmiştir. Umeyr'in kadın ile ilgili herhangi bir bedel gerektiğini merak etmesi üzerine Hz. Peygamber: "Onun hakkında iki dişi deve bile lazım gelmez." buyurduğu rivayet olunur.⁹⁶ Rahmet peygamberinin savaş adabından birisi olan *kadın ve çocuklara dokunmayın* emri gereği savunmasızlara zarar verilmemesini isterken bu kadının öldürülme emrinin olması Asmâ bnt. Mervân'ın ne derece tehlikeli olduğunun bir göstergesi olsa gerektir. Ebû Afek örneğinde olduğu gibi İslâm devletine, devlet başkanına hakaret eden, kişi hak ve hürriyetlerine dil uzatan, fitne fesat kaynağı bu kadın, işlediği bu suçların cezasını canı ile ödemiştir.

Hatme oğullarından İslâm'ı ilk kabul eden Umeyr b. Adiyy'in yaptığı bu hayırlı iş neticesinde özellikle Hatme oğulları arasında İslâmiyet, kalkan bu engel karşısında hızla yayılma göstermiştir.⁹⁷

4.8. Ka'b b. Eşref'in Öldürülmesi

Baba tarafından Tay kabilesine mensup bir Arap, anne tarafından ise Benî Nadîr'e mensup olan bir Yahudi şairdir.⁹⁸ Arap ve Yahudiler tarafından akrabalığı olsa gerek hem Yahudi hem de Araplar tarafından sevilir ve saygı gösterilirdi.⁹⁹ Suç dosyası son derece kabarık olan Kâ'b, azılı bir İslâm düşmanıdır. Hz. Peygamber ve diğer Müslümanların Medine'ye hicretinden itibaren bir an olsun rahat durmamış, şiirleri ile Rasûlullah'ı ve ashabını incitmiştir.¹⁰⁰ Bu eziyetlerine yalnızca Medine'de devam etmemiş, Mekke müşrikleri ile işbirliği yaparak Müslümanların kuyusunu kazmak istemiştir. Maddî yönden iyi bir konumda olan Kâ'b, İslâm'a düşman olan Yahudi bilginlerini de desteklemiştir.¹⁰¹ Hz. Abbas'ın hanımı Ümmü Fadl başta olmak üzere¹⁰² iffetli Müslüman kadınların namuslarına dil uzatmıştır.¹⁰³ Medine'de ikamet eden ve Bedir Gazvesi sonrasında müşriklerin mağlûbiyetini öğrenen Kâ'b, bu haberin doğruluğuna inanmak

⁹⁴ İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 234.

⁹⁵ Vâkîdî, *el-Meğâzi*, I, 161; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 27.

⁹⁶ Vâkîdî, *el-Meğâzi*, I, 161.

⁹⁷ Atçeken, *Hiz. Peygamber'in Yahudilerle Münasebetleri*, 97.

⁹⁸ Kapar, Mehmet Ali, "Kâ'b b. Eşref", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2001, XXIV, 3; Şimsir, *Hiz. Peygamber Döneminde Suikastler*, 147.

⁹⁹ Kapar, "Kâ'b b. Eşref", *DİA*, XXIV, 3.

¹⁰⁰ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 32.

¹⁰¹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, II, 32; Taberî, *Tarih*, III, 3.

¹⁰² İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IV, 6; Atçeken, *Hiz. Peygamber'in Yahudilerle Münasebetleri*, 100.

¹⁰³ İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IV, 5.

istememiştir. Üzüntüsünü “Gerçekten Muhammed bu kadar kişiyi öldürmüştü yerin altı üstünden daha hayırlıdır.” sözleri ile ifade etmiştir. Müslümanların zaferinin doğruluğunu anlayınca Kureyş müşriklerini Müslümanlar üzerine kışkırtmak için kırk kişilik bir grupla Mekke’ye giderek müşriklerle ittifak etmiştir. Söylediği şiirleri ile Kureyş’i galeyana getirmiş, onların intikam duygularını kamçılamıştır.¹⁰⁴ Kâ’b b. Eşref’in bu ahlaksızlıkları Rasûlüllah’ı üzmüştür. Bunun üzerine “Allah’ım! Beni İbn Eşref’ten dilediğin şekilde kurtar. Çünkü o kötülüğü yayan şiirler söylemektedir.” niyazında bulunmuştur. Ardından da “Allah rasûlüne eziyet eden Kâ’b b. Eşref’i kim öldürecek?” çağrısı üzerine orada hazır bulunanlardan Evsli Muhammed b. Mesleme gönüllü olarak bu işi yapmaya talip olmuştur.¹⁰⁵ Ayrıca Sa’d b. Muaz, Silkân b. Sellâme b. Vekaş, Abbâd b. Bişr, Hâris b. Evs b. Muaz ve Ebû Abs b. Cebr’den oluşan bir müfrezeyi¹⁰⁶ hicrî 3. yılın başlarında Kâ’b b. Eşref üzerine göndermiş, Rebû’l-Evvel ayının 14. gecesinde bu azılı İslâm düşmanının katli gerçekleşmiştir.¹⁰⁷ Bu olay, Bedir Gazvesi’nden sonra, Benî Nadr Gazvesi’nden önce vuku bulmuştur.¹⁰⁸

Sonuç olarak Hz. Peygamber başta olmak üzere tüm Müslümanlara dili ile zarar veren, onların hak ve hürriyetlerini hiçe sayan, düşmanla işbirliği yaparak, fesat ve bozgunculuk çıkaran bu azılı düşmanda yaptıklarının bedelini canı ile ödemiştir. Kâ’b b. Eşref gibi önemli bir liderin öldürülmesi, diğer Yahudilerin itirazına sebep olmuştur. Ancak Hz. Peygamber, onun işlediği suçları tek tek dile getirmiş ve bu neviden suçlar kim tarafından işlenirse işlensin aynı şekilde cezalandırılacağını ifade etmiştir. Bunun üzerine diğer Yahudiler korkuya kapılarak geri dönmüşlerdir.¹⁰⁹

4.9. İbn Süneyne’nin Öldürülmesi

Benî Hârise Yahudilerinden biri olan İbn Süneyne¹¹⁰ hakkında kaynaklarda pek fazla bilgi mevcut değildir. Verilen bilgiler doğrultusunda İbn Süneyne’nin öldürülmesi de diğer öldürülen üç Yahudi’den farklı olmuştur. Kâ’b b. Eşref, Asmâ bnt. Mervan ve Ebû Afek gibi üç azılı Yahudi Hz. Peygamber ve Müslümanlara eziyette bulunmuş, onları zor duruma sokmuşlardı. Medine’de yaşayan diğer Yahudi kabilelerinin de yapılan Medine Sözleşmesine uymaması gibi olumsuz sebepler üzerine Hz. Peygamber genel bir emir ilan

¹⁰⁴ Kapar, “Kâ’b b. Eşref”, *DİA*, XXIV, 3.

¹⁰⁵ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, I, 175; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 38.

¹⁰⁶ Şimşir, *Hz. Peygamber Döneminde Suikastler*, 147.

¹⁰⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 31.

¹⁰⁸ Atçeken, *Hz. Peygamber’in Yahudilerle Münasebetleri*, 102.

¹⁰⁹ Şimşir, *Hz. Peygamber Döneminde Suikastler*, 148.

¹¹⁰ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, I, 178.

etmiştir: “Yahudilerden (İslâm’a zarar verenleri) öldürmeye fırsat bulduğumuzu öldürün” emri üzerinekatli gerçekleşmiş bir Yahudi’dir. Bu emir, oluşabilecek olası bir Yahudi gücünün bir araya gelip, yanlış bir hareket yapmalarına engel olmak amaçlıydı.¹¹¹

Yahudilerin ileri gelen tüccarlarından birisi olan İbn Süneyne, Evs ile ticarî faaliyetlerde bulunurdu. Bu Yahudi tüccar, İslâm’a girmiş Muhayyisa b. Mes’ud’un henüz Müslüman olmamış abisi Huveyyisa b. Mes’ud’un yakın dostu idi. Hz. Peygamber’in umumi emrine kulak veren Muhayyisa b. Mes’ud,aslında pek çok iyiliği dokunan İbn Süneyne’yi diğer Yahudilere mali destek sağlar düşüncesiyle öldürmüştür. Bu olayın haberini alan Huveyyisa bu duruma öfkelenmiş, bu derece iyiliği dokunan bir kimseyi kardeşinin öldürmesine sitem etmiştir. Ancak Muhayyisa, Rasûlüllah emretse abisinin dahi başını vurmaktan çekinmeyeceğini ifade ederek, kararlılığını göstermiştir. Bu düşünceden etkilenen Huveyyisa b. Mes’ud, İslâm’a girmiştir.¹¹²

İbn Süneyne’nin öldürülmesi diğer Yahudiler gibi sergilenen olumsuz tavırlar neticesinde gerçekleşmemiştir. Yahudilerin işlediği vukuatların bir sonucu olarak Hz. Peygamber tarafından emredilen umumi bir emir neticesinde olmuştur. Bu durum bakıldığında olumsuz gibi görünse de İbn Süneyne’nin öldürülmesi ile Medine’de yaşayan Yahudiler bu genel emrinciddiyetini anlamış, Müslümanlara saldırmaya cesaretleri kırılmıştır. Bu noktada Hz. Peygamber, olabilecek olumsuz saldırıları gerçekleşmeden tedbir alarak engellemiştir. Ayrıca Muhayyisa b. Mes’ud’un kararlı duruşu, Rasûlüllah’a bağlılığı abisi olan Huveyyisa b. Mes’ud’un da İslâm ile şereflenmesine zemin teşkil etmiştir.

4.10. Ebû Râfi’nin Öldürülmesi

Benî Nadîr Yahudilerinin ileri gelenlerinden olan Ebû Râfi, Hayber’de kendisine ait sağlam kalede ikamet ederdi. Tam ismi, Ebû Râfi Sellâm b. Ebî’l-Hukayk’tır.¹¹³Zengin bir kabile lideri olan Ebû Râfi, aynı zamanda o dönemin Yahudi bilginleri arasında yerini almıştır. İslâm’a, Müslümanlara beslediği düşmanlık hususunda adeta yarışmış,¹¹⁴ kendisi gibi düşünenlere her daim destekçi olmuştur. Kâ’b b. Eşref bunların başta gelenleridir. Hz. Peygamber’in Medine’den sürdürdüğü Benî Nadîr ile birlikte Hayber’e yerleşmiş, burada da lider konumuna gelmiştir. Sürgün cezasına çarptırılmalarına rağmen rahat durmayan Ebû Râfi, İslâm aleyhine gerçekleştirdiği faaliyetlerini Hayber’den sürdürmüştür.

¹¹¹ Aktürk, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmesi Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, 131.

¹¹² Aktürk, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmesi Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, 132.

¹¹³ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 91.

¹¹⁴ İbn Kes’ir, *el-Bidâye*, IV, 137.

Ulaşabildiği müşrik kabilelerine maddi destek vererek, taraftarlarını Medine'deki Müslümanlar üzerine kışkırtmıştır. Hendek harbi gibi önemli bir savaşa taraftar toplayarak organizatörlük etmiştir. Kendisi de bizzat bu gazveye katılmıştır.¹¹⁵

Hz. Peygamber (s.a.v), beş kişilik bir müfrezeyi İslâm'a ve Müslümanlara zarar veren Ebû Râfi üzerine göndererek, bu Yahudi'nin öldürülmesini emretmiştir. İslâm öncesinde birbirine adeta düşman olan Evs ve Hazreç kabileleri, İslâm ile müşerref olduktan sonra Hz. Peygamber (s.a.v)'in gözetiminde bu anlaşmazlıklarına son vermişlerdir. İslâm'ın ruhuna uygun şekilde yaşamlarını sürdüren, hayırda yarışan zümreler olmuşlardır. Bu sebeple Kâ'b b. Eşref gibi bir İslâm düşmanının Evsliler tarafından öldürülmesi üzerine Hazreclilerhayır yolunda yarışarak İslâm'a zarar veren Ebû Râfi'yi de öldürerek bu dine yardım etmişlerdir.¹¹⁶

4.11. Kinâne b. Rebî' b. Ebî'l-Hukayk'ın Öldürülmesi

Benî Nadîr Yahudilerinin ileri gelenlerinden olup, Hz. Peygamber tarafından Hayber'e sürgün edilmeden önce Medine'de yaşamış Yahudi liderlerden biridir. Hayber'e yerleşmesinin ardından burayı İslâm ve Müslümanlar aleyhine bir merkez olarak kullanmaya başlamış, neticede Hayber şehri fitne ve fesadın kaynağı bir şehir olmuştu. Burada biriken Yahudiler de İslâmiyet'in ilerlemesini durdurmak için var güçleri ile çalışmışlardı.¹¹⁷Hiz. Peygamber (s.a.v)'in Ebû Rafî'nin öldürülme emrinin verilmesi de köklü bir çözüm olmamıştı. Bu sebeple Hz. Peygamber tarafından kalıcı ve köklü bir çözüm aranmaya başlanmış, Hayber şehri kuşatılmıştır. Fethedildiğinde en son direnen kalelerin başında yer almışlar, Hz. Peygamber ile antlaşma yapmak durumunda kalmışlardır. Bu antlaşmaya göre Müslümanlarla savaşımlar affedilecek, Yahudilerden Hayber'den gitmek isteyenlere izin verilecek, Hayber'i terk eden Yahudiler yanlarına sadece bir deve yükü mal ile şehri terk edebilecekler, geriye kalan mallar saklanmadan Müslümanlara teslim edilecektir. Bu maddeler çerçevesi içerisinde yapılan antlaşmada¹¹⁸Kinâne, antlaşmaya uyacağına dair yemin etmiştir. Ancak şehri terk ederken yanlarında belirtilen madde doğrultusunda bir deve yükü mal ile yetinmemişler, güçleri nispetinde götürmüşlerdir. Geri kalan malları da Müslümanların eline geçmemesi için saklamışlardır.¹¹⁹ Bu kadar kısa bir zamanda kalan malların tükenmesine inanmayan Hz.

¹¹⁵ Şimşir, *Hiz. Peygamber Döneminde Suikastler*, 150.

¹¹⁶ Aktürk, *Hiz. Peygamber Döneminde Öldürülmeleri Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, 139.

¹¹⁷ İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 125.

¹¹⁸ Vâkıdî, *el-Meğâzi*, II, 139.

¹¹⁹ Şimşir, *Hiz. Peygamber Döneminde Suikastler*, 151.

Peygamber “Şayet sizden mal çıkarsa verilen himaye geri alınsın mı? Kanlarımız dökülsün mü?” buyurmuş; Yahudiler ise kendinden emin bir şekilde “evet,” cevabını vermişlerdir.¹²⁰Müslümanlardan ve Yahudilerden bazı kimseleri şahit tutan Hz. Peygamber gizlenen malları açığa çıkarmış bu durumda antlaşmaya sadık olmayan Kinâne b. Rebî’ b. Ebu’l-Hukayk’ı daha önce öldürdüğü Mahmûd b. Mesleme’nin kardeşi Muhammed b. Mesleme’ye teslim ederek boynunu vurdurmuştur. Böylece Kinâne b. Rebî İslâm aleyhine yaptığı olumsuz fiiller, devlet başkanına itaatsizlik, yapılan antlaşmalara sadakatsizlik ve Mahmûd b. Mesleme’nin katili olması gibi suçlardan ötürü boynu vurulmuştur.¹²¹

4.12. Abdullah b. Hatal’ın Öldürülmesi

Benî Teym b. Gâlip oğullarına mensup olan Abdullah b. Hatal¹²², Müslüman olduktan sonra Medine’ye hicret etmiştir.¹²³İslâm’a girdikten sonra Hz. Peygamber tarafından zekât toplamakla görevlendirilmiştir. Öldürülmesine sebep teşkil eden olay da zekât toplama görevini yerine getirme esnasında, nefsani arzularına uyması ile gerçekleşmiştir. Zekât toplamak için birlikte yola çıktığı kişi, İslâm’a girmiş Rum asıllı bir köle idi.¹²⁴ Zekâtları toplayıp Medine’ye dönüş yolunda bu kölenin uykuya dalarak hizmetini geciktirmesi üzerine Abdullah b. Hatal, öfkeye kapılmış ve köleyi öldürmüştür. Haksız yere işlediği bu cinayet neticesinde Hz. Peygamber’in kendisini cezalandırır korkusu ile Medine’ye gitmekten vazgeçerek, irtidat etmiştir.¹²⁵ Suç dosyası kabaran Abdullah b. Hatal, topladığı zekât mallarını da alarak Mekke müşriklerine sığınmış, İslâm’ı kötüleyerek, putperestlikten övgüyle söz etmiştir.¹²⁶ Mekke Fethinde öldürülenler arasında yer alan İbn Hatal, öldürülünceye kadar Mekke’de kalmıştır. Mekke’de de rahat durmamış, Hz. Peygamber ve Müslümanları hicveden şiirler söylemeye başlamıştır. Şarap içerek, çağırdığı cariyelere yazdığı şiirleri şarkı olarak okuturmuştur. Pek çok cürme karışarak haddi aşan Abdullah b. Hatal, Hz. Peygamber tarafından “Nerede bulursanız öldürün!” emrini verdiği bir kimsedir. Mekke fethi günü kanı heder edilen kişi olduğuna bütün kaynaklar ittifak etmiştir.¹²⁷

Mekke fethi günü kendisine dokunulmaz umudu ile Kâbe’nin örtüsü altına

¹²⁰ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, II, 112.

¹²¹ Aktürk, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmeleri Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, 149.

¹²² Zehebî, *Târihu’l-İslâm*, II, 552.

¹²³ Belâzürî, *Ensâb*, I, 456.

¹²⁴ İbnü’l-Esir, *el-Kâmil*, II, 124.

¹²⁵ Aktürk, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmeleri Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, 180.

¹²⁶ Vâkıdî, *el-Meğâzî*, II, 282.

¹²⁷ Geniş bilgi için bkz. Veysel Aktürk’ün *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmeleri Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*.

gizlenmiş, ancak bu kendisine bir fayda sağlamamıştır. Hz. Peygamber (s.a.v)'in kesin emri ile Mahzum kabilesinden Saîd b. Hureys ve Eslem kabilesinden Ebû Berze tarafından öldürülmüştür.¹²⁸

Öldürülen Abdullah b. Hatal, öncelikle suçsuz bir kimseyi haksız yere, nefsi için öldürmüştür. Bu sebeple zaten kisası hak eden İbn Hatal bu suçlarla da yetinmemiş, irtidâd ederek mürted olmuş, devlete ait olan zekât mallarını gasb ederek hırsızlık suçuna karışmıştır. Bedeni ile verdiği bu suçların yanı sıra şiirleri ile de Hz. Peygamber ve Müslümanları incitmiştir. Dolayısıyla muhtelif suçlara karışmış Abdullah b. Hatal, Mekke fethi günü Hz. Peygamber'in emri ile kanı dökülmüştür.

4.13. Huveyris b. Nukayz'ın Öldürülmesi

Mekke'nin ileri gelen müşriklerinden biri olan Huveyris, daha öne bahsini ettiğimiz diğer müşrik veya Yahudi şairlerin yaptığı gibi Hz. Peygamber ve Müslümanlar adına olumsuz şiirler söyleyerek onlara ezâ vermiştir.¹²⁹Haddi aşan Huveyris, Rasûlüllah(s.a.v)'in kızları Fatıma ve Ümmü Gülsüm hicret ederken onlara fiili bir saldırıda bulunmuş, bu saldırı neticesinde de Hz. Peygamber'in kızlarını yere düşerek yaralanmışlardır.¹³⁰Bu durum Hz. Peygamber başta olmak üzere tüm Müslümanları üzmüştür. Öncesinde dili ile Müslümanlara eziyet veren bu müşrik, Hz. Peygamber (s.a.v)'in kızlarına yaptığı saldırı üzerine Rasûlüllah tarafından öldürülmesi emredilmiştir. Neticede Mekke fethinde kaçmak üzere iken yakalanıp Hz. Ali tarafından öldürülmüştür.¹³¹

4.14. Hâris b. Tulâtıla'nın Öldürülmesi

Hz. Peygamber ve İslâm ile alay eden Mekkelilerden bir diğeri de Benî Huzâa kabilesinden olan Hâris b. Tulâtıla'dır.¹³² Tam ismi Hâris b. Tulâtıla b. Amr b. Hâris b. Abd Amr b. Milkân'dır.¹³³

Hz. Peygamber (s.a.v)'i en çok yalanlayanlardan ve alay edenlerden biri olan Hâris b. Tulâtıla ve diğer azılı müşrikler hakkında “*Sen sana buyrulmuş açıkça duyur, müşriklere aldırış etme! Allah'ın yanında başka bir ilah daha edinen o alaycılara karşı biz senin yanındayız. Onlar ileride anlayacaklardır!*”¹³⁴âyetleri nâzil olmuştur.¹³⁵ Hâris b.

¹²⁸ Şimşir, *Hz. Peygamber Döneminde Suikastler*, 135.

¹²⁹ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 125.

¹³⁰ İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 52.

¹³¹ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 125.

¹³² İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 44.

¹³³ İbn Kesîr, *Tefsîr*, 9, 4415-4418.

¹³⁴ Hicr, 15/94-96.

Tulâtıla'nın katli şu şekilde gerçekleşmiştir: Allah rasûlü (s.a.v)'in Kâbe'yi tavaf ederken aralarında Hâris b. Tulâtıla'nın da bulunduğu beş kişi aralarında kaş göz işareti yaparak Hz. Peygamber (s.a.v)'le alay etmişlerdir. Hz. Peygamber (s.a.v), bu kişiler hakkında bedduada bulunmuştur. Böylece Cebrail (a.s) aldığı ilâhî emirle içlerinde Hâris b. Tulâtıla'nın da bulunduğu bu beş kişiyi cezalandırmıştır.¹³⁶

Kaynaklarda genel olarak Hâris b. Tulâtıla'nın Mekke döneminde öldürüldüğü yer alırken İbn Hacer, Mekke fethi günü kanı heder edilenler arasında saymıştır. İbn Hacer, bu rivayette tek kalmıştır.¹³⁷Hâris b. Tulâtıla'nın katli hususunda genel itibari ile iki grup rivayet mevcut olsa da her halükarda Hz. Peygamber ve Müslümanlarla alay eden bir İslâm düşmanıdır. Netice itibari ile kişi hak ve hürriyetlerini ihlal eden, küçük düşüren bu İslâm düşmanına bu ceza uygun görülmüştür.

4.15. Kuraybe / Ernebe'nin Öldürülmesi

Tüm kaynakların ittifak ettiği üzere Mekke fethi günü kanı heder edilen Abdullah b. Hatal, yukarıda incelendiği üzere suç dosyası kabarık bir müşrikti. O kölesinin haksız yere, nefsi için canına kıymış, İslâm'dan rucü' etmiş, devlet mallarını gasb ederek Mekke'ye sığınmıştır. Bu baş kaldırırlarının yanı sıra söylediği şiirleri ile Hz. Peygamber ve Müslümanları alaya almış, tuttuğu iki cariyesi ile birlikte de bu hiciv ve alaylarını pekiştirmiştir. İşte böylesi faaliyetlerde bulunan bu müşriğin iki cariyesinden biri Kuraybe'dir.¹³⁸ Abdullah b. Hatal'ın cariyesi olan ve onun Hz. Peygamber hakkında söylediği şiirlere beste yaparak İslâm düşmanlarını eğlendiren bu kadın hakkında Mekke fethi günü öldürülme emri verilmiştir.¹³⁹Kim tarafından öldürüldüğü hususunda bir bilgi mevcut değildir.¹⁴⁰

4.16. Ümmü Sâre'nin Öldürülmesi

Benî Abdülmuttalib'in azatlılarından olan şarkıcılık ve ağıtcılık ile geçimini sağlayan bir kadındır.¹⁴¹ İslâm davetinin ilk günlerinden itibaren İslâm'ı, Hz. Peygamber (s.a.v)'i ve diğer Müslümanları hicveden şarkılar söylemiş, adeta geçimini bu iş üzere

¹³⁵ İbn Kesir, *Tefsir*, 9, 4415-4418.

¹³⁶ İbn Kesir, *Tefsir*, 9, 4418.

¹³⁷Geniş bilgi için bkz. Veysel Aktürk'ün *Hz. PeygamberDöneminde Öldürülmeleri Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*.

¹³⁸ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, 136.

¹³⁹ Taberî, *Târih*, III, 60.

¹⁴⁰ Aktürk, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmeleri Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, 247.

¹⁴¹Vâkıdî, *el-Meğâzi*, II, 283; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, II, 126.

oturtmuştur.¹⁴² Bir süre sonra bu işi yapmak üzere Mekke'den ayrılıp, Medine'ye gitmiş; burada Hz. Peygamber (s.a.v)'den yardım talebinde bulunmuştur. Hz. Peygamber ise kendisi hakkında olumsuz ifadeler söyleyen bu kadının yardım talebini geri çevirmemiştir. Tüm bu iyiliklere kayıtsız kalan Ümmü Sâre, yardımları aldıktan sonra Mekke'ye dönerken irtidâd etmiş, Hâtıb b. Ebû Belta'nın verdiği mektubu gizlice Mekke müşriklerine ulaştırmayı kabul etmiştir.¹⁴³Kısacası o, kendisine verilen casusluk görevini Müslümanlar aleyhine uygulamıştır. Hz. Peygamber bu durumdan haberdar olmuş ve kadının gizlediği mektup saç örgüsü arasında çıkmıştır. Serbest bırakılan Ümmü Sâre, Mekke'ye dönmüştür. O an serbest bırakılan Ümmü Sâre'nin akıbeti hakkında iki görüş mevcuttur.¹⁴⁴Birincisi yaptıklarından ötürü Mekke fethi günü öldürülmesi emredilmiş ve Hz. Ali tarafından öldürülmüştür.¹⁴⁵ Diğer rivayet ise öldürülmeyip, affedildiği, uzun yıllar yaşadığı hatta Hz. Ömer'in hilafeti döneminde öldüğü görüşüdür. Bu dönemde ismi belli olmayan bir atlı tarafından ezilerek kaza sonucu ölmüştür.¹⁴⁶

5. HZ. PEYGAMBER (SAV.)'İN OLMASI MUHTEMEL SUÇLARA KARŞI EMRETTİĞİ CEZALAR

Hz. Peygamber (s.a.v), Kur'ân-ı Kerîm'de emredilen cezaları yerinde ve hak edenlere tatbik etmiş; bazı meselelerde Kur'ân'da belirtilmemiş cezalarda kendi sünneti ile hüküm vererek toplumdaki huzur ve güvenliği sağlamıştır. Belirtilen hadler ve sünnette yer alan hususlar dışında Hz. Peygamber, gerek geçmiş milletlerin yaptıkları hatalar gerekte kendisine yöneltilen mevzular hakkında kendisi uygulamadığı halde bazı cürümleri işleyen kimselere uygulanacak cezalardan da haber vermiştir:

5.1. Zinâda Israr Eden Cariyenin Cezası

İslâm hukuku kölelerin şartlarını göz önünde bulundurarak, onlar için daha hafif cezalar ortaya koymuştur. Özgürlüğünü yitirmiş bu kimseler hür insanlarla aynı haklara sahip değildir. Dolayısıyla hürlere uygulanan cezalar da hafifletilmiş olarak kölelere uygulanmıştır. Bir ayette “Evlendikten sonra zina ederlerse, o cariyelere, hür kadınlara verilen cezanın yarısı vardır.”¹⁴⁷ buyurulmuştur. Bu durumda İslâm hukukçularına göre kölelerin cezası evli olmayan hürlerin cezası olan yüz değneğin yarısıdır, yani elli

¹⁴² Belâzürî, *Ensâb*, I, 290.

¹⁴³ İbn Hişâm, *es-Sîre*, IV, 30.

¹⁴⁴ Şimşir, *Hz. Peygamber Döneminde Suikastler*, 138.

¹⁴⁵ İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, II, 126.

¹⁴⁶ Aktürk, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmeler Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, 247.

¹⁴⁷ Nisâ, 4/25.

değnektir. Dolayısıyla bu cezayı hafifleten sebep köleliktir. Ayette evli olan cariyelerden bahsedilse de cezanın hafifletilmesi için evlilik şart değildir; evli olmayan kölelere de aynı ceza verilir. Cariyenin evli veya bekâr olması bu durumu değiştirmez. Zira recm cezasının yarısı diye bir husus yoktur.¹⁴⁸ Zina eden cariyenin cezası bu şekilde belirlenmişken, zina da ısrarcı olan, bunu devamlı yapan cariye hususunda Hz. Peygamber (s.a.v): ‘Birinizin cariyesi zinâ eder de zinası sabit olursa ona layık olan haddi vursun. Ama suçunu başına kakmasın. Sonra yine zinâ ederse ona layık olan haddi vursun. Fakat suçunu başına kakmasın. Sonra üçüncü defa tekrar zinâ eder de zinâsı sabit olursa artık onu kıldan bir ip karşılığında olsun salıversin (satsın).’¹⁴⁹sözleriyle bunu izah etmiştir. Dolayısıyla zina eden cariyenin cezası hak ettiği haddi uygulamak; şayet bunu devamlı hale getirirse artık onun salıverilmesi gerektiğini belirtmiştir.

5.2. Şarap İçmekte İsrar Eden Kimsenin Cezası

Hz. Peygamber (s.a.v)’in karar verdiği şer’î cezalar başlığı altında ikinci bölümde incelediğimiz içki içmenin haddini Hz. Peygamber tarafından kırk değnek vurularak uygulandığını ifade etmiştik. Allah tarafından içkinin her türlüünün zararlı olduğu ifade edilmiş ve aşamalı olarak yasaklanmıştır. Ancak bu yasağa uymayanlara nasıl bir ceza uygulanacağı belirtilmemiş, bu husus dinin ikinci kaynağı Hz. Peygamber tarafından belirlendiğini ifade etmiştik. Buna göre Hz. Peygamber (s.a.v), devlet yöneticisi vasfı ile ve Kur’ân’ın açıklayıcısı olarak kırk değnek şeklinde şarabın haddini belirlemiştir. Daha sonra gelen halifeler de toplumun mevcut yapısına göre bazı değişikliklerle sopa sayısını arttırarak bu cezayı devam ettirmişlerdir.Hz. Peygamber (s.a.v)’in bu konu ile ilgili bir tavsiyesi daha olmuştur ki o da içki vb. içmekte ısrarcı olanları “öldürün” emridir. Muaviye b. Ebî Süfyan (r.a) kanalıyla gelen hadiste Rasûlüllah (s.a.v) ‘Sizden biri şarap içtiğinde onu dövün. Sonra tekrar içerse onu yine dövün. Sonra tekrar içerse onu yine dövün. Sonra dördüncü defa tekrar içerse onu öldürün!’ buyurmuştur.¹⁵⁰ Bu emir doğrultusunda Hz. Peygamber (s.a.v)’in bu yasağını sürdüren kişilere öldürme emri vermiştir. Yaşadığı dönemde böyle bir hususu gerçekleştirmeyen Hz. Peygamber, şarap içmeyi sürdürenleri öldürülmesini emretmiştir.

¹⁴⁸ Boynukalın, Mehmet, *İslâm Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, Yüksek Lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995, s. 130.

¹⁴⁹Müslim, “*Hudûd*”, 30 (1703); Dârimî, “*Hudûd*”, 18 (2331); İbn Mâce, “*Hudûd*”, 14 (2565, 2566); Tirmizî, “*Hudûd*”, 13 (1440).

¹⁵⁰ Ebû Dâvûd, “*Hudûd*”, 36 (4482, 4484); Dârimî, “*Hudûd*”, 10 (2318).

5.3. Hırsızlık Yapan Kölenin Cezası

Zinâda ısrar eden cariye'nin cezası hususunda ifade ettiğimiz gibi İslâm hukukunun kölelerin şartlarını göz önünde tutarak onların cezalarını hafiflettiğini ifade etmiştik. Hırsızlık suçunu işleyen köleler hususunda da Hz. Peygamber (s.a.v)'in emri 'bir neş (yirmi dirhem) karşılığında bile olsa satınız.'¹⁵¹ olmuştur. Dolayısıyla Hz. Peygamber hırsızlık eden köleye el kesme haddi uygulamak yerine böyle bir emir vermiştir.

5.4. Livâtanın (Lût Kavminin Ameli) Cezası

Lügatte havuzu çamur vb. ile sıvayarak onarmak, tamir etmek anlamına gelen livâta kelimesi erkekler arasındaki veya kadınlar arasındaki eşcinsel ilişkiyi ifade etmektedir. Livâta sözcüğü anlamını erkekler arasında veya kadınlar arasında eşcinsel ilişkinin yaygın olduğu Lût kavminden almaktadır.¹⁵²

Livâta, hemen her dönemde ve her toplumda cinsî bir sapkınlık olarak görülmüş ve kınanmış, dinlerin çirkin bir davranış olduğu hususunda ittifak ettiği bir konu olmuştur.¹⁵³ Yahudilikte çirkin bir iş kabul edilmiş, bu tür fiilleri işleyenlerin cezasının ölüm olduğu belirtilmiştir.¹⁵⁴

Kur'ân-ı Kerîm'de livâta kelimesi doğrudan geçmemekle birlikte açık hayâsızlık, sapkınlık, çirkin davranış anlamlarına gelen fâhişe ve fahşâ kelimeleri yer almaktadır. Fâhişe ve fahşâ kelimeleri livâta fiilini de içererek yirmi dört yerde geçer ve zina, livâta gibi iffetsiz davranışlar kınanarak yol açacağı sorumluluklara işaret edilir.¹⁵⁵ Ayrıca bu çirkin işi yaygınlaştıran Lût kavminin olduğundan bahsedilerek, peygamberleri Lût (a.s)'un öğütlerine kulak vermeyip helak oldukları anlatılır.¹⁵⁶

Hz. Peygamber (s.a.v)'in hadislerinde de Lût kavminin yaptığı bu çirkin fiil kınanmış; Hz. Peygamber (s.a.v)'in ümmeti için en korktuğu çirkin işlerin başında gelmiştir.¹⁵⁷ Hadis ve İslâm Tarihi kaynaklarında Hz. Peygamber (s.a.v) döneminde gerçekleşmiş bir livâta olayına rast gelmedik. Ancak Hz. Peygamber (s.a.v) kendisinden sonra 'Her kim Lût kavminin işlediği fiili yapar görürseniz her ikisini de öldürün.' buyurarak¹⁵⁸ bu işi yapanların nasıl cezalandırılacağını bizlere bildirmiştir.

¹⁵¹ İbn Mâce, "Hudûd", 25 (2589); Ebû Dâvûd, "Hudûd", 22 (4412).

¹⁵² Yaşaroğlu, M. Kâmil, "Livâta", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2003, XXVIII, 198.

¹⁵³ Yaşaroğlu, "Livâta", *DİA*, XXVIII, 198.

¹⁵⁴ Kitâb-ı Mukaddes, Levililer 18:22, 20/13.

¹⁵⁵ Yaşaroğlu, "Livâta", *DİA*, XXVIII, 198.

¹⁵⁶ A'râf, 7/80-84; Hûd, 11/78-83; Enbiyâ, 21/74; Şuarâ, 26/161-175; Neml, 27/54; Ankebût, 29/28-35.

¹⁵⁷ Tirmizî, "Hudûd", 24 (1457); İbn Mâce, "Hudûd", 12 (2563).

¹⁵⁸ Tirmizî, "Hudûd", 24 (1456); Ebû Dâvûd "Hudûd", 28 (4462); İbn Mâce, "Hudûd", 12 (2561).

5.5. Hayvanlarla Cinsî Temasta Bulunmanın Cezası

Her canlıya karşı rahmet nazarıyla bakan Hz. Peygamber (s.a.v), hayvanlara karşı da merhametle yaklaşmış; onlara eziyet eden, aşırı yük yükleyen kimseleri uyarmıştır. Onların da bir can taşıdığını ifade etmiş, onların bizlere Allah tarafından verilen bir mülkiyet olduğunu hayvanlar hususunda Allah'tan korkmamızı ifade etmiştir.¹⁵⁹

Hayvanlar hususunda pek çok tavsiye veren Hz. Peygamber (s.a.v)'in bu dilsiz, savunmasız canlıları korumaya yönelik de pek çok emrinin olduğunu görmekteyiz. Şöyle ki Hz. Peygamber (s.a.v) 'Bir kimse, bir hayvana cinsel temasta bulunursa, hem o adamı hem de hayvanı öldürün' buyurmuştur. Böylece en güzel şekilde yaratılan insanın bir hayvana verdiği zarar neticesinde canı ile cezalandırılmasını istemiştir. Burada bu suçu işleyenle birlikte hayvanın da öldürülmesi emrinin verilmesi sanki hayvana yapılan bir haksızlık gibi görülebilir. Ancak bundaki inceliği hadisin devamındaki ravinin sorusundan anlayabiliriz. Bu noktada hadis metnini burada vermek yerinde olacaktır:

“... İbn Abbas (r.a)'tan rivayete göre, Rasûlüllah (s.av) şöyle buyurmuştur: “Her kimi bir hayvanla ilişki kurduğunu görürseniz onu da hayvanı da öldürünüz. İbn Abbas'a ‘Hayvanın suçu nedir?’ diye soruldu o da : ‘Bu konuda Rasûlüllah (s.a.v)'tan bir şey işitmedim fakat Rasûlüllah (s.a.v)'ın bu tür bir hayvanın etinden yenmesini ve ondan istifade edilmesini hoş karşılamadığı kanaatindeyim.’ ”¹⁶⁰ Ravinin sorusuna cevap veren İbn Abbas, bu konuda Hz. Peygamber (s.a.v)'in bir açıklamasının olmadığını ifade ettikten sonra bu tür hayvanların etinden yenmesini, ondan faydalanılmasını hoş karşılamadığından Hz. Peygamber (s.a.v)'in böyle bir emir verdiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla böyle bir durumla karşı karşıya kalan hayvanların etinin yenilmesini ve onlardan yararlanılmasını hoş olmayacağı ifade edilmiştir.

5.6. Sihirbazın Cezası

Sözlükte “bir şeyi olduğundan başka türlü gösterme, aldatma, birinin ilgisini çekme” manalarında masdar olan sihr kelimesi “hile, aldatma; sebebi gizli kalan iş” anlamlarında isim olarak da kullanılmaktadır.¹⁶¹

Kur'ân-ı Kerîm ve hadislerin genel muhtevasına bakıldığında sihr, bir takım olağanüstü güç ve bilgi iddialarına dayanması sebebiyle tevhide aykırı bir inanç olarak

¹⁵⁹ Ebû Dâvûd, “Cihâd”, 44.

¹⁶⁰ Tirmizî, “Hudûd”, 23 (1455).

¹⁶¹ Çelebi, İlyas, “Sihir”, *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 2009, XXXVII, 170.

değerlendirilmiştir. Bazı çeşitleri ise hile ve sahtekârlık gibi ahlak dışı davranışlardan ibaret olmuştur.¹⁶²Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v) sihri, helâk edici yedi büyük günahın biri kabul etmiştir.¹⁶³ Bu işle uğraşan sihirbazları da Hz. Peygamber cezalandırılmasını emretmiştir. Bu konuyla ilgili olarak Cündeb (r.a) kanalıyla gelen hadiste Hz. Peygamber (s.a.v):“Sihirbazın cezası kılıçla öldürülmeştir.”¹⁶⁴ buyurmuştur. İmam Şafii bu hususta “Sihirbaz kimse küfre götüreceği şekilde bir iş yaparsa öldürülür. Küfre götürmeyen bir iş yaparsa öldürülmez” görüşünde olmuştur.¹⁶⁵

Hz. Peygamber (s.a.v)’den sonra da bu tavır devam ettirilmiştir, Hz. Ömer hilâfeti sırasında büyücülük yapan olursa böyle kimselerin cezalandırılacağını bildirmiştir.¹⁶⁶

5.7. Ganimeti Çalan Kimsenin Cezası

Sözlükte bir şeyi zorluk çekmeden elde etmek anlamına gelen ganimet; İslâm hukukunda müslümanların savaş yoluyla gayri müslimlerden ele geçirdikleri esirler ve her türlü mal şeklinde tanımlanmıştır.¹⁶⁷

Kur’ân-ı Ker’îm’de türevleriyle birlikte altı yerde geçen ganimet kelimesi, aynı anlama gelen ve nefelin çoğulu olan “enfâl” kelimesi ile de ganimet hakkındaki hükümler açıklanmıştır. Bu isimle de müstakil bir sûre Kur’ân’da yerini almıştır.¹⁶⁸Hadislerde ve İslâm tarihi kaynaklarında da genişçe yer edinen ganimet,özellikle oryantalistlerin en fazla üzerinde durduğu hususlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanın da en zayıf noktalarından birini teşkil eden mal sevgisi doğabilecek olası birçok soruna ortam hazırladığından Hz. Peygamber (s.a.v) tarafından bir takım hadislerle müslümanlar uyarılmıştır. Bu uyarılardan biri de: “Her kimi ganimet malı aşırımı olarak görürseniz onun o eşyasını yakın” emri olmuştur. Dolayısıyla savaşta ganimet çalanların bu çaldıklarının yakılmasını emretmiştir.¹⁶⁹

¹⁶² Çelebi, “Sihir”, *DİA*, XXXVII, 171.

¹⁶³ Buhârî, “*Tıb*”, 48.

¹⁶⁴ Tirmizî, “*Hudûd*”, 27 (1460).

¹⁶⁵ Tirmizî, *Sünen-i Tirmizî Tercemesi*, II, 80.

¹⁶⁶ Çelebi, “Sihir”, *DİA*, XXXVII, 171.

¹⁶⁷ Erkal, Mehmet, “Ganimet”, *Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1996, XIII, 351.

¹⁶⁸ Erkal, “Ganimet”, *DİA*, XIII, 351.

¹⁶⁹ Tirmizî, “*Hudûd*”, 28 (1461).

5.8. Mahremi İle Zina Eden Kimsenin Cezası

Kişinin mahreminin kimler olduğu hususunda bilgi veren Kur'ân-ı Kerîm¹⁷⁰ ayette zikredilen kişileri evlenme hususunda haram kabul etmiştir. Bu durumda kişiye haram olan kimselerle yapılan bazı davranışlar belli hukukî sonuçlar doğurmuştur. Bu hususta Allah rasûlü (s.a.v)'in konu ile ilgili bir hadisini burada nakletmek yerinde olacaktır: Abdullah b. Abbas kanalıyla gelen bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.v): “Mahremi olan kadınla zina edeni katlediniz.” buyurmuştur.¹⁷¹Nitekim Manzûr b. Zebbân isimli bir şahsın babası öldükten sonra babasının eşi olan Melîke (Müleyke) bnt. Hârîce ile evlenmesi üzerine hakkında Hz. Peygamber tarafından ölüm emrinin verildiğine dair rivayetlerin mevcudiyeti bu duruma örnek gösterilebilir. Manzûr b. Zebbân'ın akıbeti hakkında farklı rivayetler bulunmaktadır: Bazı rivayetlere göre İslâm'ın yasakladığı bu evliliği gerçekleştiren kişiye Hz. Peygamber (s.a.v) tarafından öldürülme emri verilmiştir. Ancak konusu geçen kişinin Manzûr olmadığı, Hz. Peygamber (s.a.v)'in aynı suçu işleyen farklı bir kişiye ölüm emrinin verildiği belirtilmiştir. Manzûr'un ise Hz. Ömer'in hilafetine kadar yaşadığını ve onun tarafından cezalandırıldığına dair rivayetler mevcuttur.¹⁷²

Netice olarak bu kişi Manzûr b. Zebbân ya da ismi kaynaklarda zikredilmeyen bir şahıs olsun mahremi ile evlenen bu kişiler hakkında gerek Hz. Peygamber (s.a.v) gerekse Hz. Ömer tarafından ölüm emri verilmiştir.¹⁷³

¹⁷⁰ Nûr, 24/31.

¹⁷¹ İbn Mâce, “Hudûd”, 13 (2564); Tirmizî, “Hudûd” 29 (1462).

¹⁷² Aktürk, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmesi Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, 161.

¹⁷³ Aktürk, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmesi Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, 164.

SONUÇ

İslam hukuk sisteminde en güzel şekilde yaratılan, eşref-i mahlûkat olan insanoğlunun hakları her durumda güvence altına alınmış, yaşamının her safhası ilâhî inceliklerle dizayn edilmiştir. Bu çerçevede insanın can, mal, nesil, din ve akıl güvenliğinin sağlanması hedeflenmiştir. Bireyin Allah'a, kendine, çevresine karşı nasıl davranması gerektiği gönderilen peygamberler ve ilâhî kitaplar aracılığıyla belirlenmiştir. Bu emirler doğrultusunda hareket eden kimselere karşılığında iki dünya saadeti vaat edilmiş; bu ilâhî buyruklara uymayanlar ise dünyada bazı yaptırımlarla karşı karşıya bırakılmıştır. Dolayısıyla bu yaptırımlarla toplum huzuru, kişi hak ve hürriyetlerinin güvencesi hedeflenmiştir. Kur'ân'ın en iyi açıklayıcısı, ilk muhatabı, Kur'ân ahlakıyla ahlaklanan Hz. Peygamber, yüce Allah'ın emirlerini risâlet görevi süresince titiz bir şekilde uygulamış; asr-ı saadet toplumu gibi örnek teşkil eden bir toplum modelini ümmetine bırakmıştır.

Asr-ı saadet gibi bir toplumun inşası insanlığın kurtuluş rehberi Kur'ân-ı Kerim'in emirlerine titizlikle uyulması ile mümkün olmuştur. Toplumda fitne çıkararak, huzuru bozan, insan onurunu zedeleyen, bireylerin malına zarar veren veya çeşitli hatalar işleyen, suça karışan kişiler ilâhî emrin gereği olarak Hz. Peygamber tarafından cezalandırılmışlardır. Vahiy ile Allah tarafından hakkında herhangi bir buyruk verilmeyen konu ve durumlarda ise hevâ ve hevesinden konuşmayan, ilâhî zırhla çevrili, dinin ikinci kaynağı Hz. Peygamber'in sünnet-i seniyyesi devreye girmiştir. Bu bağlamda Kur'ân-ı Kerim'de hakkında nasıl bir yaptırım uygulanacağını belirtilmediği hususlarda bir devlet başkanı olan Râsûlü Ekrem (s.a.v), cezâ-i müeyyide uygulamıştır. Medine'ye hicretten sonra temelleri atılan İslâm toplum yapısının başında yer alan Hz. Peygamber, cahiliye döneminin aksine toplumda huzursuzluk çıkararak kişi veya kişileri devlet eli ile cezalandırma yoluna gitmiştir. Cahiliye döneminde mevcut bir otoritenin olmaması toplumun başına buyruk hareket etmesine yol açmıştır. Asabiyet kavramının hâkim olduğu bu dönemde herkes bulunduğu kabileyi her durumda haklı bulmuş, bunun savunmasını yapmıştır. Kabilelerini müdafa adına her türlü cezayı kendilerine meşru görmüşlerdir. Bu durum da kabileler arası çatışmaların, kan davalarının dolayısıyla toplum huzursuzluğunun oluşmasında etkili olmuştur. Devlet başkanı sıfatı ile yaşadığı toplumdan sorumlu olan Hz. Peygamber; toplum refahı, sekîneti için bazı yaptırımlar uygulama yoluna gitmiştir.

Çalışmamızda Hz. Peygamber (s.av)'in hem Medine toplumunda Müslüman veya gayri Müslimlere; hem de İslâm beldesi olup, küfrün, şirkin tamamen silindiği Mekke'de uyguladığı cezaları inceledik. Bu araştırmaları yaparken Hz. Peygamber'in 'alemlere rahmet bir peygamber' olduğunu; ancak gerekli durumlarda onun bir devlet yöneticisi ve toplum ıslahçısı olarak gerektiğinde suçluları cezalandırdığını tesbit ettik. Bunları gerçekleştirirken bir an olsun hak ve adaletten ayrılmadığını; en sevdikleri, yakınları olsa bile gereken cezaları ona uygulayacağını ifade etmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v)'e olan muhabbet ve hürmetten ötürü ona yalnızca rahmet peygamberi olduğu penceresinden bakanlar da farklı olarak Allah rasûlünün, Allah'ın ayetlerini titizlikle yerine getirdiği gibi hak edenlere gerekli cezaları da veren bir peygamber olduğunu söylememiz yerinde olacaktır. Savaş ahlakı olarak kadınlar ve çocuklara zarar gelmemesini emreden Hz. Peygamber, toplum huzurunu bozan bazı kadınların cezalandırılmasını da emretmiştir. Elbette ki o, tebliğinde affetme yolunu her zaman ilke edinmiş, nefsi ile hareket etmemiş, insanlara her daim merhamet etmiştir. Ancak hatalı davranışlarında ısrarcı olan, küfür, bozgunculuk üzere haddi aşan kimseleri de cezalandırmaktan geri durmayarak herkese hak ettiği muameleyi uygulamıştır. Onun bu uygulamaları daha önce de ifade ettiğimiz üzere hevâsından, nefsi için uyguladığı cezalar değil; bilakis eşref-i mahlûkatı ve onun oluşturduğu toplumda huzuru sağlamak adına olmuştur.

Allah tarafından her çağ, her toplum için yasaklanan hırsızlık, zina, iffetli kimselere iftira gibi davranışları yapanları Hz. Peygamber (s.a.v) cezalandırmıştır. Malın korunmasını hedefleyen İslâm, hırsızlık yapan Fatıma bnt. Esved ve Safvân b. Ümeyye'nin ridasını çalan, ismi kaynaklarda zikredilmemiş bir kişiye had uygulayarak el kesme cezası vermiştir. İnsan onur ve şerefine zarar gelmesini istemeyen Kur'ân, iffetli kadınlara zina isnadında bulunanların cezalandırılmasını emretmiştir. Hz. Peygamber (s.a.v) bu tür suçları işleyenlere Kur'ân'da emredilen haddi uygulamıştır. Mü'minlerin annesi Hz. Âişe (r.a) annemize iftira atan ve bu iftiraya sebebiyet veren kimseleri seksen sopa vurmaya suretiyle cezalandırmıştır. Hamne bnt. Cahş, Mistah, Abdullah b. Übey b. Selül, Hassân b. Sâbit bu kimselerden olmuştur. Neslin sağlıklı devam etmesine önem veren İslâm dini, nikâh ahdine büyük ehemmiyet vermiş bireyleri evlenmeye teşvik etmiştir. Nikâh akdi dışındaki gayr-i meşru ilişkiler ahlaksızlık olarak nitelendirilmiş, bu tür suçlara karışanlar cezalandırılmıştır. Hz. Peygamberin yaşadığı asrın güzelliği, Kur'ân ve sünnet yolunda yaşayan insanların olması ve aynı zamanda bir takım yaptırımların olması hasebiyle bazı insanların bu tür eylemleri yapmaktan çekinmesine bağlı olarak gerçekleşmiştir. Bu tür eylemleri yapanlar cezalandırıldığı için toplumda aynı suçların tekrarlanması azalmıştır.

Hız. Peygamber'in az sayıda insana uyguladığı bu hadler sebebiyle suçların toplumda normalleşmesi, artması engellenmiştir. Yirmi üç yıllık peygamberlik döneminde özellikle kozmopolit bir yapıya sahip Medine toplumunda az sayıda kişiyeceza uygulanarak toplumda huzurun sağlanmıştır. Bu durum da toplum düzeninin sağlanması açısından bazı yaptırımların gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Had cezalarının yanı sıra, hakları her açıdan güvence altına alınmış bireylerin can güvenlikleri de teminat altına alınmıştır. Bu noktada Hız. Peygamber hak edenlere kısas uygulamaktan geri durmamıştır. Allah'ın belirlediği hadleri, kısas ve diyeti uygulayan Hız. Peygamber (s.a.v); toplumda bunların dışında kalan durumlarda da kendisi bir peygamber ve devlet başkanı vasfı ile bazı ceza-i müeyyideler uygulayarak ahlaklı, huzurlu, güvenli bir toplum inşa etmiştir. Özellikle günümüz dünyası ve toplumları için düşünüldüğünde insanların Kur'ân ve sünnetten uzak hayat yaşaması, can, mal, onur gibi kavramların zamanla hiçe sayılması, toplumlarda ahlaksızlıkların artmasıHız. Peygamber (s.a.v) döneminde uygulanan cezaların ne derece önemli olduğunu anlamamız için dikkat çekicidir. Sağlıklı bir nesil, huzurlu, güvenli bir toplum amaçlanıyorsa şeriatın kestiği parmak acımaş ilkesi ile mutlaka ceza-i yaptırımların yeniden ıslahı gerekli görülmelidir. Zira kalpler Allah korkusundan uzaklaştıkça ve karşılığında herhangi bir yaptırımın olmadığı veya yetersiz olduğu suçlar toplumda var olduğu sürece sağlıklı bir nesil yetişmesi, toplumun ıslah ve huzurunun sağlanması beklenemez.

Ümmetini olabilecek bazı tehlikelere karşı uyarın Hız. Peygamber (s.a.v), olması muhtemel bazı olaylara da dikkat çekmiştir. Geçmiş toplumların hatalarından ve insanların zaaf noktalarından hareketle Müslümanları bazı yanlışlara karşı uyarmıştır. Bu uyarılara riâyet etmeyenlere de bazı cezalar emretmiştir.

Hız. Peygamber (s.a.v)'in uyguladığı bu cezalar, özellikle günümüz toplumundaki oryantalistler tarafından pek çok eleştirilere tâbi tutulmuştur. Özellikle şiddet yanlısı bir peygamber düşüncesiyle hareket eden oryantalistler, bu çıkışlarıyla İslamofobi algısını canlı tutmak istemişlerdir. Çeşitli konulardan İslâm'a ve müslümanlara saldıran batılı araştırmacılar Hız. Peygamber (s.a.v)'in uyguladığı bu cezaları da eleştirerek şiddete eğilimli bir peygamber tasavvuru oluşturmak istemişlerdir. Hâlbuki bu çalışmamızda sık sık vurgu yaptığımız hususlardan birisi Allah rasûlünün bir rahmet peygamberi olduğu idi. Zira Hız. Peygamber (s.a.v), hak eden kimselere bu cezaları uygularken bile insanlara rahmet nazarıyla bakmıştır. Recm edilen Mâiz b. Mâlik'e ashabın kötü sözler söylemesine bile razı olmamış, onun samimi bir şekilde tevbe ettiğini ifade etmiştir. Buna benzer örnekleri çalışmamızda görmek mümkündür. Şu husus da unutulmamalıdır ki Hız.

Peygamber (s.a.v) şayet uygulamış olduğu bu cezaları yapmasaydı bu takdirde masum insanlar haksızlığa uğrardı. Zira hak edene hak ettiği cezayı vermemek de bir zulümdür.

Sonuç olarak Hz. Peygamber (s.a.v)'in her konuda örnek alınması gerektiği gibi bir devlet başkanı vasfı ile de örnek alınıp cezaların yeniden düzenlenip, ıslah edilmesi gerekmektedir. Her bir konunun üzerinde titizlikle durularak Hz. Peygamber (s.a.v)'in uygulamaları incelenmeli, toplumun huzurlu olmasına ehemmiyet verilmelidir. Böylece bireylerin huzur içinde yaşayabileceği bir toplum inşası hedeflenmelidir.

BİBLİYOGRAFYA

- ABDÜLBÂKÎ, Muhammed Fuad (1403/19839, *el-Mu'cemü'l-müfehres li-elfâzi'l-Kur'ânil-Kerîm*, İstanbul 1982.
- AHMED b. HANBEL (241/855), *el-Müsned*, Mısır 1313.
- AKALIN, Adnan, *İslâm Ceza Hukukunda Hırsızlık Suçu ve Çalınan Mal İle İlgili İhtilaflar*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2006.
- AKTAN, Hamza, "Kazf", *DİA*, İstanbul 2002, XXV / 148-149.
- AKTÜRK, Veysel, *Hz. Peygamber Döneminde Öldürülmeleri Emredilenler ve Öldürülme Nedenleri*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2009.
- AKYÜZ, Vecdi, *Bütün Yönleriyle Asr-ı Saadette İslâm*, İstanbul 1994.
- ALGÜL, Hüseyin, "Mistah b. Üsâse", *DİA*, İstanbul 2005, XXX / 188.
-, "Hamza", *DİA*, İstanbul 1997, XV / 500-502.
- ALİ, Cevâd, *el-Mufassal fî Tarihi'l-Arab Kable'l-İslâm*, yy. 1993.
- ARSLAN, Mümine, *İslâm Hukukunda Keffaret Cezaları*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ 2011.
- ATÇEKEN, İsmail Hakkı, *Hz. Peygamber'in Yahudilerle Münasebetleri*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1992.
-, "Hz. Osman Dönemi İç Olaylarında Mervân b. Hakem'in Rolü", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Konya 9/9 (1999):315-348.
- AYCAN, İrfan, "Nadr b. Hâris", *DİA*, İstanbul 2006, XXXII / 280-281.
- AYDIN, M. Âkif, "Gasp", *DİA*, İstanbul 1996, XIII / 387-392.
- BAIMURZAEV, Chyngyz, *İslâm Hukukunda Zina Suçu Dışındaki Cinsel Suçların Hukuki Sonuçları*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2014.
- BARDAKOĞLU, Ali, "Ceza", *DİA*, İstanbul 1994, VII / 470-478.
-, "Had", *DİA*, İstanbul 1994, XIV / 547-551.
-, "Hırsızlık", *DİA*, İstanbul 1994, XVII / 384-396.
-, "Diyet", *DİA*, İstanbul 1994, IX / 473-479.

-, “Kasâme”, *DİA*, İstanbul 2001, XXIV / 528-530.
- BAŞARAN, Selman, “Hakem b. Ebü'l-Âs”, *DİA*, İstanbul 1997, XV / 175-176.
- BAŞOĞLU, Tuncay, “Ta'zîr”, *DİA*, İstanbul 2011, XL / 198-202.
- BEBEK, Adil, “Ceza”, *DİA*, İstanbul 1993, VII / 46.
- BEHNEŞİ, Ahmet Fethî, *Mevsûatü'l-Cinâiyye fi'l-Fıkhı'l-İslâmî*, Lübnan 1991.
- BELÂZÜRÎ, Ahmed b. Yahyâ (279/892), *Ensâbü'l-Eşraf*, Kahire 1959.
- BİLMEN, Ömer Nasuhi (1391/1971), *Hukuk-ı İslâmiyye ve Istilahât-ı Fıkhiyye Kâmusu*, İstanbul 1970.
- BOYNUKALIN, Mehmet, *İslâm Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995.
- BOZKURT, Nebi, “İçki”, *DİA*, İstanbul 1994, XXI / 455-456.
-, “Sürgün”, *DİA*, İstanbul 2010, XXXVIII / 166-167.
- BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl (256/870), *Sahîhu'l-Buhârî*, Riyad 2009.
- CÜRCÂNÎ, Ebü'l-Hasan Seyyid Şerif Ali b. Muhammed b. Ali (740/1340), *Kitâbü't-Ta'rifât*, Beyrut 2003.
- ÇAĞRICI, Mustafa, “İftira”, *DİA*, İstanbul 2000, XXI / 522-523.
-, “Asabiyet”, *DİA*, İstanbul 1991, III / 453-455.
- ÇELEBİ, İlyas, “Sihir” *DİA*, İstanbul 2009, XXXVII / 170-172.
- ÇETİN, Abdurrahman, “Nesih”, *DİA*, İstanbul 2006, XXXII / 579-581.
- ÇUBUKÇU, Asri, “Manzûr b. Zebbân”, *DİA*, XXVIII / 35.
- DAĞCI, Şamil, “Kıyas”, *DİA*, İstanbul 1994, XXV / 488-495.
- DAVUDOĞLU, Ahmet, *Sahîh-i Müslim Tercemesi ve Şerhi*, İstanbul 1977.
- DURMUŞ, İsmâîl, “Şiir”, *DİA*, İstanbul 2010, XXXIX / 158-160.
- EBÛ DÂVÛD, Süleymân b. El-Eş'as es-Sicistânî (275/888), *es-Sünen*, thk. Muhammed Muhyiddîn, yy, tsz.
- ERGİN, Sami, *İslâm Hukukunda Ta'zîr Suçları*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya 2007.
- ESEN, Hüseyin, “Zina”, *DİA*, İstanbul 1994, XLIV / 440-444.
- ESER, Mithat, *Hz. Peygamber Döneminde Beşeri Yönleriyle Ashabın Konumu*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 2001.
- FAYDA, Mustafa, “Ridde”, *DİA*, İstanbul 1994, XXXV / 91-93.
-, “İfk Hadisesi”, *DİA*, İstanbul 2000, XXI / 507-509.

- HALEBÎ, Alî b. Burhâneddîn (807/1404)*es-Siretü 'l-Halebiyye, İnsânü 'l-Uyûn fî Sireti 'l-Emîni 'l-Me'mûn*, Beyrut, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, ty.
- HAMÎDULLAH, Muhammed, *İslâm Peygamberi*, çev. Mehmet Yazgan, İstanbul 2008.
- HASANOV, Eldar, “Zina”, *DİA*, İstanbul 2013, XLIV / 444-445.
- ISFEHÂNÎ, Râğıb Ebu'l-Kâsım el-Hüseyin b. Muhammed (502/1108), *el-Müfredât fî Garîbi 'l-Kur'ân*, Kahire 1973.
- İBN ABDİ'L-BERR, Ebû Ömer Yûsuf el-Kurtubî (463/1071), *el-İstîâb fî Ma'rifeti 'l-Ashâb*, thk. Ali Muhammed el-Bicâvî, Kahire ty.
- İBN HABÎB, Ebû Ca'fer Muhammed b. Habîb b. Ümeyye (245/860), *Kitâbü 'l-Muhabber*, thk. Ilse Lichtenstadter Beyrut ty.
- İBN HACER, Şihâbüddin Ahmed b. Muhammed el-Askalânî (852/1448), *el-İsâbe fî Temyîzi 's-Sahâbe*, Beyrut 1328.
- İBN HİŞÂM, Ebû Muhammed Abdülmelik (218/833), *es-Sîratü 'n-Nebeviyye*, Beyrut 1971.
- İBN KAYYİM el-Cevziyye (751/1350), Şemsuddîn Ebû Abdillâh Muhammed b. Ebîbekr, *Zâdü 'l-Me'âd fî Hedyi Hayri 'l-İbâd*, Mısır 1970.
- İBN KESÎR, Ebû'l-Fidâ' İsmâil b. Ömer (774/1372), *el-Bidâye ve 'n-Nihâye*, Beyrut 1966.
....., *Tefsîru 'l-Kur'ân 'il-Azîm*, Beyrut 1966.
- İBN KUTEYBE, Ebû Muhammed Abdullah b. Müslim (276/889), *el-Maarif*, çev. Hasan Ege, İstanbul ty.
- İBN MÂCE, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (275/888), *Sünenü İbn Mâce*, thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, Beyrut 1975.
- İBN MANZÛR, Ebu'l-Fadl Cemâlüddîn Muhammed b. Celâliddîn el-İfrîkî (711/1311), *Lisânü 'l-Arab*, Beyrut 2009.
- İBN SA'D, Ebû Abdullah Muhammed (230/844), *et-Tabakâtu 'l-Kübrâ*, Beyrut 1978.
- İBNÜ'L-ESÎR, Ali b. Muhammed b. Muhammed el-Cezerî (630/1232), *el-Kâmil fî 't-Târih*, Beyrut 1965.
....., *Üsdü 'l-Ğâbe fî Ma'rifeti 's-Sahâbe*, Kahire 1285.
....., *en-Nihâye fî-Ğarîbi 'l-Hadîsi ve 'l-Eser*, Kahire 1965.
- İNCE, İrfan, “Ridde”, *DİA*, İstanbul 2008, XXXV / 88-91.
- KADRÎ, Hüseyin Kazım, *Türk Lügati*, İstanbul 1928.
- KANDEMİR, M. Yaşar, “Safvân b. Muattal”, *DİA*, İstanbul 2008, XXXV / 485-486.
....., “Nuaymân b. Amr”, *DİA*, İstanbul 2007, XXXIII / 220-221.
- KAPAR, Mehmet Ali, “Safvân b. Ümeyye”, *DİA*, İstanbul 2008, XXXV / 486-487.

-, “Kâb b. Eşref”, *DİA*, İstanbul 2001, XXIV / 3-4.
- KARAARSLAN, Nasuhi Ünal, “Hüzeyl”, *DİA*, İstanbul 1999, XIX / 70-72.
- KOÇAK, Muhsin, “Gurre”, *DİA*, İstanbul 1996, XIV / 211-212.
- KÖSE, Saffet, *Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu*, Konya 2016.
- KUR’ÂN-I KERÎM AÇIKLAMALI MEÂLÎ, Komisyon, TDV Yay., Ankara, 2008.
- MERĞİNÂNÎ, Ebü’l-Hasen Ali b. Ebu Bekr (593/1197), *el-Hidâye Şerhu Bidâyeti’l-Mübtedi*, Pakistan 1996.
- MES’ÛDÎ, Ebü’l-Hasan Ali b. Hüseyin(346/957), *Mürûcü’z-Zeheb ve Me’âdinü’l-Cevher*, yy.1283.
- MÜSLİM, Haccâc Ebu’l-Huseyn el-Kuşeyrî en-Neysâbüri (261/875), *Sahîh-u Müslim*, Beyrut 1972.
- NESÂÎ, Ebû Abdîrrahman Ahmed b. Şuayb (303/915), *es-Sünen*, Mısır 1930.
- ÖĞÜT, Salim, “Fidyeye”, *DİA*, İstanbul 1996, XIII / 55-57.
-, “Fâtıma bint Esved”. *DİA*, İstanbul 1995, XII / 226.
- ÖNKAL, Ahmet, *Rasûlüllah’ın İslâm’a Davet Metodu*, İstanbul 2015.
- SARIÇAM, İbrahim, *Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı*, Ankara 2004.
- ŞAFAK, Ali, “Erş”, *DİA*, İstanbul 1995, XI / 307-308.
- ŞİMŞİR, Mehmet, *Hz. Peygamber Döneminde Suikastler*, İstanbul 2018.
- TABERÎ, Ebû Ca’fer Muhammed b. Cerîr b. Yezîd (310/922), *Târîhu’l-Ümem ve’l-Mülûk*, Kahire 1939.
- TİRMİZÎ, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevra (279/892), *es-Sünen*, thk. Muhammed Fuâd Abdülbâkî, yy, tsz.
- TUZCU, Recep, “İslamofobi Oluşturmada Hz. Peygamber’e Yapılan Atıflar”, *İlahiyat Akademi Dergisi*, Gaziantep, 5/6 (2017): 113-156.
- TÜRCAN, Talip, “Sürgün”, *DİA*, İstanbul 2010, XXXVIII / 164-166.
- UDEH, Abdülkadir, *et-Teşriü’l-Cinâiyü’l-İslâm: Mukarenen bi Kânûni’l-Vaz’î*, Kahire 1963.
- UĞUR, Mücteba, “Cülâs b. Süveyd”, *DİA*, İstanbul 1993, VIII / 107.
- USLU, Rıfat, “İslâm Hukukunda Suç ve Ceza Kavramı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, İstanbul, 8/37 (2015): 1049-1063.
- UYAR, Gülgün, “Zeyneb bint Hâris”, *DİA*, İstanbul 2013, XLIV / 360.
- UZUNPOSTALCI, Mustafa, “Cenîn”, *DİA*, İstanbul 1993, VII / 369-370.
- VÂKIDÎ, Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer (207/822), *Kitâbü’l-Meğâzi*, Beyrut 1984.

- YAŞAROĞLU, M. Kâmil, “Livâta”, *DİA*, İstanbul 2003, XXVIII / 198-200.
- YİĞİT, İsmail, “Ukbe b. Ebû Muayt”, *DİA*, İstanbul 2012, XLII / 63-64.
- ZEHEBÎ, Ebû Abdullah Muhammed Şemsüddîn (748/1374), *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*,
Beyrut 1985.
-, *Tarihu'l-İslâm*, Beyrut 1999.
- ZUHAYLÎ, Vehbe, *el-Fıkhü'l-İslâmî ve Edilletüh*, Dımeşk 1985.



T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü



Öz Geçmiş

1990 yılında Konya’da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini 2004 yılında Konya Şekibe Aksoy İlköğretim Okulu’nda tamamlamış, ardından Dr. Ali Rıza Bahadır İmam Hatip Lisesi’ni 2007 yılında bitirmiştir. 2012 yılında Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nden mezun olmuştur. Aynı yıl Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Ortaokullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni olarak göreve başlamıştır. Hâlen bu görevini sürdürmektedir.

Zübeyde ŞEN

Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fak. A1-Blok 42090 Meram Yeni Yol /Meram /KONYA
Tel: 0 332 201 00 60 Faks: 0 332 201 00 65 Web: www.konya.edu.tr E-posta: sosbil@konya.edu.tr